کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بڵاوی دەکاتەوە

www.kurdistanmedia.com

ژمارە ٨٩١ ■ پێنجشەممە، ٣٠ی ڕەشەمەی ١٤٠٣ _ ٢٠ی مارسی ٢٠٢٥

دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فێدراڵدا

پێداگرین لە سەر گوتاری کوردستانی، یەکڕیزیی نیشتمانی و پێکگەیشتنی نەتەوەیی

کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵات، بەهۆی بەسیاسی بوونی شوناسی کوردی و ئەزموونی دوور و نزیکی لە بزووتنەوەی نەتەوەیی و مەدەنی، توانای خۆڕێکخستنی هەیە. کۆمەڵگەیەکی «پێشەنگ» کە مەیداندارە؛ خۆی بە خاوەن پرسی نەتەوە وناسنامەی خۆی دەزانێ. هەر لەم پەیوەندییەدا، وەکوو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، پێمان وایە هەلومەرجی نوێی ناوچەیی و لاوازیی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە نیوخۆ و دەرەوە، بەستێن و دەرفەتێکی لەبارە بۆ سازدانی هاوپەیمانیی ئازادیخوازان و هەرێمە نەتەوەییە بندەستەکان دژ بەم ڕێژیمە. سەبارەت بە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، جەخت لە سەر یەکڕیزی و هاوخەباتیی سەرجەم هێز و لایەنەکانی کوردستان دەکەینەوە. وەکوو حیزبی دێموکڕات، بە خوێندنەوەی هەلومەرج و دەرفەت و هەڕەشەکانی سەر ڕێی بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردستان، بەرپرسیارێتیی مێژوویی خۆمان لەبەر چاوە. بە خوێندنەوەی ڕەهەند و قووڵایی گۆڕانکارییەکان، وێڕای خۆڕێکخستنمان، پێداگرین لە سەر گوتاری کوردستانی، یەکڕیزیی نیشتمانی و پێکگەیشتنی نەتەوەیی. ◆ (لاپەڕە ٢)

نەورۆز لە کوردستان:

چلەپۆپەی کوردایەتی و ڕێفراندۆمی خاوەندارەتی لە خاک و شوناس

مستەفا مەولوودی:

وێدەچێ تێکۆشانی سیاسیی پەکەکە لە چوارچێوەی تورکیەدا سنووردار بکرێت

پ.ک.ک وەک لە مێژووی ئەم ڕێکخراوەیەدا دەیبینین و دەیخوێنینەوە سەرەتا وەک ڕێکخراوێک بۆ وەدەستخستنی مافە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابورییەکانی خەڵکی زەحمەتکێشی تورکیە و باکووری کوردستان دەستی بە تێکۆشان کرد، بەڵام بە تێپەڕبوونی کات بیرکردنەوەی بەنیسبەت کۆی باسە سیاسییەکان لە ناوچەدا بەتایبەت لە کوردستان و لەنێو خەڵکی کوردستان بەگشتی گۆڕانی زۆری بەسەردا هاتوە. لە درێژەی ئەو ڕەوتەدا باسی لە کوردستانی گەورە و پێکهێنانی کیانێکی سیاسی بۆ کوردان لە کوردستان کردوە؛ پاشان بە پاشەکشە لەو وێژمانە سیاسییە باسی لە نیزامی سیاسیی کۆنفێدراڵ لە ناوچەکەدا کردوە و هەتا گەیشتۆتە باس لە بەڕێوەبەریی خۆسەری دێموکراتیک کە وەک سیستم و نیزامێکی سیاسی پێناسەکردن و لێتێگەیشتنی بۆ زۆرکەس هاسان نەبوو. لەبەر ئەوە کە نیزامێکی ئەزموونکراو و کارپێکراو نەبووە، لانیکەم لە ناوچەکەدا. لە ئێستاشدا لە نامەکەی بەڕێز عەبدوڵڵا ئۆجەلاندا ئەوە زۆرتریش ناڕوونی پێوە دیارە. لە ئێستاشدا کە پەکەکە پرۆژەی هەیە بۆ خۆگۆڕین و چەکداماڵینیان و بە جۆرێکی دیکە تێکۆشان و خەبات لە چوارچێوەی وڵاتی تورکیەدا و بەوەش چاوەڕوان دەکرێ ئەو دەستوەردان و حیزب دروستکردنانەی پ ک ک پێشتر لە بەشەکانی دیکەی کوردستاندا دەیکرد کۆتاییان پێ بێت و تێکۆشانی سیاسیی پەکەکە لە چوارچێوەی وڵاتی تورکیەدا سنووردار بکرێت. ◆ (لاپەڕە ٤)

خالید عەزیزی:

کوردستان نیزامی پاشایەتییان ناوێ

بە سەرنجدان بە مێژووی حیزب و باسەکانی ڕێبەرانی پێشووی حیزب بەتایبەت دوکتور قاسملوو، سیستمی سەڵتەنەتتەڵەبی ئەزموون کراوە و خەڵک لەدژی ئینقلابیان کردوە و دەرەنجامی کۆماری ئیسلامییش وەک نیزامێکی سیاسی لای هەمووان ئاشکرایە و ئەو دوو سیستمە هەڵگر و وەخۆگری داخوازی و مافەکانی گەلی کورد نین. بۆیە ئەو دوو سیستمە لە لایەن حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستانەوە بە کردوە ڕەت دەکرێنەوە، لەو سۆنگەیەشەوە ئاساییە کە ئەو دوو سیستمە، هەم پاشایەتیخوازی و هەم کۆماری ئیسلامی خەباتی گەلی کورد و گەلانی دیکەی ئێران بە تەجزیەتەڵەبی ناودێر بکەن و بە لایەنی دەرەکییەوە گرێی بدەن. پێوەندیدار بە کۆماریخوازەکانیش ئێمە وەکوو حیزبی دێموکرات ئامادەین هاوپەیمانی لەگەڵ هەموو ڕەوتە کۆماریخواز و دێموکراسیخوازەکانی ئێران پێک بێنین، بەڵام ئەو لایەنانە بەداخەوە زۆر پرشوبڵاون و بە شێوەیەکی ڕێکخراوەیی نین، بە سەرنجدان بە مێژوو، ئەوەیکە حیزبی دێموکرات هەروا توانیویەتی لە مەیدانی خەباتدا بمێنێتەوە، هۆکارەکەی ئەوە بووە بە شێوەی ڕێکخراوەیی و تەشکیلاتی چالاکیی هەبووە و لە دوایین نموونەی خۆیدا دەیبینن کە ئەمە لە ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزی لە کوردستان ڕەنگ دەداتەوە. ◆ (لاپەڕە ٣)

کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات:

پێداگری لەسەر زەروورەتی یەکخستنی نێوماڵی کوردی و یەکگرتوویی گەلانی ئێران دەکەینەوە

ئێستا کە بەرەو نوێبوونەوەی ساڵ و بۆنە نەورۆزییەکانی ١٤٠٤ی هەتاوی دەچین، جارێکی دیکە کۆمەڵانی خەڵک لە چوارچێوەی ڕێوڕەسم و کۆبوونەوە جەماوەرییەکاندا کە بە «نەورۆزی خاکیپۆشان» ناودێریان کردوە، بە کەڵکوەرگرتن لە درووشم و هێما و جلوبەرگی تایبەت، قۆناغێکی دیکە لە جموجۆڵی شوناسخوازانەی خۆیان دەبڕن. لە وەها قۆناغێکدا کە خەڵک لە کوردستان بە شکڵ و ڕەفتاری جۆراوجۆر تەعبیر لە مانایی و زیندووبوونی خۆی وەک نەتەوەیەک و پرسە ڕەواکەی دەکات، دەسەڵاتی خۆسەپێنی کۆماری ئیسلامیی ئێرانیش لەوپەڕی زەبوونی و داماوی‌دایە. ئەم ڕێژیمە سیاسییە سەرکوتگەرە لە نێوخۆی ئێران خاوەنی نزمترین مەشروعیەتی سیاسییە و لە ڕووی ئیدئۆلۆژییەوە تووشی داڕمانی فکری هاتوە و لە ئاستی نێودەوڵەتیشدا لەوپەڕی لاوازی و شکستدایە. ئەم ڕێژیمە لە ڕوانگەی گەلانی ئێرانەوە جیا لە ڕووخان و ڕۆیشتن ڕێگایەکی دیکەی لە بەردەمدا نییە و وڵاتی ئێرانیش بەبێ کۆتایی‌هاتن بە تەمەنی ئەم ڕێژیمە ڕووی هیچ جۆرە بەرەوپێشچوونێک بەخۆوە نابینێ. بۆیە لێرەوە ڕوومان دەکەینە گشت کەسایەتی و هێزە سیاسییەکانی نێوخۆ و دەرەوەی وڵات و جارێکی دیکەش پێداگری لەسەر زەروورەتی یەکخستنی نێوماڵی کوردی، یەکگرتوویی گەلانی ئێران و پێوستیی لێکنزیکبوونەوەی زیاتری ڕێکخراوە مەدەنییەکان و هێز و لایەنە سیاسییەکان دەکەینەوە. ◆ (لاپەڕە ٣)

«خەڵاتی مینا خانم»ی یەکیەتیی ژنان

سەبارەت بە پتر لە ۴۵ ساڵ خەبات و پێشمەرگایەتی پێشکێش بە خاتوو خەج مەعزووری کرا

ڕۆژی دووشەممە ٢٧ی ڕەشەمە، لە مەڵبەندی ٢ی کوردستان ڕێوڕەسمێک بۆ بەرزڕاگرتنی حەفتاونۆیەمین ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە بەشداری بەشێک لە ئەندامانی ڕێبەریی حیزب و ژنانی تێکۆشەری نێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات بەڕێوە چوو. لەو ڕێوڕەسمەدا خەڵاتی «مینا خانم»ی یەکیەتیی ژنان بۆ ئەمساڵ پێشکێش بە خاتوو خەدیجە مەعزوور کرا.

لەم ڕێوڕەسمەدا پەیامی بەڕێوەبەریی یەکیەتیی ژنان، بە بۆنەی ٧٩ـەمین ساڵڕۆژی دامەزرانی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەلایەن خاتوو شنە درووگەر، سکرتێری ڕێکخراوەکەوە پێشکەشی ئامادەبووان کرا. لە برگەی دواتردا شێعرێک لەلایەن مامۆستا بێبەش پیرۆتی بە ناوی «مێخەکبەند» خوێندرایەوە و برگەی دواتری ئەم ڕێوڕەسمە تەرخان کرابوو بۆ بڵاوکردنەوەی دیکۆمێنتارێک لەسەر ژیان و خەباتی هاوڕێ خەدیجە مەعزووری کە زیاتر لە ٤٥ ساڵە لە ڕیزەکانی حیزبی دیمووکراتدا خزمەت بە نیشتمانەکەی دەکات و ئێستا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە و خەڵاتی تایبەتیی ئەمساڵی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی پێشکێش کرا. «خەڵاتی مینا خانم» خەڵاتێکی ساڵانەیە کە لەلایەن یەکیەتیی ژنانەوە، پێشکەشی ژنانی خەباتکاری کوردستان دەکرێت.

دڵخۆش بە نامەی شەیتانی گەورە!
ڕەزا دانشجوو
٥

شیکاریی پێکهاتەیی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان
شاڕوخ حەسەن‌زادە
٦

بزووتنەوەی فێمینیستیی کوردی لە پەراوێزەوە بۆ دەق
د. ئارەزوو نستانی
٧

ژن وەک بوونێکی پەراوێزخراو
حەسەن شێخانی
٨

حەوشین چۆن بوو بە هەفت سین؟
تاهیر قاسمی
١٠

پەیامی کاک مستەفا هیجری بەبۆنەی ۸ی مارس و ۲٤ی ڕەشەمە

لە سەروبەندێکدا یادی ۸ی مارس، ڕۆژی جیهانیی ژنان دەکرێتەوە کە چەند ڕۆژ دواتری، ڕۆژی یادکرنەوەی دامەزرانی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە
لە لایەک، ۸ی مارس، بەرزڕاگرتنی ئەم بۆنەیە و هەڵسەنگاندنی دۆخی ژنانە لە ڕووی پێگە و دەستکەوتی کۆمەڵایەتی، سیاسی، ئابووری و بەرزنرخاندنی مافەکانی ئەم توێژەی کۆمەڵگایە. لە لایەکی دیکەشەوە، یادکردنەوەی ساڵڕۆژی دامەزراندنی یەکیەتیی ژنان وەک میراتی کۆماری کوردستان لەلایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە، کە پێشەوای گەورەی کوردان، قازی محەممەد، دەستپێشخەری بووە، لە بزووتنەوەی ژنانی کوردستان، پڕبەها و جێی سەرنجە.
گومان لەوەدا نییە کە بزووتنەوەی مافخوازیی ژنان، بە تایبەت لە کوردستان ئاودیوی قۆناغێکی نوێ لە خەبات بۆ یەکسانی و دادپەروەری بووە. بە تایبەت کە ئێستا خاوەن هێزێکی مرۆیی و سەرمایەیەکی کۆمەڵایەتیی بەنرخ و شوێندارە کە داهێنەر و پێشەنگی بزووتنەوەی "ژن، ژیان، ئازادی" یە.
ژنان، چ وەک بەشێک لە بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی و چ وەک بەشێکی دیار لە بزووتنەوەی نەتەوەیی لە کوردستان، لە هەوڵ و خەباتیان لەپێناو بەهاکانی ژیانێکی سەردەمیانە ئامادەی مەیدان بوونە، ئەزموونی دوو دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ئەم مەیدانارییەی سەلماندووە.
وێڕای پیرۆزبایی ۸ی مارس و هیوای بەردەوامی و سەرکەوتن لە خەبات لەپێناو ئازادی!

مستەفا هیجری
سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
۱۷ی ڕەشەمەی ۱٤۰۳ی هەتاوی
۷ی مارسی ۲۰۲۵ی زایینی

ڕاگەیەندراو

لەبارەی ڕێککەوتنی نێوان فەرماندەی گشتیی هەسەدە و سەرۆک‌کۆماری سووریە

ڕۆژی دووشەممە، ڕێکەوتی ۲۰ی ڕەشەمەی ۱٤۰۳ی هەتاوی، ڕێککەوتنێکی هەشت خاڵی لە نێوان مەزڵووم عەبدی، فەرماندی گشتیی هێزەکانی سووریەی دێموکرات (هەسەدە) و ئەحمەد شەرع، سەرۆکۆماری سووریە بۆ قۆناغی گواستنەوە، واژۆ کرا کە ئەگەر بە تەواوەتی و وەک خۆی جێبەجێ بکرێ، بەشێک لە داخوازەکانی گەلی کورد لە سووریە دێتە دی.
بێگومان لەم قۆناغەدا گەلانی سووریە لەپاش نەمانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد و کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی ئێران لە تێکدانی وڵاتەکەیان، زیاتر لە هەموو کاتێک پێویستییان بە ئاسایش و ئارامی و پێکەوەکارکردن بۆ بنیاتنانەوە و ئاوەدانکردنەوەی وڵاتەکەیانە.
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هیوادارە گەلی کورد لە ڕۆژاوای کوردستان دوای دەیان ساڵ خەبات و تێکۆشان بۆ دابینکردنی مافەکانی، بە مافە قانوونی و دەستوورییەکانی شاد بێ.
هیواخوازین ئەم ڕێککەوتنە سەرەتایەکی باش بێ بۆ مسۆگەربوونی مافی هەموو پێکهاتەکانی سووریە لە یاسای بنەڕەتیی داهاتووی وڵاتەکەدا و، پێکەوە لە بنیاتنانەوە و پێشخستنی وڵاتەکەیاندا هاوکار و یارمەتیدەر بن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
دەستەی کارگێڕی
۲۲ی ڕەشەمەی ۱٤۰۳
۱۲ی مارسی ۲۰۲۵

مستەفا هیجری: بیری کوردایەتی و ئازادیخوازی بووەتە بەهایەکی گرینگی فکری و سیاسی

پەیامی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات بەبۆنەی جێژنی نەورۆزی ۱٤۰٤ی هەتاوی

خوشک و برایانی بەڕێز!
هاونیشتمانییانی تێکۆشەر!
بەبۆنەی جێژنی نەورۆز، پیرۆزبایی گەرم لە هەموو نەتەوە ئازادیخوازەکانی ئێران، بە تایبەت نەتەوەی کورد، بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان و کۆمەڵگەی وشیار و ئازادیخوازی کوردستان دەکەم. لەبەرانبەر زیندانییانی سیاسی و بنەماڵە بەڕێزەکانیان سەری ڕێز دادەنوێنم.

خەڵکی ئازادیخوازی کوردستان!
خوێندنەوەی ڕووداوەکانی یەک ساڵی ڕابردوو لە چەند ڕووەوە جێی سەرنجن. شکستی پڕۆژە سیاسی و سەربازییەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە نێوخۆ و دەرەوەی سنوورەکان، یەکێک لە ڕەهەندەکانیەتی. دەستپێکەکەی، بە شکستی شانۆی بەناو هەڵبژاردنەکانی سەرۆککۆماری، بە هۆی دەنگی"نای"ی زۆرینەی خەڵکەوە بوو. دواتر، تێکشکان و لاوازیی هێزە نیابەتییەکانی بەدوادا هات. ئەم شکستە لە پانتایەکی سەربازی، هەواڵگری و مەیدانیدا ڕووی دا کە پێشتر کۆماری ئیسلامیی ئێران وەکوو "قووڵاییی ستراتیژیک"ی خۆی ناوی لێ دەبرد. ئەم هاوکێشە نوێیە، کە لە بەستێنی گۆڕانکارییەکی بەرفراوانی ناوچەییدا هاتووەتە ئاراوە، لەگەڵ شکستە سەربازییەکانی حەماس و حیزبوڵڵای لوبنان و بەتایبەت دوای کەوتنی ڕێژیمی بەشار ئەسەد، بۆشاییی سەربازی، هەواڵگری و بەگشتی قووڵاییی قەیرانە نێوخۆییەکانی کۆماری ئیسلامییش زیاتر دەرکەوت.
لە ساڵی ۱٤۰۳دا، ئەو قەیرانانە بە کۆمەڵێک قەیرانی کەڵەکەبوو و تێکچرژاوی ئابووری، سیاسی، کۆمەڵایەتی، ژینگەیی و وزە و بەڕێوەبەری، قووڵتر بوونەوە. قەیران و گەندەڵیی پێکهاتەییش، بەشێکی دانەبڕاو لە کولتووری دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە کە لە ڕێگەی تێکهەڵکێشکردنی هێزی سەرکوت، دامەزراوە، یاسا و ئیدئۆلۆژییەوە، بەرهەم دێ. کۆماری ئیسلامیی ئێران، لە تەواوییەتی خۆیدا پێداگری لە سەر"وەزعی مەوجوود" دەکاتەوە. ئەمەش ئاماژەیەکە بۆ دۆخی چەقبەستووی ڕێژیم و شکاندنی کەرامەتی مرۆڤەکان.
هەر لەم ساڵەدا، ڕێژەی ئیعدامەکان بەراورد لەگەڵ ساڵی ڕابردوو ۱۷٪ زیادی کردوە. تەنیا لە ساڵی ۲۰۲٤دا، زیاترلە ۹۰۰ کەس ئێعدام کراون کە ۳۱ کەسیان ژن بوون. زیاتر لە ۱٤۰ چالاکی ژن دەستبەسەر کراون. بڕیاری لەسێدارەدانی دەیان کەس دەرکراوە. لە کوردستانیش دوو ژنە چالاکی سیاسی بە ناوەکانی وریشە مورادی و پەخشان عەزیزی حوکمی سێدارەیان بەسەردا سەپاوە.
لە کوردستانیشدا ئەمساڵ، ئیعدام و دەرکردنی بڕیاری لە سێدارەدان، سەرکوتی ژنان، کرێکاران، خوێندکاران، کردنە ئامانجی کۆڵبەران، گرتن و زیندانیکردنی ژینگەپارێزان، ڕۆژنامەوانان، مامۆستایان، چالاکانی مەدەنی و چالاکانی بواری زمان و دەیان تاوان و پێشێلکاریی دیکە، دیمەنە هەمیشەییەکان بوون
وێڕای دۆخی سەرکوت، ڕەوتێکی مانادار لەسەر شەقام و شوێنە گشتییەکان، وەلانانی حیجابی زۆرەملێیە لە لایەن کچان و ژنانەوە. ژنانی بوێر و وشیار، سەرەڕای سزا و یاسا دژەمرۆییەکان، بەم کردەوەیان، پرسیاریان لەسەر ئیدئۆلۆژیی دەسەڵاتی دواکەوتووی ڕێژیم دروست کردوە و، سەلماندوویانە داکۆکی لە ئازادی و مافە زەوتکراوەکانیان دەکەن. بە گشتی بەرەی دژبەرانی ڕێژیم و لە سەرووی هەمووانەوە بزووتنەوەی ژنان، قۆناغێکی نوێ لە ململانێ ئەزموون دەکەن.
لە خەباتی پتر لە سەد ساڵەی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بە ڕوونی دەبینرێ کە بیری کوردایەتی و ئازادیخوازی بووەتە بەهایەکی گرینگی فکری و سیاسی. ئیستا لە هەموو گوند و شارەکاندا خەڵک زیاتر لە جاران ڕادەی وشیاریی نەتەوەییان بەرز بووەتەوە. ئاکامی هەڵکشانی وشیاریی نەتەوەیی، لەسەر شەقامی کوردستان و لە قۆناغی بزووتنەوەی ژینادا زیاتر خۆی دەرخست و فرەجەمسەربوونی خەباتی دژەستەمی نەتەوەیی لە کوردستان، ئاماژەکانی وەدیار کەوتوون.

کوردستانیانی ئازادیخواز!
ئەگەرچی پەیوەندییەکانی نێوان ناوەند و پەراوێزخراوەکان، ڕەهەندێکی داگیرکارانەی هەیە و ئەم خۆبەناوەندکردنە، لە ڕەوتێکی مێژووییدا بەدامەزراوەیی کراوە، بەڵام بەردەوام وەکوو بابەتێکی سروشتی و ئاسایی نیشان دراوە. ناوەندێک کە لەپێناو پاراستنی ناسیۆنالیزمی سەرکوتکەری ئێرانیدا، ڕشتنی خوێنی مرۆڤەکان پیرۆز دەکات. ئەم ناسیۆنالیزمە، بە زەبروزەنگ، کولتوور و زمانی فارسیی بە سەر غەیرەفارسەکاندا سەپاندوە. ویستوویەتی بە ناوی کولتووری هاوبەشی ئێرانییەوە، کولتووری فارسی وەک کولتووری نەتەوەیی داسەپێنێت.
لێکەوتەی بنیاتنانی دەوڵەتی ئێرانی (بە واتای سەروەریی یەک پێکهاتە)، بە درێژاییی مێژووی خۆی، بەرهەمهێنانەوەی پەیوەندیی باڵادەستییە کە تیایدا، فرەنەتەوەیی و فرەناسنامەبوونی جوغرافیای ئێرانی هاوچەرخ ، حاشای لێ کراوە. بەڵام ئەم هاوکێشەیە، لە دوای بزووتنەوەی"ژینا" و ڕاپەڕینی هەرێمە نەتەوەییەکان، لە بەرژەوەندیی پەراوێزخراوەکان، لاسەنگ بووە. هاوکێشەیەکی نوێ لە کوردستان و ئەم هەرێمانە هاتووەتە کایەوە. بزووتنەوەی ژینا، لەگەڵ ئەوەی مانیفێستێکە بۆ ئازادی، هاوکات بەستێنێکە بۆپێکگەیشتنی دەنگە سەرکوتکراوەکان. هاوخەباتی لەگەڵ نەتەوە بندەستەکانی نێو جوغرافیای ئێرانیش، هێز و وزەیەکی پەنگخواردووە بەرانبەر بە هەموو پاوانخوازییەک. ئەم گۆڕانکارییە بێوێنەیە و، هێزی یەکلاکەرەوەی داهاتووی سیاسیی نەتەوەکان و کۆمەڵگاکانی ناو ئێرانە. بە تایبەت کوردستان زیاتر لە جاران، ئاگاداری چەوساندنەوەی جێندەری و ڕەهەندەکانی ستەمی نەتەوەیی بووەتەوە و دەیهەوێ بە پێشەنگایەتیی ژنان، کۆمەڵگای کوردی، یەکسانییەکی زیاتری تێدا ببینرێ.

خوشک و برایانی خۆشەویست!
بۆ مرۆڤی ئازادیخواز و نەتەوەی بەهەلوێست، کە دۆخی بێ مافی و بێ دەسەڵاتیی خۆی ناسیوە، تێپەڕاندنی دۆخی بندەستی، یەکەم بژاردەیە. بە تێگەیشتنی قووڵ لەو واقعییەتە کە ڕۆژانە لەسەر خاکی خۆی، مێژوو، ناسنامە، زمان ، هێما و بەها نەتەوەییەکانی لە ژێر سڕینەوە و هەڕەشەدایە، تەنیا ڕێگا، خەبات و خۆڕاگرییە. پابەندبوون بەم پڕەنسیپانە، ئەرکێکی مێژوویی، سیاسی و نەتەوەییە. خەباتی سەخت و خوێناوی لە پێناو ئازادی و سازدانی بزووتنەوەیەکی فرەڕەهەند و بەربڵاوی نەتەوەیی لە مێژووی هاوچەرخدا، لای کوردستانیان، ئەم ئەرکەی گۆڕیوە بۆ بەرپرسیارێتی بەرانبەر بە خاک و ناسنامە
خاڵێکی هاوبەشی ڕاپەڕینی" ژینا" و "بۆنەی نەورۆز"، نواندنەوەی تایبەتمەندیی فرەچەشنیی کۆمەڵگای کوردستانە. بزووتنەوەی ژینا، بەهاکانی ژیانێکی دوور لە چەوسانەوەی بۆ کوردستانیان نواندەوە. بیری کوردایەتی زیاتر لە هەموو کات ئاوێتەی مانای ڕزگاریخوازی و بەها گوتارییەکانی بووە. نەورۆزیش بووەتە بۆنەیەک کە سەرەڕای گرێدانی نەتەوەی کورد بە مێژوویەکی کۆنەوە، مانایەکی سیاسی، گوتارێکی داهێنەرانە و ڕزگاریخوازانەی لێ بەرهەم هاتوە.
لەم مانا نوێیەدا، نەورۆز کەرناڤاڵێکی بەرخۆدانی نەتەوەییە. ئاماژەیەکی ڕوون کە مەبەست لێی، ڕابوون و ڕاسانە دژ بە داگیرکاری و بێ مافی.
لە بزووتنەوەی ژینادا، کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵات بە هەموو چین و توێژەکانەوە بەشدار بوون. لە خوێندنکاران و کرێکارانەوە بگرە تا مامۆستایانی ئایینی؛ لە ژنان و کچانی ئازادیخوازەوە بگرە تا ئەو کاسبکارانەی بە حەوتوو دووکان و بازاڕیان دادەخست، لە یاریزانەکانەوە بگرە تا مامۆستایانی قوتابخانە. بەم شێوەیە خەڵکی ڕۆژهەڵات نیشانی دا، ڕەمزی نەمریی کوردستان لە فرەچەشنی و هاوهەلوێستیدایە. نیشانی دا، هەموو کاتێک دژ بە هەر جۆرە بیرۆکەیەکی فاشیستییە کە بیهەوێ ماف و کەرامەتی سەرکوت بکات. لە نەورۆزی ئەمساڵیشدا وەکوو نەریتێکی دژەستەم و دژەداگیرکاری، نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئاگر بە کۆشکی تاریکییەوە دەنێت. هێمای خاکپۆشان و پارێزەرانی خاک، ئاوێتەی جلوبەرگی ڕەنگاڵەی کوردستانیان دەبێ. یەکدەنگ، سروودی ئەی ڕەقیب دەڵێنەوە و، نەورۆز دەکەن بە هەوێنی نوێبوونەوە، بەهێزبوونەوە و یەکیەتیی نەتەوەیی لە هەموو کوردستان.
کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵات، بە هۆی بەسیاسی بوونی شوناسی کوردی و ئەزموونی دوور و نزیکی لە بزووتنەوەی نەتەوەیی و مەدەنی، توانای خۆڕێکخستنی هەیە. کۆمەڵگەیەکی" پێشەنگ" کە مەیدانداره؛ خۆی بە خاوەن پرسی نەتەوە وناسنامەی خۆی دەزانێ. هەر لەم پەیوەندییەدا، وەکوو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، پێمان وایە هەلومەرجی نوێی ناوچەیی و لاوازیی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە نیوخۆ و دەرەوە، بەستێن و دەرفەتێکی لەبارە بۆ سازدانی هاوپەیمانیی ئازادیخوازان و هەرێمە نەتەوەییە بندەستەکان دژ بەم ڕێژیمە. سەبارەت بە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، جەخت لە سەر یەکڕیزی و هاوخەباتیی سەرجەم هێز و لایەنەکانی کوردستان دەکەینەوە. وەکوو حیزبی دێموکڕات، بە خوێندنەوەی هەلومەرج و دەرفەت و هەڕەشەکانی سەر ڕێی بزووتنەوەی نەتەوەییی کوردستان، بەرپرسیارێتیی مێژوویی خۆمان لەبەر چاوە. بە خوێندنەوەی ڕەهەند و قووڵاییی گۆڕانکارییەکان، وێڕای خۆڕێکخستنمان، پێداگرین لە سەر گوتاری کوردستانی، یەکڕیزیی نیشتمانی و پێکگەیشتنی نەتەوەیی.
بەرزو پیرۆز بێت نەورۆزی کوردەواری

مستەفا هیجری
سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
نەورۆزی ۱٤۰٤ی هەتاوی

بۆنە نەورۆزییەکان تەعبیر لە زیندووبوونی کورد وەک نەتەوەیەک و خاوەندارەتیی لە پرسە ڕەواکەی دەکەن

پەیامی نەورۆزیی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب بەبۆنەی دەسپێکی ساڵی٢٧٢٥ی کوردی

کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان!

سەرەتا بەبۆنەی هاتنەوەی نەورۆز، جێژنی نەتەوەیی و کۆنینەی کوردان پیرۆزبایی لە هەموو ئێوە چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی خەڵکی کوردستان دەکەین و هیوادارین لە ساڵی نوێی ژیان و تێکۆشانیشدا، خەباتی سیاسی و نەتەوەییمان و یەکگری و یەکیەتیی خەباتکارانەمان هەنگاوی زیاتر بەرەو ئامانجەکانی بنێت. لە بەرەبەری نەورۆزدا سڵاو لە ئێوە خەڵکی کوردستان کە سەرەڕای زەبروزنگی زۆری کۆماری ئیسلامی و کۆی قەیرانە نێوخۆییەکان، بەڵام ئاڵای خەباتی شوناسخوازیی نەتەوەی کورد لە ئێرانتان بەرز ڕاگرتوە. سڵاو لە زیندانیانی سیاسی کە بە کۆڵنەدان و خۆڕاگرییان بەندیخانەکانی کۆماری ئیسلامییان کردۆتە سەنگەری ئازادیخوازی و سڵاو لە بنەماڵەکانیان کە تێچووی قورسی ئەو خەبات و خۆڕاگرییە لەسەرشانیانە. سڵاو لە بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان و بنەماڵەی پێشمەرگە لەخۆبوردووەکانی نیشتمان. سڵاو لە هەموو هەڵسووڕاوان و خەباتکارانی کورد لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات کە بە هەوڵ و تێکۆشانی بەردەوامیان سیمایەکی زیندوو و هەردەم ڕوو لە گەشەیان بە بزووتنەوەی سیاسی و نەتەوەیی کورد لە ئێران بەخشیوە.

هاونیشتمانیانی خۆشەویست!

ئەمە نەریتێکی جێکەوتوە کە خەڵکی کوردستان لەمێژساڵە فەلسەفەی نەورۆز وەکوو هێمای ژیانەوە و ڕاپەڕینیان کردوەتە چرای ڕێگای ژیان و خەبات و، بە تێکۆشان و نەسرەوتنیان، یەکگر و یەکگرتوو لە سەنگەری شوناسخوازیی خۆیاندا پتەو ڕاوەستاون. لەو ڕۆژانەشدا و لە درێژەی ڕەوتی بزووتنەوەی نەتەوەیی و شوناسخوازانەی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا، بۆنەکانی تایبەت بە پێشوازی لە ساڵی نوێی هەتاوی و ڕێوڕەسمەکانی نەورۆز بوونەتە گۆڕەپانێکی دیکەی کار و چالاکییە سیاسی و مەدەنییەکان. لە ماوەی یەک ساڵی ڕابردوو و بەدوای ڕێوڕەسمە بەرین و پڕ لە پەیام و ماناکانی نەورۆزی ١٤٠٣ی هەتاوی، خەڵکی کوردستان لە بۆنە و دەرفەتی جۆراوجۆردا و بە داهێنان و ئیبتکاری خۆیان وێڕای داکۆکی و پارێزگاری لە بەها و بایەخە نەتەوەییەکانی خۆیان، وەک هەمیشە بەرانبەر بە ڕەشترین ڕێژیمەکانی سەردەم، واتە کۆماری ئیسلامیی ئێران و سیاسەتە دژیگەلییەکانی لە خەبات و تێکۆشانی خۆیان بەردەوام بوون؛ بۆ ئەو بەردەوامی و خەبات و خۆڕاگرییەش تێچوویەکی زۆریان داوە.

خەڵکی کوردستان سەرەڕای سەختییەکانی ژیان و گوزەرانی ڕۆژانەیان کە بە هۆی سیاسەتە چەوت و پڕ لە هەڵە سیاسی و ئابوورییەکانی ڕێژیمەوە بە سەریاندا سەپاوە، لە بەدواداچوونی چارەنووسی سیاسی و پاراستنی کەرامەتی ئینسانیی خۆیان غافڵ نەبوون و لە هەر بارودۆخێکی ئاراییدا هەڵوێستی شیاوی خۆیان بووە. لەم پێوەندییەدا ڕۆڵ و دەوری کۆمەڵگەی مەدەنی و چالاکانی بوارە جیاجیاکانی؛ ئەدەبی، ژینگەپاریزی، مامۆستایان، کریکاران، پارێزەرانی زمان و کولتووری کوردی، مامۆستایانی ئایینیی دەروەست بە خاک و خەڵک، ژنان و لاوان و... بەرچاو و شوێندانەر بووە.

کۆماری ئیسلامیی ئێران کە ٤٦ ساڵە بە گرتنەبەری هەموو جۆرە سیاسەتێکی سەرکوتکارانە و داپڵۆسێنەرانە، حەولی دژایەتی و سڕینەوەی هەر جۆرە بەها و نیشانەیەکی نەتەوەیی و شوناسخوازانەی خەڵکی کوردستان دەدات، لە یەک ساڵی ڕابردووشدا و بە پیشەی هەمیشەیی خۆی و توندتر و دژتریش جووڵایەوە، ئەمەش لە چەند بەرانبەربوونی کوشتن و گرتن و زیندانیکردن و لەسێدارەدانەکان لە کوردستان لەچاو شوێنەکانی دیکەی ئێران بە ڕوونی و بە تەواوی دیار و ئاشکرایە. دەستبەسەرکردنی لاوان بە هۆکاری پۆشینی جلوبەرگی خاکی کە هەڵگری بایەخ و واتای مانادراری خۆیەتی و هەڕەشە و گوڕەشەکانی ئەم چەند ڕۆژەی دەزگا ئەمنیەتییەکان لەسەر چۆنیەتیی بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکان و ترسیان لەو هێما و جلوبەرگانەی خەڵکی کوردستان لە بۆنە و ڕێوڕەسمەکاندا کەڵکی لێ وەردەگرن، تازەترین هەڵسوکەوتی دژیگەلییانەی کۆماری ئیسلامی بەرانبەر بە خەڵکی کوردستانن. لە بەرامبەردا خەبات و تێکۆشانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بە هۆی بەرزیی وشیاریی نەتەوەیی، ڕێکخراوبوونی کۆمەڵگە و ڕەنگدانەوەی پەیامی شوناسخوازخوازانەی بزووتنەوەی پڕ ل شانازیی سیاسیی کورد لە دڵ و دەروونی تاکەکانی کۆمەڵگەی کوردستاندا، چوارچێوەیەکی بەرین و قووڵی جەماوەریی بەخۆیەوە گرتوە. پرسە جۆراوجۆرەکانی کوردستان کە لە ئێستادا پێناسەیەکی گشتگیری مافویستی و شوناسخوازانەی وەرگرتوە، بە لێکئاڵان و یەکخستنی هێز و وزەی خەبات و خۆڕاگری، بزووتنەوەیەکی گەورەیان ڕێک خستووە کە لە هەر دەرفەتێکی گونجاودا بە فۆڕم و پەیامی تایبەتەوە خۆی دەردەخات. بزووتنەوەیەک کە لە بەستێنی خرۆشانەکەی "ژن، ژیان، ئازادی"دا سنوورەکانی کوردستان و ئێران و ڕۆژهەڵاتی ناڤینی بڕی و لە ئاستی نێونەتەوەییدا بوو بە نموونەیەکی جیهانی و کاریگەریی شیاوی خۆی دانا.

خەڵکی خەباتکاری کوردستان!

ئێستا کە بەرەو نوێبوونەوەی ساڵ و بۆنە نەورۆزییەکانی ١٤٠٤ی هەتاوی دەچین، جارێکی دیکە ئێوەی کۆمەڵانی خەڵک لە چوارچێوەی ڕێوڕەسم و کۆبوونەوە جەماوەرییەکاندا کە بە "نەورۆزی خاکیپۆشان" ناودێرتان کردوە، بە کەڵکوەرگرتن لە درووشم و هێما و جلوبەرگی تایبەت، قۆناغێکی دیکە لە جموجۆڵی شوناسخوازانەی خۆتان دەبڕن و بە بێگوێدان بە بەربەستەکانی دەسەڵات، لە بەرەوپێشچوون و ڕانەوەستاندان. لە وەها قۆناغێکدا کە خەڵک لە کوردستان بە شکڵ و ڕەفتاری جۆراوجۆر تەعبیر لە مانایی و زیندووبوونی خۆی وەک نەتەوەیەک و پرسە ڕەواکەی دەکات، دەسەڵاتی خۆسەپێنی کۆماری ئیسلامیی ئێرانیش لەوپەڕی زەبوونی و داماویدایە. ئەم ڕێژیمە سیاسییە سەرکوتگەرە لە نێوخۆی ئێران خاوەنی نزمترین مەشروعیەتی سیاسییە و لە ڕووی ئیدئۆلۆژییەوە تووشی داڕمانی فکری هاتوە و لە ئاستی نێودەوڵەتیشدا لەوپەڕی لاوازی و شکستدایە. ئەم ڕێژیمە لە ڕوانگەی گەلانی ئێرانەوە جیا لە ڕووخان و ڕۆیشتن ڕێگایەکی دیکەی لە بەردەمدا نییە و وڵاتی ئێرانیش بەبێ کۆتاییهاتن بە تەمەنی ئەم ڕێژیمە ڕووی هیچ جۆرە بەرەوپێشچوونێک بەخۆوە نابینێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە پشتبەستن بە هێز و ئیرادەی ئێوە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و بە پشتیوانیی لە خەباتی شوناسخوازانەی گەل کە هەر ئێستا لە شکڵ و شێوازی جۆراوجۆردا لە بەردەوامبوون و بەرەوپێشچووندایە، پێی وایە بەهێزکردنی بزووتنەوە نارەزایەتییەکانی نێوخۆی وڵات و کارکردن بۆ یەکخستنی هێزی مەیدانیی خەڵک لە نێوخۆی وڵات دەتوانێ پاشەکشە بە سیاسەتی سەرکوتی ڕێژیم بکات و لە کۆتاییدا ڕوخانی ئەم ڕێژیمەی لێ بکەوێتەوە. بۆیە لێرەوە ڕوومان دەکەینە گشت کەسایەتی و هێزە سیاسییەکانی نێوخۆ و دەرەوەی وڵات و جارێکی دیکەش پێداگری لەسەر زەروورەتی یەکخستنی نێوماڵی کوردی، یەکگرتوویی گەلانی ئێران و پێوستیی لێکنزیکبوونەوەی زیاتری ڕێکخراوە مەدەنییەکان و هێز و لایەنە سیاسییەکان دەکەینەوە و بۆ بەدیهێنانی ئەمەش حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەروەک هەمیشە ئامادەیی خۆی دەردەبڕێتەوە و خۆی بە ئەرکدار دەزانێ.

سەرکەوێ بزووتنەوەی مافخوازانەی گەلانی ئێران دژ بە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران

نەورۆز و هاتنی سەری ساڵی نوێی هەتاوی پیرۆز بێت.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
کۆمیتەی ناوەندی
نەورۆزی ٢٧٠٥ی کوردی

خالید عەزیزی:

پرسی کۆمەڵگەی ئێران فرەنەتەوە بوونیەتی کە دەبێ دانی پێدا بنرێت

کاک خالید عەزیزی وتەبێژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە وتوویژێکدا لەگەڵ 'کاناڵی "وان تیڤی" لە پێوەندی لەگەڵ نەبوونی ئۆپۆزیسیۆنێکی یەکگرتوو لەدژی کۆماری ئیسلامی و ناکۆکی و پەرتەوازەیی حیزب و لایەن و کەسایەتییە سیاسەکانی ئێران باسی لە هۆکار و ئاستەنگەکانی بەردەم شکڵگرتنی ئاڵترناتیڤی کۆماری ئیسلامیی ئێران کرد.

کاک خالید لە وەڵامی پرسیارێکدا باسی لەوە کرد لە کاتی بزووتنەوەی ژینا، "ژن، ژیان، ئازادی"دا کە خەڵک بە هەموو جیاوازییە نەتەوەیی، مەزهەبی و زمانییەکانەوە یەکگرتوو لە میداندا بوون، بەڵام ئۆپۆزیسیونێکی دێموکراتیک کە هەڵگری داخوزاییەکانی خەڵک بێت، پێکنەهات.

وتەبێژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕایگەیاند: لە نەبوونی ئۆپۆزیسیۆنیکی دێموکراتیکی پێکهاتوو لە هەموو حیزب و لایەن و کەسایەتییە سیاسییەکانی چالاک لە میدانی خەبات دژی کۆماری ئیسلامیدا بوو کە ڕەوتی سەلتەنەتتەڵەبی سەری هەڵ دایەوە. تا ئەو جێگایەش کە پێوەندی بە حیزبی دێموکراتەوە هەیە، بە سەرنجدان بە مێژووی حیزب و تاقیکردنەوەکانی ڕێبەرانی پێشووی حیزب بەتایبەت دوکتور قاسملوو، سیستمی سەڵتەنەتتەڵەبی ئەزموون کراوە و خەڵک لەدژی ئینقلابیان کردوە و دەرەنجامی کۆماری ئیسلامییش وەک نیزامێکی سیاسی لای هەمووان ئاشکرایە و ئەو دوو سیستمە هەڵگر و وەخۆگری داخوازی و مافەکانی گەلی کورد نین. بۆیە ئەو دوو سیستمە لەلایەن حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستانەوە بە کردوە ڕەت دەکرێنەوە، لەو سۆنگەیەشەوە ئاساییە کە ئەو دوو سیستمە، هەم پاشایەتیخوازی و هەم کۆماری ئیسلامی خەباتی گەلی کورد و گەلانی دیکەی ئێران بە تەجزیەتەڵەبی ناودێر بکەن و بە لایەنی دەرەکییەوەی گرێی بدەن.

بەڕێز عەزیزی لە پێوەندی لەگەڵ لایەن و کەسایەتییە کۆماریخوازەکان گوتی ئێمە وەکوو حیزبی دێموکرات ئامادەین هاوپەیمانی لەگەڵ هەموو ڕەوتە کۆماریخواز و دێموکراسیخوازەکانی ئێران پێک بێنین، بەڵام ئەو لایەنانە بەداخەوە زۆر پرشوبڵاون و بە شێوەیەکی ڕێکخراوەیی نین، بە سەرنجدان بە مێژوو، ئەوەیکە حیزبی دێموکرات هەروا توانیویەتی لە مەیدانی خەباتدا بمێنێتەوە، هۆکارەکەی ئەوە بووە بە شێوەی ڕێکخراوەیی و تەشکیلاتی چالاکیی هەبووە و لە دوایین نموونەی خۆیدا دەیبینن کە ئەمە لە ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزی لە کوردستان ڕەنگ دەداتەوە. بۆیە کۆماریخوازەکان دەبێ زیاتر خۆیان سازماندەیی و خەبات و تێکۆشانەکەیان بە ڕێکخستن بکەن.

وتەبیژی حیزبی دێموکرات لە پێوەندی لەگەڵ ئەوەی بەرنامەی حیزب بۆ داهاتوو سەبارەت بە هاوپەیمانیی چییە کە لایەنە کۆماریخوازەکان بتوانن لەگەڵ حیزب هاوڕاستا بن، پێداگری لەسەر ئەوە کردەوە پرسی سەرەکی کۆمەڵگای ئێران فەرەچەشنییە و ئەو کۆمەڵگەیە لە چەندین نەتەوە و ئێتنیکی کە خاوەن شوناس و پێشینەی مێژوویی خۆیانن پێک هاتوە و ئەوەش دەبێ دانی پێدا بنرێت. بۆیە دەبێ ئێران بە شێوەی هابەش و ناوەندی و بە جیایی دین لە دەسەڵات بەڕێوە بچێت کە تا ئێستا لەگەڵ ئەو لایەنانە لەسەر ئەو ڕاستی و ئەمری واقعە پێک نەهاتووین، چونکی ئەوان دانیان پێدا نەناوە.

کاک خالید لەم وتوویژەدا وەبیری هێناوە کە گەلی کورد لە ئێران بە دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان پتر لە ٨ دەیەیە خەباتی خۆی بەڕێکخراو کردوە و ئەو بەڕێکخراوبوونەوەی خەباتی سیاسی و شوناسخوازیی کورد هۆکاری زیندوومانەوەی ژیانی سیاسیی کورد بووە، وەک چۆن حیزبی دێموکرات لە ماوەی ٨ دەیەی ڕابردوودا و خەباتی سەخت و خوێناوی دژی دوو ڕێژیمی پاشایەتی و کۆماری ئیسلامی و سەرەڕای زۆر بەرکەوتنی زۆر زەبری قورس وەک تیرۆرکردنی ڕێبەرانی بەڵام هەروا بەهێز لە مەیدانی خەبات و تێکۆشانی خۆیدا ماوەتەوە. بۆیە نەتەوەکانی دیکەی ئێرانیش پێویستە بە گرنگیدان بەو پرسە خەبات و تێکۆشانی خۆیان بەڕێکخراو بکەن.

نەورۆزی کوردستان و پەیامەکانی

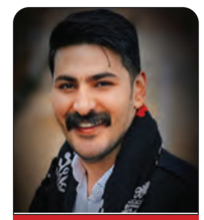

هەردی سەلیمی

نەورۆز لە کۆنزەمانەوە و لە بەرامبەر هێرشی هەموو سپا بێگانەکان بۆ سەر کوردستان، خۆی پاراستوە و لەگەڵ ئەوەش نەتەوەیەکی لەگەڵ خۆی پاراستوە. ئێمە بەباشی ئاگاداری ڕۆڵی نەورۆز لە ڕابردوویەکی دووردا نیین، بەڵام لە سەردەمی هاوچەرخ و لە سەردەمی مۆدێرندا دەتوانین ئاماژە بە ڕۆڵی کەسانی ڕووناکبیری وەک "پیرەمێرد" و "فایەق بێکەس" بکەین، کە لە یەکەمین کەسەکان بوون کەوا لەنێو نەتەوەی کورددا ڕۆڵێکی سیاسی و شوناسخوازانەیان بە نەورۆز بەخشیوە.

بە هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامی و سەرکوتی هێزە سیاسییەکانی کوردستان و دوورخستنەوەیان، کۆمەڵگەی مەدەنیی کوردستان سەری هەڵدا و لە بواری جۆراوجۆری وەک ژینگەپارێزی، بزووتنەوەی خوێندکاری، چالاکیی پیشەیی و... وێژمانی خۆی و کوردستانی بەرهەم هێناوە. لە دوو دەیەی ڕابردوودا ڕێوڕەسمی نەورۆز لە کوردستاندا و بە دەسپێشخەری و داهێنانی کۆمەڵگەی مەدەنی بووژانەوەیەکی بەخۆوە بینی و لە شکڵێکی فەرهەنگییەوە بۆ بەربەرەکانی و بەرخۆدانێکی سیاسی گۆڕا و گوورا. لەمەبەدوا نەورۆز دەرفەتێک بوو بۆ خۆنواندنێکی نوێ و ڕیزکردنەوەی خواستەکانی کوردستان و ڕاگەیاندنی ئەو خواستە سیاسییانە لە ڕێگەی بڵیندگۆی نەورۆزەوە.

لەم نێوەدا و لەم چەند ساڵەدا هەم دەسەڵات و هەم بەشێک لە ئۆپۆزیسیۆنی دەسەڵات وێڕای ئەوەی سەرسام بوون بەو ئاستە لە یەکڕیزی و ڕێکخراوبوونی بەڕێوەچوونی نەورۆز لە کوردستان، ترسیشیان ڕێ نیشتوە و هەوڵیان داوە نەورۆز "خالس" بکەنەوە و ئەو تایبەتمەندییانەی کە کوردستان پێی داوە، لێی بسڕنەوە. ئەم هەوڵانەشیان لە ڕێگەی تیئۆریک و لە ڕێگەی هەڕەشە و گرتنیشەوە داوە، لە چەند حاڵەتێکیشدا ناوەندە ئەمنییەتییەکانی ڕێژیم هەوڵیان داوە ئیبتکاری کارەکە بەدەستەوە بگرن و بۆ خۆیان بەڕێوەبەری ئەم ڕێوڕەسمە بن! بۆ ئەوەی کونترۆڵی بکەن و خسڵەت و تایبەتمەندیی سیاسی و خۆڕاگرانە و شوناسخوازانەی نەورۆز بسڕنەوە و بیکەنە بۆنەیەکی کولتووریی ڕووت؛ کە تا ئێستاش لەم هەوڵانەیاندا سەرکەوتوو نەبوون.

ناوەندە ئەمنیەتییەکانی ڕێژیم ئەمساڵیش هەموو ئەم هەوڵانەیان دا و تاقیییشیان کردەوە، بۆ نموونە لە شنۆ و بۆکان هەوڵیان دا بە زۆری چەک و هێز پێش بە گرتنی نەورۆز بگرن، لە ئیلام و کرماشانیش هەروەها و تەنانەت فەرماندەکانی سپا هەڕەشەیان لە بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمی نەورۆز لە ئیلام کرد، بەڵام بەپێچەوانەی ویستی ئەوان ئەم تەوژمی وشیاریی نەتەوەیییە لە ماکۆوە هەتا ئیلام و دیلۆڕانی گرتووەتەوە و تا دێ بەهێزتریش دەبێت. هەر لە یەکدوو ڕۆژی ڕابردوودا لە مەڵکشای ئیلام و بە دروشمی "ئێمە کوردیم" و "بژیی کورد و بژیی کوردستان" ئاوری نەورۆزی ئەمساڵیشیان هەڵکرد و مۆرکی شوناسخوازانەی خۆیان لێ دا.

سەرنج بدەینە ئەو ڕێوڕەسمانەی تا ئێستا لە ناوچە جیاوازەکانی کوردستان بەڕێوە چوون، هەموو هێمای بەرخۆدان و موقاومەت و نەتوانەوە و شوناسخوازییان تێدا زەق بووە و لە جلوبەرگ و دروشم و بەکۆمەڵ بەڕێوەبردنیانەوە هەموو دەرخەر و نیشانەی ئەوەیە نەورۆز لە کوردستاندا ڕێوڕەسمێکی سیاسی-مەدەنی-کولتوورییە و توانیویەتی هەموو ئەم تایبەتمەندییانە لە خۆیدا کۆ بکاتەوە و هەڵگری هەموویان بێ، بەبێ ئەوەی یەکتر ڕەد بکەنەوە. زۆر جار هەوڵ دراوە نەورۆزی کوردستان وەک سەرنجڕاکێشییەکی توووریستی و گەشتیاری نیشان بدرێ، بەڵام ساڵ لەگەڵ ساڵ خەڵکی کوردستان یەکدەستتر و خۆبەڕێوەبەرتر و ڕادیکاڵانەتر نەورۆزی خۆیان بەڕێوە بردوە، هەتا ئەو جێیەی ڕۆژی ڕابردوو لە شاری سەقز دروشمی "کوردستان کوردستان، گۆڕستانی فاشیستان" و "ژینی ژێردەستیم ناوێ، دەوڵەتی کوردیم ئەوێ" درا کە بەردەنگەکەی بێگومان دەسەڵات و بەشێک لە ئۆپۆزیسیۆنی ئەو دەسەڵاتەیە کە هەوڵی بێوچانی خۆیان دەدەن بۆ ئەوەی ئەمری سیاسی لە نەورۆزی کوردستان بسڕنەوە، بەڵام لەگەڵ وڵامی ئاوا ڕاشکاودا بەرەوڕوو بوونەوە.

وەک دوایین وتە ئەوەی کە ئەمساڵ لە لایەن کۆمەڵگەی مەدەنیی کوردستانەوە ناوی "خاکیپۆشان" لەم نەورۆزە نراوە، نە لەژێر گوشار و بانگەشەی لایەنێکی سیاسیدا بووە و نە بە واتای سڕینەوەی فرەڕەنگی و یەکدەستکردن بووە، بەڵکوو بەو واتایە بووە کە ناوێکی ڕەمز بێ لە بەرامبەر هێژمۆنیی ئەو دەسەڵاتەدا کە دەیهەوێ نەورۆزی ئێمە بەکولتووری بکات و تایبەتمەندیی سیاسی و بەرخۆدانەکەی لێ دامالێ.

مستەفا مەولوودی:

بە وەڵامدانەوەی پ ک ک بە بانگەوازەکەی ئۆجەلان چاوەڕوان دەکرێ دەستوەردانی ئەم حیزبە لە بەشەکانی دیکەی کوردستان کۆتایی پێ بێت

ئاماژە: بانگەوازەکەی عەبدوڵڵا ئۆجەلان، سەرۆکی بەندکراوی پارتی کرێکارانی کوردستان یەک لە گەورەترین ڕووداوەکانی ساڵی زایینی بوو کە چاوەڕوان دەکرێ ببێتە سەرەتای زۆر گۆڕانکاریی دیکە لە وڵاتانی تورکیە و تەنانەت کاریگەری لەسەر دۆخی سیاسیی وڵاتانی دراوسێش هەبێت. حیزبی دێموکراتی کوردستان پێشتر ڕایگەیاندبوو کە وەک پڕەنسیپ و نەخشەڕێ هەمیشە باوەڕی بە ڕێگاچارەی ئاشتییانە وەکوو باشترین بژاردە بۆ چارەسەرکردنی پرسی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان بووە و لەم سۆنگەیەوە، بەچاوی ئەرێنی لەو بابەتە دەڕوانێ و هیواداره ئەم پرۆسەیە بە باشترین شێوە ڕەوتی ئاسایی و یاسایی خۆی بپێوێ و ئاکامی دڵخوازی هەر دوو گەلی کورد و تورکی لە تورکیە لێ بکەوێتەوە. "کوردستان" بۆ تاوتوێی زیاتری ئەم بابەتە دیمانەیەکی لەگەڵ کاک مستەفا مەولوودی، ئەندامی دەستەی کارگێڕی و بەرپرسی ناوەندی ئیداریی حیزبی دێموکرات پێکهێناوە:

کاک مستەفا وەک دەروازەی باسەکەمان هەڵسەنگاندنی بەڕێزتان بۆ بانگەوازەکەی ئۆجەلان چیە؟

ئەو بانگەوازە پێویستە دەبێ بە پاشخانێکی فکری، سیاسی، مێژوویی و حقووقییەوە خوێندنەوەی بۆ بکرێ و بە سەرنجدان بە دۆخ و هەلومەرجی سیاسیی ئێستای کۆمەڵگەی تورکیە و پرسی کورد وەک ئەمری واقعی ئێستای ئەم وڵاتە تاوتوێ بکرێ. لەو پێوەندییەدا ئەمن لام وایە هەتا ئێستا وەک پێویست ئەو هەڵسەنگاندن و وردکردنەوەیە نەکراوە، واتە لایەنی باش و پۆزەتیڤی پەیامەکە خوێندنەوەی تەواوی بۆ نەکراوە و لایەنە باشەکانی نەخستراونە ڕوو. لایەنی نەرێنییەکەش وەک خۆی بەپێی مەنتیقی سیاسی و مێژوویی هەڵسەنگاندنی بۆ نەکراوە و ئەوە یەکێک لە کەمایەسییەکانە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا وێڕای دەنگدانەوەی زۆر و باشی ئەو پەیامە جۆرێک هیوا و گەشبینی بە چارەسەری دێموکراتیکی پرسی کورد لە لای خەڵکی تورکیە و باکووری کوردستان دروست کردوە. هەروەها پەیامەکە ئەو خوێندنەوەیەی بۆ دەکرێ کە لەمەودوا جۆرێکی دیکە لە خەبات و تێکۆشان بۆ وەدەستخستنی مافە سیاسی، مەدەنی و دێموکراتیکەکانی کورد لە تورکیە دێتە ئاراوە کە لەگەڵ سەردەم بگونجێ و تێچووی ئەو خەباتە بەتایبەت لەباری گیانی و وێرانکارییەوە کەمتر دەبێ.

ئەدی وەڵامدانەوەی پ ک ک، لەو بارەیەوە پێشبینیی چ دەکەن؟

بۆ وەڵامی پ ک ک ئەوەندەی هەستم کردبێ وەڵامێکی یەکدەست و کۆنکرێت بە ناوی کۆنسەی سەرۆکایەتیی کەجەکە یان پەکەکە بەو بانگەوازە نەدراوەتەوە، یان لانیکەم من نەمدیوە. بەڵام ئەگەر قسەی بەرپرسانێکی وەک بەڕێز موراد قەرەیلان بە مەبنا بگرین، ئەوە کە لەپێناو دروستکردنی بەستێن بۆ دیالۆگ و دانوستان ئاگربەستیان ڕاگەیاندوە کاری باش و بەرپرسانەیە و وەڵام و کاردانەوەیەکی ئەرێنی بە پەیامەکەی بەڕێز ئۆجەلان و خۆشکردنی بوار بۆ وتووێژ و دانوستانی زیاترە. جیا لەوە دەبینین لە لێدوانی هەندێک لە بەرپرسانی پەکەکەدا ئەوە دەخوێنینەوە کە پەکەکە بۆ ئەوەی بەتەواوی وەڵامی بانگەوازی ئۆجەلان بداتەوە، دەبێ سەرەتا ئۆجەلان ئازاد بکرێ و ئەو بۆخۆی سەرپەرستیی کۆنگرەی پەکەکە بکات کە بۆ تاوتوێکردن و بڕیاردان لەسەر ئەو پەیامە دەبەسترێ و وەک بۆخۆیشی دەڵێ بەرپرسایەتیی بڕیارەکە هەڵبگرێت کە قسەیەکی دروستی ڕێکخراوەیی و سیاسییە. ئەوە ئەگەر مەرجیش بێت، مەرجێکی دروست و لە جێگای خۆی دایە، لەبەر ئەوەی ئەو کۆنگرەیە یەکێک لە گرینگترین کۆنگرەکانیان دەبێت کە دەبێ بڕیاری مێژوویی تێدا بدرێت. بەتایبەت کە لە ڕوانگە و ستراتیژیی سیاسی و شێوەی خەبات لە باکووری کوردستاندا پێشبینی ئاڵوگۆڕی جیددی و زۆر جیاوازی دەکرێت.

کاریگەریی ئەو بانگەوازە و کۆی پرۆسەی ئاشتی لە تورکیە چۆن دەبینن، بە چ ئاقارێکدا دەڕوا؟

تورکیە خاوەنی نیزامێکی سیاسیی جیاوازتر بەنیسبەت ئەو وڵاتانەیە کە کوردیان تێدا دەژی، یان باشترە بڵێین ئەو وڵاتانەی کوردستانیان بێ لەبەرچاوگرتنی ویستی کورد و لەبەر چاوگرتنی مافی دانیشتووانی ئەو وڵاتە بەسەردا دابەش کراوە. نیزامی سیاسیی تورکیە تا ڕادەیەک نیوەدێموکراتیکە و دەکرێ یاری و کایەی سیاسی و حقووقیی تێدا بکەیت. بۆیە ئاشتی لەنێوان حکوومەتی تورکیە و بەڕێز ئۆجەلان و پەکەکە کاریگەری ڕاستەوخۆی لەسەر نەهادینەکردنی زیاتری دێموکراسی لەو وڵاتە دەبێ و کورد دەتوانێ لە بەستێنێکی هەراوتر و گونجاوتر و لە چوارچێوەی یاساییدا حیزب و ڕێکخراوی سیاسیی تایبەت بە خۆی هەبێت و مەجالی بزووتنەوەی جۆراوجۆری سیاسی، مەدەنی و کۆمەڵایەتی بێتە ئاراوە کە ئەمە دەبێتە هۆی ئەوەی لە پانتایی و بەردەوامیی خۆیدا بە تێچوویەکی کەمترەوە هەنگاو بۆ بەدیهێنانی ئامانجە سیاسی و نەتەوەییەکان هەڵبگیردرێ. بۆ ئەوەش زۆر پێویستە خەڵکی تورکیە بە گشتی بە کورد و تورکەوە بۆ دروستکردنی ئەو بەستێنە دێموکراتیکە بە سینگفراوانییەوە هەنگاوی بەکردەوە بنێن.

ئەگەر پەکەکە چەک دابنێت و خۆی هەڵوەشێنێتەوە، سود و زیانەکانی بۆ باکووری کوردستان، ڕۆژاوای کوردستان، باشوری کوردستان و ڕۆژهەڵاتی کوردستان چی دەبێت؟

پەکەکە وەک لە مێژووی ئەم ڕێکخراوەیەدا دەیبینین و دەیخوێنینەوە سەرەتا وەک ڕێکخراوێک بۆ وەدەستخستنی مافە سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابوورییەکانی خەڵکی زەحمەتکێشی تورکیە و باکووری کوردستان دەستی بە تێکۆشان کرد، بەڵام بە تێپەڕبوونی کات بیرکردنەوەی بەنیسبەت کۆی باسە سیاسییەکان لە ناوچەدا بەتایبەت لە کوردستان و لەنێو خەڵکی کوردستان بەگشتی گۆڕانی زۆری بەسەردا هاتوە. لە درێژەی ئەو ڕوستەدا باسی لە کوردستانی گەورە و پێکهێنانی کیانێکی سیاسی بۆ کوردان لە کوردستان کردوە؛ پاشان بە پاشەکشە لەو وێژمانە سیاسییە باسی لە نیزامی سیاسیی کۆنفیدراڵ لە ناوچەکەدا کردوە و هەتا گەیشتۆتە باس لە بەڕێوەبەریی خۆسەری دێموکراتیک کە وەک سیستم و نیزامێکی سیاسی پێناسەکردن و لێتێگەیشتنی بۆ زۆرکەس هاسان نەبوو. لەبەر ئەوە کە نیزامێکی ئەزموونکراو و کارپێکراو نەبووە، لانیکەم لە ناوچەکەدا. لە ئێستاشدا لە نامەکەی بەڕێز عەبدوڵڵا ئۆجەلاندا ئەوە زۆرتریش ناڕوونی پێوە دیارە.

ئەو سیاسەت و بیرکردنەوە لە هەموو بەشەکانی کوردستان ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ بە هۆی سیاسەتی پەکەکە، دروستکردنی جەریانی شێوە پەکەکە کە ئیلهام لە سیاسەتی گشتیی پەکەکە وەردەگرن، لە سەردەمانێکدا لە هەموو بەشەکان، قسەی لێ دەکرا و حیزبی بۆ دروست دەکرا و ئەوە دەچوو نێو خوێندنەوەی دەوڵەتانی ناوچەکە و شوێنەواری دەستوەردانی پەکەکەی لە هەموو بەشەکانی کوردستان پێوە دیار بوو. بەگشتی دەتوانین بڵێین ئەو پرسە لەو سەردەمەدا نەک بە قازانجی بزووتنەوەی سیاسیی کوردستان لە بەشەکانی دیکەی کوردستان نەدەشکایەوە، بەڵکوو دەبوو بە بیانوو بۆ دەستوەردان لە کاری سیاسی و تەنانەت کۆمەڵایەتی لە بەشەکانی دیکەی کوردستان و ڕێگای بۆ دەستوەردانی دەوڵەتانیش خۆش دەکرد.

لە ئێستادا پەکەکە پرۆژەی هەیە بۆ خۆگۆڕین و چەکداماڵینیان و بە جۆرێکی دیکە تێکۆشان و خەبات لە چوارچێوەی وڵاتی تورکیەدا و بەوەش چاوەڕوان دەکرێ ئەو دەستوەردان و حیزب دروستکردنانە کۆتاییان پێ بێت و تێکۆشانی سیاسیی پەکەکە لە چوارچێوەی وڵاتی تورکیەدا سنووردار بکرێت.

ئەو بۆشاییەی لە ناوچە سنورییەکان بەهۆی هەڵوەشانەوەی پەکەکە دروست دەبێت کێ پڕی دەکاتەوە؟

بەو جۆرە نییە کە پێمان وابێ بە چەکدانانی پەکەکە بۆشاییەکی قووڵ لە ناوچە سنوورییەکان دروست دەبێت. لەدیوی سنووری ئێران، حکوومەتی ئێران، تەواوی سنوورەکەی لای خۆی تەنیوە. تەنانەت لە هێندێک شوێن سنووری وڵاتانی دراوسێشی بەزاندوە. لە سنووری لای تورکیەش هەر بەو شێوەیە و تەنانەت بە بیانووی بوونی پەکەکە، تورکیە مەودایەکی زۆر لە سنووری عێراقی بەتایبەت لە هەرێمی کوردستان بەزاندوە و بنکەی نیزامیی لێ داناون. تەنیا ناوچەیەکی بەرتەسک لە سنوورەکانی هەرێمی کوردستان گریلاکانی پەکەکەی لێیە و هەتا ئێستا بۆ مەدارا لەگەڵ پەکەکە بووە، دەنا دەسەڵاتی سیاسیی هەرێمی کوردستان و پاسەوانی سنوور ئەو توانا و ئیمکاناتەی هەیە سنوورەکە کۆنترۆڵ بکەن و هیچ بۆشاییەکی ئەوتۆی جێگەی نیگەرانی بۆ هیچ لایەک دروست نەبێت.

زۆر سپاس کاک مستەفا کە کاتت بۆ ئەو باسە تەرخان کرد

ئێوەش ماندوو نەبن و هیوای سەرکەوتن بۆ خەباتی گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان دەخوازم

دڵخۆش بە نامەی شەیتانی گەورە!

ه ئەو چەند دۆستەش کە بە ڕواڵەت لەلای کۆماری ئیسلامیدا ماونەتەوە، دەیان جار نیشانیان داوە کە لە کاتی سەختی و کێشەکاندا ئامادە نین بۆ پاراستنی کۆماری ئیسلامی خۆیان بخەنە مەترسییەوە. لە ڕاستیدا ئەم وڵاتانە نەک وەک دۆستێک، بەڵکوو وەک دەوڵەتێکی بوکەڵانە و ژێردەست کە ناچارە شوێنکەوتوو و گوێڕایەڵی ئەربابەکەی بێت، سەیری کۆماری ئیسلامی دەکەن! بۆ نموونە سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی بە تایبەت بەرامبەر بە ڕووسیە هیچ نیشانەیەکی لە سەربەخۆیی بیروڕا یان خۆبەگەورەزانینی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی سەبارەت بە پێشهاتە جۆراوجۆرەکان نیشان نادات و ڕێژیم تەنیا لێدوانی ڕێبەرانی کرێملین دووپات دەکاتەوە!

ڕەزا دانشجوو

عەلی خامنەیی بە یەکێک لەو دیکتاتۆرانە دادەنرێت کە لە سەردەمی حوکمڕانییە شەرمەزارییەکەی هەموو هەوڵێکی بۆ مانەوە و پاراستنی تاج و تەختەکەی بۆ ماوەیەکی زیاتر داوە. خامنەیی دەیان جار نیشانی داوە کە دروشمە پووچ و بێبنەماکانی کۆماری ئیسلامی زیاتر بۆ نێوخۆی وڵات و بێدەنگکردنی تاقمێک جەماوەری بێهەڵوێستە کە ئێستاش باوەڕیان بە کۆماری ئیسلامی ماوە یان بۆ خاتری قازانج و بەرژەوەندییان مجبوورن باوەڕمەند بمێننەوە! ئەگینا بۆ زۆرینەی خەڵک تەواو ڕوونە تەنیا ختوورە و داڵغەی دیکتاتۆری پیر پاراستنی تاج و تەختەکەی و مانەوەیە لە دەسەڵاتدا و لە ڕوانگەی ئەوەوە هەموو شتێک جێگای گفتوگۆ و قسەکردنە!

خامنەیی بە پێچەوانەی خومەینی نیشانی داوە کە هەرگیز ئامادە نیە خۆی و دەسەڵاتەکەی لە چوارچێوەیەکی دیاریکراودا سنووردار بکات و پابەندی هێڵە سوورەکانی خومەینی بێت! بێگومان نابێ ئەوەمان لە بیر بچێت کە هەلومەرجەکانی سەردەمی دەسەڵاتی خومەینی و خامنەیی لە بنەڕەتدا جیاواز بوون و هەر لەبەر ئەم هۆکارەش دەبێ قبووڵی بکەین کە شێوازی حوکمڕانیی خومەینی ناتوانێ بەردەوام بێت! لەم پێوەندییەدا دەبێ بگوترێت کە کۆمەڵگەی هۆشیار و بەئاگابووی ئەمڕۆ، بە تایبەت ئەو نەوەیەی ژیانی ڕۆژانەی لەگەڵ دەیان جۆر میدیا و بێشومار تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان گرێ دراوە، ناتوانرێت بە هیچ شێوەیەک بەراورد بکرێت بەو نەوەیەی کە تازە لە کابووسی ڕێژیمی پەهلەوی ڕزگاری ببوو و هیچ زانیارییەک و پێوەندییەکی لەگەڵ دونیای ئازاد نەبووا نەوەیەک کە لە ڕێگای گەیشتن بە ڕزگاری بوو بە نێچیری دیکتاتۆرییەکی بێبەزەییتر و دڕندەتر!

لە ڕاستیدا ئەزموونە تاڵەکانی ڕابردوو ڕۆڵێکی گرنگی هەبووە لە وشیارکردنەوەی نەوەی ئەمڕۆدا. بەڵام ئەمە تەنیا جیاوازیی سەردەمی خومەینی و خامنەیی نیە! واقیعەکە ئەوەیە کە خامنەیی هەر لە سەرەتاوە ئەو پێگەی ئایینی و مەزهەبییەی لەنێو لایەنگرانی کۆماری ئیسلامیدا نەبووە و تەنانەت دوای ساڵانێک لە زیندانیکردن، لەسەرکار لابردن و خانەنشینکردن و نەهێشتنی ڕکابەرە سیاسییەکانی، هێشتاش نەیتوانیوە ئەو پێگەی مەزهەبی و ئایینییە لەنێو لایەنگرانی کۆماری ئیسلامیدا بەدەست بهێنێت. بەڵام خاڵی گرنگتر هەڵوێستی دەرەکیی لەرزۆکی حکومەتی وەلایەتی فەقییە کە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر لە لێواری هەڵدێر نزیک دەبێتەوە. ئەو بارودۆخەی کە نیشاندەری کۆتایی چیرۆکی کۆماری ئیسلامییە!

دارمانی ئابووری

بەزاندنی سنووری ١٠٠ هەزار تمەنی یۆرۆ بە ڕوونی دەریخست کە ئەم ئابوورییە نەزۆک و لاوازە دوا هەناسەکانیەتی و هیچ دەرمانێک و نەشتەرگەرییەک چارەسەری ئەم نەخۆشییە بێ دەرمانە نییە. ئابووریی کۆماری ئیسلامی ساڵانێکە لە لێواری ئیفلاسە و تەنیا هۆکاری ئاشکرانەکردنی بۆ ترسی ڕێژیم لە کاردانەوەی جەماوەری دەگەڕێتەوە! هەر هەوڵێک بۆ بووژاندنەوەی ئەم ئابوورییە لەرزۆکە بە هۆی کاریگەریی درێژخایەنی سزا نێودەوڵەتییەکان مەحکوومن بە شکستهێنان! هەرچەند کۆماری ئیسلامی لە ڕێگەی تۆرگەلێکی ئاڵۆزی قاچاخچێتی لە شێوەی مافیادا هەوڵی بەدەربازبوون لە گەمارۆکانی داوە، بەڵام نابێ ئەوە لەبیر بکرێت کە هەموو ئەم ڕێوشوێنانە جگە لە تێچووی زۆریان زۆرجار شکستیان هێناوە، یان بۆ نموونە کۆماری ئیسلامییان ناچار کردووە کە سەروەت و سامانی ئێران هەڕاج بکات. ڕەنگە ڕوونترین نموونە ئاڵوگۆڕی نەوت بە تاقمێک کاڵای بێ نرخ لە لایەن هەندێک زلهێزی جیهانی و ناوچەییەوە بێت.

لە لایەکی دیکەوە گەندەڵیی سیستماتیک پەیکەری ئەم ئابوورییە نەخۆشەی تێک داوە. ڕۆژ نیە کە هەواڵی گەندەڵکارییەک، ساختەکارییەکی چەند هەزار میلیارد تمەنی لە میدیاکانەوە بڵاو نەکرێتەوە! جێگای سەرنجە کە ئەمانە تەنیا ئەو حاڵەتانەن کە لە میدیاکانەوە باس دەکرێن و بە سەدان حاڵەتی دیکەش بە هۆی بەرژەوەندیی ڕێبەرانی ڕێژیمەوە بۆ هەتا هەتایە بە شاراوەیی دەمێننەوە. لە ڕاستییدا ئێستا گەندەڵی لەنێو سیستەمی ئابووریی ڕێژیمدا گەیشتۆتە لۆتکە، ئێستا سیستەم خەریکی خۆخۆری و لەنێوبردنی یەکترن! شێرپەنجەیەک بە تەواو مانا کە خەریکە ئەو دەگمەن ئەندامە ماوە تەندروستانەی جەستەی ئەم ئابوورییە مایەپووچەش تووش دەکات!

گۆشەگیریی نێودەوڵەتی

سیاسەتی دوژمنکارانەی کۆماری ئیسلامی لە دژی وڵاتانی جۆربەجۆر لە سەرانسەری جیهان بۆتە هۆکاری بەدیهاتنی کەشوهەوایەکی گشتیی بێمتمانەیی بەرامبەر بە ڕێژیمی وەلایەتی فەقیە! ئێستا ژمارەی دۆستانی کۆماری ئیسلامی لە جیهان و ناوچەکەدا تەنانەت بە پەنجەی دەستێکیش دەژمێردرێت. نابێ ئەوەش لەبیر بکرێت کە ئەو چەند دۆستەش کە بە ڕواڵەت لەلای کۆماری ئیسلامیدا ماونەتەوە، دەیان جار نیشانیان داوە کە لە کاتی سەختی و کێشەکاندا ئامادە نین بۆ پاراستنی کۆماری ئیسلامی خۆیان بخەنە مەترسییەوە. لە ڕاستیدا ئەم وڵاتانە نەک وەک دۆستێک، بەڵکوو وەک دەوڵەتێکی بوکەڵانە و ژێردەست کە ناچارە شوێنکەوتوو و گوێڕایەڵی ئەربابەکەی بێت، سەیری کۆماری ئیسلامی دەکەن! بۆ نموونە سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی بە تایبەت بەرامبەر بە ڕووسیە هیچ نیشانەیەکی لە سەربەخۆیی بیروڕا یان خۆبەگەورەزانینی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی سەبارەت بە پێشهاتە جۆراوجۆرەکان نیشان نادات و ڕێژیم تەنیا لێدوانی ڕێبەرانی کرێملین دووپات دەکاتەوە!

کۆماری ئیسلامیی ئێران کە بە هۆی سیاسەتی دوژمنکارانە لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و پاڵپشتیی تێرۆر و نانەوەی شەڕ و ناسەقامگیری هیچ دۆستێکی لە کۆمەڵگەی جیهانیدا نییە، زۆر هەوڵی داوە لە ڕێگەی دروستکردن و سازدانی تاقمێک هێزی بەکرێگیراوانی بەوەکالەتی ناوچەیی پێگەیەک لە ناوچەی ڕۆژهەڵات نێوەڕاست بەدەست بهێنێت، بەڵام دوای هێرشە کوشندەکانی ئەم دواییانەی ئیسرائیل بۆ سەر ئەو گرووپانە و لەبەینبردنی بەشێکی بەرچاو لە توانایی شەڕکردنیان و هەورەها تیرۆر و کوشتنی زۆرینەی سەرکردەکانیان، ئێستا دۆخی ئەو هێزانە زۆرخراپترە لە ئەوەی بتوانن هیچ شتێک بۆ دەسەڵاتدارانی تاران بکەن!

دڵخۆش بە نامەی شەیتانی گەورە!

دۆخی کۆماری ئیسلامی لەم ساڵانەی دواییدا و ڕەفتاری عەلی خامنەیی دەری‌خستوە کە کۆماری ئیسلامی چیتر هۆگری پاراستنی تاقمێک دروشمی بێبنەمای ئیدۆلۆژییک نییە، تەنانەت وەک پڕۆپاگەندە و تەنیا بە وشەش! دروشمگەلێک کە لانیکەم لە ڕواڵەتدا لە سەردەمی خومەینیدا پارێزراو بوون، بەڵام لە سەردەمی عەلی خامنەیی بە هۆی پەیوەندییە زۆر نزیکەکانی ڕێژیم لەگەڵ بلۆکی ڕۆژهەڵاتی پێشوو واتە چین و ڕووسیە و گوێڕایەڵی تەواوی ڕژیم بۆ ڕاسپاردە و فەرمانی ئەربابەکانی بە تەواوی پشتگوێ خران.

ئاڵقە نوێیەکەی ئەم نمایشە گاڵتەجاڕییە چەند ساڵێک لەمەوبە دەستی پێ کرد، کاتێک خامنەیی، دیکتاتۆر تاران، ئەمجارەیان بۆ دەربازبوون لە قەیرانەکان، بە دەستەواژەی "نەرمینواندنی قارەمانانە" دەسپێکی جۆرێک لە دانوستان لەگەڵ ڕۆژئاوا و ئەمریکا ڕاگەیاند. ئێستا، ساڵانێک دوای ئەو ڕووداوە، ڕژیم لە خراپترین بارودۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتیی خۆیدا، بە هیوای دانوستانی نوێ لەگەڵ ئەمریکایە. لێدوانەکانی ئەم دواییەی عەلی خامنەیی سەبارەت بە نامەکەی دۆناڵد ترامپ دەرخەری گوڕانکارییەکی تازە لە بۆچوونەکانی دیکتاتۆر تارانە! خامنەیی دەڵێت حکوومەتی ئەمریکا دەیەوێت نیشان بدات کە ئێمە ئامادە نین دانوستان بکەین! لە ڕاستیدا خامنەیی کە ساڵانێک دانوستان لەگەڵ ڕۆژئاوا و ئەمریکای بە ناشەرعی و بێ ئەنجام و بێهودە دەزانێت، ئێستا هیچ ڕێگەیەکی دیکەی نییە جگە لە ئامێزگرتنی ئەو دانوستانانە! بەڵێ! سەرکردەی خەیاڵی موسوڵمانانی جیهان! کە لەهەر کۆڕ و کۆبونەوەیەکدا ساڵانێکە ئەمریکای بە شەیتانی گەورە ناودێر کردوە، ئێستا بە شێوەیەکی سەیر دڵخۆش و چاوەڕانی گەیشتنی نامەی شەیتانی گەورەیە! بەو هیوایەی کە ئەم نامەیە پێش بە کۆتاییهاتنی دەسەڵاتە پڕشوورەیی و ناوزڕێنەکەی بگرێت! بەڵێ! کۆماری ئیسلامی کە قەرار بوو کۆشکی سپی بکاتە حوسێنییە، ئێستا وەرگرتنی نامەیەک لە شەیتانی گەورەوە خۆشترین هەواڵە بۆ دیکتاتۆری پیر!

ئێستا لە دروشمی " نە ڕوژهەڵات، نە ڕۆژئاوا، کۆماری ئیسلامی" تەنیا وشەی "نە" ماوە! بەڵام ئەوەی خامنەیی نایزانێت ئەوەیە کە نە ڕۆژهەڵات و نە ڕۆژئاوا ناتوانن پێش لە ڕۆخانی ڕێژیم و دیکتاتۆری وەلایەتی فەقیە بگرن! ئەوە کۆمەڵانی خەڵکی ئێرانن کە کۆتایی بە چیرۆکی کۆماری ئیسلامی دەهێنن و بۆ جێبەجێکردنی چاوەڕێ و گوێڕایەڵی هیچ هێز و دەوڵەتێکی دەرەکییش نین!

پەرەسەندنی بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکان بەتایبەت لە دوای بزووتنەوەی ژینا (ژن، ژیان، ئازادی) و درێژکراوەی ئەو ناڕەزایەتییانە کە بە تایبەت لە کوردستان و لە بۆنە و ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکاندا دەیانبینین، مزگێنیی ئەو پاشەڕۆژە ڕوون و نزیکەن.

نەورۆز و خەبات بۆ ناسنامە

بێهزاد قادری

نەورۆز وەک گرنگترین جێژنی نەتەوەیی و فەرهەنگی لەنێو کوردستانییاندا، هەمیشە ڕۆڵێکی کاریگەری لە بەرخۆدانی کولتووری، پاراستنی ناسنامەی نەتەوەیی و لەکولۆنیدەرهێنانی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هەبووە. ئەم جێژنە نەک هەر وەک ڕێوڕەسمێکی نەریتی، بەڵکوو وەک هێمایەک لە بەرخۆدان لەهەمبەر سیاسەتەکانی ئاسمیلەکردنی کولتووری و نکۆڵیکردن لە ناسنامە چاوی لێ کراوە و بەکردەوەش بەڕێوە چووە.

نەورۆز وەک هێمای ناسنامەی کولتووری و نەتەوەیی کوردستانییان

نەورۆز یەکێکە لە کۆنترین جێژنە کوردییەکان کە لە کۆنەوە لە کوردستاندا بەرز ڕادەگیرێت. ئەم جێژنە بۆ کوردستانییان سەرترە لە جێژنێکی کۆن و نەریتی، واتە هێمایەکە لە بەرخۆدان لەهەمبەر سیاسەتەکانی سڕینەوە و نکۆڵیکردنی فەرهەنگی. بە درێژایی مێژووی هاوچەرخ دەوڵەتە ناوەندییەکانی ئێران هەوڵی سنووردارکردن یان کۆنترۆڵکردنی جێژنی نەورۆزی کوردستانیان داوە، بەڵام خەڵکی کوردستان بە بەڕێوەبردنی ئەم بۆنەیە، لەسەر ناسنامەی نەتەوەیی و نیشتمانی و سەربەخۆیی کولتووریی خۆیان جەختیان کردووەتەوە.

نەورۆز و خەباتی کوردستانییان دژی داگیرکەر و داگیرکاری

لە زۆر حاڵەتدا (وەک نەورۆزەکانی چەند ساڵی ڕابردوو) نەورۆز بووەتە ڕێوڕەسمێکی سیاسی و وەک دەرفەتێک بۆ دەربڕینی ناڕەزایەتیی گەلی کورد بەرانبەر بە سیاسەتی سەرکوتی دەوڵەتی داگیرکەری ئێرانی بەکار هێنراوە. هەروەها لە مێژووی خەباتی کورددا، نەورۆز هەمیشە دەرفەتێک بووە بۆ نیشاندانی یەکیەتیی نەتەوەیی و زیندووکردنەوەی بەها نەتەوەییەکان. هەر لە ڕێوڕەسمەکانی پێشوازی لە نەورۆزی ئەمساڵ، دروشمگەلی نەتەوەیی و نیشتمانیی زۆر گوترانەوە؛ بۆ نموونە لە چیای "جاقل"ی سەقز، خاکیپۆشان ئەم دروشمەیان گوتەوە: "ژینی ژێردەستیم ناوێ، دەوڵەتی کوردیم دەوێ." ئەمە بۆ خۆی لووتکەی وشتیاریی نەتەوەیی و نیشتمانیی کوردستانییانە

نەورۆز، زمانی کوردی و بەرخۆدان لەهەمبەر کۆلۆنیالیزمی فەرهەنگی

زمانی کوردی یەکێکە لە توخمە گرنگەکانی ناسنامەی کوردستانییان کە لە سەردەمی حکوومەتە جۆراوجۆرەکاندا لەژێر گوشار و سەرکوتدا بووە و تەنانەت قەدەغەش کراوە. لە کاتی ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزدا شێعر، پەخشان، چیرۆک، سروود و گۆرانیی ڕەسەن و نیشتمانیی کوردی پێشکەش دەکرێن، ئەمەش یارمەتیدەرە بۆ زیندووکردنەوە، پاراستن و گەشەی زمانی کوردی. زۆرێک لە نووسەران و شاعیرانی کوردستان، نەورۆز وەک هێمایەک بۆ بوژاندنەوەی ناسنامەی کولتووری و دژایەتیی سیاسەتی کۆلۆنیالیزم دەزانن.

نەورۆز وەک هێمای یەکانگیری و یەکگرتوویی نەتەوەیی

جێژنی نەورۆز هەمیشە بە شێوەیەکی گشتی و بەکۆمەڵ بەڕێوە دەچێت و دەرفەتێک بۆ هاودەنگی و یەکدەنگی و یەکگرتوویی لەنێوان خەڵکی کوردستان دەڕەخسێنێت. ئەم هاوپشتییە ڕۆحی بەرخۆدان لە دژی سیاسەتە کۆلۆنیالیستییەکان بەهێز دەکات و خەڵک هان دەدات نەریت و بەها و ناسنامەی خۆیان بپارێزن و خەباتی بۆ بکەن.

نەورۆز و شەڕی هێماکان

ئەوەی لە ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزی ئەمساڵ دەیبینین و تەنانەت ساڵی ڕابردووش بینیمان، شەڕی هێماکانی کوردستانە دژی هێماکانی داگیرکەران. شەڕی هێماکان بۆ نەتەوەی کورد کە دەوڵەتی نییە، گرنگییەکی زۆری هەیە. دەتوانم بڵێم هێماکان بۆ نەتەوەیەک کە دەوڵەتی نییە، تەنانەت گرنگتر لەو نەتەوانەیە کە دەوڵەتیان هەیە. هێماکان دەتوانن هەستی هۆگری و یەکانگیری لەنێوان کوردەکان لە ناوچە جیاوازەکانی کوردستان و تەنانەت دەرەوەی کوردستان، بەهێز بکەن. ئەمە بە واتای پێکهێنانی ناسنامەی بەکۆمەڵ و هەستی هاوبەشە. هێماکان دەتوانن وەک ئامرازێک بۆ نیشاندانی هێز و بەرخۆدانمان بن. دەتوانن پیشاندەری ویستی نەتەوەیی و ناسنامەخوازیمان بن و هیوا و وزەمان بۆ خەبات لەپێناو وەدیهێنانی ئامانج و مافەکانمان بەهێز بکەن. بۆیە، شەڕی هێماکان بۆ نەتەوەی کورد (بەتایبەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان)، نەتەنیا خەباتێکی فەرهەنگییە، بەڵکوو خەباتێکی سیاسییە و خەباتێکە بۆ "بوون"مان.

هەروەک بە کورتی باس کرا، نەورۆز لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەرتر لە جێژنێکی نەریتییە و بووەتە هێمای لەکولۆنیدەرهێنانی فەرهەنگی و ناسنامەیی. ئەم جێژنە یارمەتیی داوین تا لەهەمبەر سیاسەتەکانی سەپاندنی ناسنامە و زمانی داگیرکەر خۆڕاگری بکەین و پەیوەندییەکانی خۆمان بە ڕابردوو و کولتووری خۆمانەوە بپارێزین. لە زۆر حاڵەتدا، وەک ئێستا کە دەیبینین، نەورۆز بەستێنێک بووە بۆ ناڕەزایەتیی سیاسی و دەربڕینی داخوازییە نەتەوەیی و نیشتمانییەکانمان.

شیکاریی پێکهاتەیی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان (٢-٢)

[ڕێگاچارەی پراکتیکی بۆ بەهێزکردنی کۆمەڵگەی مەدەنی و دروستکردنی گۆڕانکاریی بەردەوام]

شارۆخ حەسەن‌زادە

به لەبەرچاوگرتنی شیکاریی چینە جیاوازەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و دەستنیشانکردنی هۆکارە شاراوە و ڕیشەییەکان کە ڕێگری دەکەن لە دروستبوونی بزووتنەوەی بەرفرەوان، دەتوانرێت ڕێگاچارەی کردەیی خوارەوە بۆ بەهێزکردنی کۆمەڵگەی مەدەنی و دروستکردنی گۆڕانکاریی بەردەوام لەبەرچاو بگیرێت:

– هەوڵدان بۆ بەرزکردنەوەی متمانە لەنێوان خەڵک، دامەزراوە، حیزب و ڕەوتە جیاوازەکانی کۆمەڵگە و چالاکوانانی مەدەنی.

– هەوڵدان بۆ کەمکردنەوەی ترس و دڵەڕاوکە لە سەرکوتکردنی حکوومەتی لە ڕێگەی پشتیوانی لە چالاکانی مەدەنی، ئاشکراکردنی پێشێلکارییەکانی مافەکانی مرۆڤ و پەرەدان بە کولتووری بەرگریی مەدەنی.

– هەوڵدان بۆ بەرزکردنەوەی هیوا بۆ گۆڕانکارییە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان، بڵاوکردنەوەی بیرۆکەی دیمۆکراسی، بەرهەمهێنانی نێوەڕۆک بە کەلکوەرگرتن لە دەفرایەتیی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و دروستکردنی هاوپێوەندی و هاوسۆزی.

– هەوڵدان بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی وشیاری لەهەمبەر ماف و ئازادییەکان، قەیران و گرفتەکانی کۆمەڵگە و شێوازی چارەسەرکردنیان لە ڕێگەی پەروەردە و کۆڕ، سمینار و زانیاری بڵاوکردنەوە و، پەرەدان بە کولتووری دیالۆگ و پێکەوەژیانی ئاشتیانە.

– هەوڵدان بۆ کەمکردنەوەی کێشە و ناکۆکی لەنێوان ڕەوتە جیاوازەکان لە ڕێگەی لەیەکتێگەیشتن و لێبوردەیی، ڕێزگرتن و دانان بە واقعی فرەچەشنیی سیاسی، کولتووری، ئەتنیکی و مافی نەتەوەکان، ڕەخساندنی فەزایەک بۆ ئاڵوگۆڕی بیروڕا و لەیەک حاڵی بوون.

– هەوڵدان بۆ بەهێزکردنی سەربەخۆیی کۆمەڵگەی مەدەنی لە حکومەت و لایەنەکان، پشتیوانیکردنیان بەدەر لە بەرژەوەندییە کەسی و فکرییەکان و بە مەبەستی خێری گشتی بە شێوەی جۆراوجۆر.

– هەوڵدان بۆ پەرەپێدان و گەشەی ستراتیژیی بەردەوام، کاریگەر و بەرهەمدار بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ئاستەنگ و بەربەستەکان لە ڕێگەی لێکۆڵینەوە، خوێندنەوە و ئاڵوگۆڕی ئەزموونەکان لەگەڵ بزووتنەوەکانی دیکەی ناوچەیی و جیهانی.

– هەوڵدان بۆ دروستکردنی ڕایەڵەی پەیوەندیی بەهێز و بەربڵاو لەنێوان چالاکانی مەدەنی، ڕێکخراوە ناحکومییەکان و بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکان لە ئاستی نیشتمانی و نێودەوڵەتی.

لە کاتێکدا تیۆریی سەهۆڵەچیای فرۆید چوارچێوەیەک بۆ تێگەیشتن لە چینە جیاوازەکانی مێشک کەسایەتی مرۆڤ وێنا دەکات، تیۆری و بۆچوونی دەروونشیکار و بیرمەندانی دیکەی ئەم بوارەش دەتوانێ یارمەتیدەر بن لە دەوڵەمەندکردنی شرۆڤەی بابەتەکەمان. بە تایبەتی، بۆچوونەکانی "کارل یۆنگ" و "ژاک لاکان" دەتوانن گۆشە نیگای نوێ لە شیکردنەوەی کۆمەڵگەی مەدەنی و بزووتنەوەکان لە کوردستان و ئێراندا ڕوون بکەنەوە.

کارل یۆنگ، قوتابی و هاوکاری پێشووی فرۆید، چەمکی "ناخودئاگایی بەکۆمەڵ"ی خولقاند کە ئاماژەیە بۆ پێگەی هاوبەش لە ئەزموونەکان، هێما و شێوازە ڕەفتارییەکان کە بە درێژایی مێژووی مرۆڤایەتی شەقلیان گرتووە و بۆمان بە میرات ماوەتەوە. یۆنگ دامەزرێنەری دەروونناسیی شیکاری پێی وابوو ئەم ناخودئاگاییە بەکۆمەڵە بریتییە لە "کۆنەپاڕادایمەکان" (Archetypes) کە کۆنە نموونەییەکانی جیهانی و هێمایین و لە ئەفسانە و دەرەڤۆگ، چیرۆک و هزر و خەیاڵیی هەموو فەرهەنگەکان بوونیان هەیە. کۆنەپاڕادایمەکان دەتوانن وەک هێزی پاڵنەر لە بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکاندا کار بکەن و مانایان پێ ببەخشن و ئاڕاستەیان بکەن.

بۆ میناک، کۆنەپاڕادایمی "پاڵەوان" (هێمای ئازایەتی، فیداکاری و خەباتکردن بۆ ئامانجە گەورەکانە. ئەو کەسەی ڕووبەڕووی ئاستەنگە مەزنەکان دەبێتەوە) دەتوانێت بۆ چالاکانی مەدەنی پاڵنەرێک بێ بۆ ئەوەی لە دژی ستەم و نادادپەروەری بوەستنەوە و کۆنەپاڕادایمی "قوربانی" دەتوانێت یارمەتی بە پشتیوانیکردن لە قوربانییانی سەرکوت بدات.

لە بزووتنەوەی "ژن، ژیان، ئازادی" دەتوانرێت شوێنپێی ئەم کەونە نموونەیە ببینرێت. ژنان وەک "پاڵەوانانی" سەرەکیی بزووتنەوەکە کە ئەزقەزا قوربانیی سەرەتایی ئەم بزووتنەوەیەش بوون لە دژی یاسا نادادپەروەرەکان وەستانەوە و گیانی خۆیان فیدا دەکرد. ئەم جۆرە لە شێوازی تێکۆشان لە کوردستاندا بەهۆی نەریتی خەبات و بزووتنەوە ئازادیخوازانە و دیمۆکراسییەکان بەراورد بە جوگرافیای دیکەی ئێران زیاتر دەرکەوتوە و تەنانەت ژنان لە ڕیزی حیزبە سیاسییە جیاوازەکاندا شانبەشانی پیاوان بۆ دادپەروەری، دیموکراسی و مافی نەتەوەیی خەبات دەکەن، بێ هۆ نییە سەرچاوەی دروشمی "ژن، ژیان، ئازادی"یش لەم جوگرافیایەوە هەڵقوڵاوە.

لە ماوەی چەند دەیەی ڕابردوودا و بە چالاکتربوونی کۆمەڵگەی مەدەنی و بەرزبوونەوەی ئاستی ئاگایی و وشیاریی سیاسیی گەلی کورد لە هەر دەرفەتێک بۆ دەربڕینی داواکارییە سیاسییەکان کە کەڵکەڵەی سەرەکیی ئەوانە کەڵکیان وەرگرتوە، لەم نێوەدا دەتوانین ئاماژە بە بۆنەکانی پەیوەندیدار بە زمانی دایکییەوە بکەین، چالاکییە ژینگەییەکان و ڕێوڕەسمە پڕشکۆیەکانی نەورۆز لە کوردستان کە بوونەتە بزووتنەوەیەکی شوناسخوازنەی مەزن، کە ئەمە خۆی دەکرێ لە کۆنەپاڕادایمی نەورۆز وەک بۆنەیەکی سیاسی و کولتووری مێژوویی لە دەزگای بیرکردنەوەی یۆنگدا هەڵسەنگێندرێ. ئەم چالاکییە بەکۆمەڵانە بەرهەمی ئەو کۆنەپاڕادایمانەن کە لە ناخودئاگایی بەکۆمەڵی نەتەوەیی کورددا گووراون و ڕەگیان لە گێڕانەوەی خەباتی حیزبە سیاسییەکان و مێژووی کۆن و بزووتنەوە کولتوورییەکانی وەک نەورۆزدا هەیە.

ژاک لاکان، دەروونشیکاری فەرەنسییش لە درێژەی شیکاریی دەروونناسیی تاک و کۆمەڵگەدا، تەکز لەسەر گرنگیی زمان لە شەقڵگرتنی زەین و کۆمەڵگە دەکاتەوە. لاکان پێی وابوو؛ "ناخودئاگا پێکهاتەیەکی وەک زمانی هەیە و لە ڕێگەی زمانەوەیە ئێمە پەیوەندی بە جیهان و ئەوانی ترەوە دەکەین". لە تەتەڵەی بزووتنەوەکاندا، لاکان یارمەتیمان دەدات بۆ ئەوەی تێبگەین چۆن زمان و وێژمان دەتوانن یارمەتیدەر بن لە بیچمگرتنی هەویتی بەکۆمەڵ، بەکۆمەڵکردنی پشتگیریی گشتی و ڕەوایەتداماڵین لە هێزی دەسەڵات. بۆ میناک، دروشمەکان، هێماکان و ئەو گێڕانەوانەی لە بزووتنەوەکاندا کەڵکیان لێ وەردەگیرێت، دەورێکی گرنگ لە دروستکردنی هەستی هاوپێوەندی و پابەندبوون لەنێوان بەشداربوواندا دەگێڕن.

جلوبەرگی خاکیی کوردی و بەستنی جامانە و هەوری وەک هێمایەک لە ناڕەزایەتی دەربڕین بۆ گرتن و هەڕەشە و سەرکوتی کۆمەڵگای کوردستان هەروەها بەستێنی مێژووی لە بزووتنەوەی سیاسی نەتەوەیی کورددا، وەک ئێلیمانی نەک هەر بۆنەکانی نەورۆز کە بە خاکیپۆشان ناسراوە، بەڵکوو لەلایەن خەڵکەوە وەک نەریتێک لە شایی و زەماوەندەکان و تەنانەت لە سەرخۆشییەکانیش، بووەتە پەیامێک بۆ بەرگری و شوناسخوازی و بەگژداچوونەوەی داگیرکەران، لێرەدا تەنیا لەبەرکردنی کەواپاتۆڵی خاکی بەسە بۆ دژایەتی و ناڕەزایەتی دەربڕین چوونکە وەک هێمایەکی پێشمەرگانە دەورێکی چالاک دەبینێت لە بزووتنەوەیەکی پێشکەوتووی ئازادیخوازانەی کوردی، کە بەدوای مافە ڕەواکانی خۆی دا دەگەڕێت.

بە هۆی ئەوەی کە دروشمەکان لە ناڕەزایەتییەکان و بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکاندا ڕۆڵێکی زۆر گرنگ و پڕبایەخ دەگێڕن و بەرهەمی تێگەیشتنی ڕاستەقینەی کۆمەڵگاکانن، کەڵک وەرگرتن لە تیۆری زمانیی لاکانی دەتوانێ ئەم بابەتە زیاتر شی بکاتەوە. لاکان پێی وایە؛ زمان تەنیا ئامرازێک بۆ گواستنەوەی زانیاری نییە، بەڵکوو خۆی واقیع دروست دەکات. بە واتایەکی تر، "ئێمە لە ڕێگەی زمانەوەیە کە لە جیهان تێدەگەین، ئەزموونی دەکەین و مانای پێ دەبەخشین. بۆیە زمان نەک تەنیا ڕەنگدانەوەی واقیعە، بەڵکوو دروستکەری ئەوە".

ئەو بە جەختکردنەوە لەسەر ئەم خاڵەی کە ناخودئاگا، پێکهاتەیەکی وەک زمانی هەیە، پێیوایە "ناخودئاگای ئێمە کۆمەڵێک حەز، بیرەوەری و ئەزموون نیە کە سەرکوت کرابن، بەڵکوو سیستمێکی ڕێکخراوە کە بەپێی یاسا و ڕێساکانی زمان کار دەکات". بە واتایەکی تر، ناخودئاگای ئێمەش لە ڕێگەی هێماکان، نیشانەکان و خوازەکانەوە قسەمان دەگەڵ دەکات. هەروەها لاکان بەپێچەوانەی نەریتی زماننانسی، پێی وایە؛ پەیوەندی لەنێوان دال (وشە یان نیشانە) و مەدلوول (چەمک یان مانا) جێگیر و یەکلاکەرەوە نییە. بەڵکوو دالەکان بەردەوام ئاماژە بە دالەکانی تر دەکەن و مانا لەم زنجیرە دالییەوە شکڵ دەگرێت. بە جۆرێکی تر، مانا هەمیشە ڕژد، ڕەوان و پشت بە بەستێن دەبەستێت.

لەبارەی دروشمە جیاوازەکان لە ڕەوتی بزووتنەوە مەدەنییەکان و ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکان لە ماوەی ٨ ساڵی ڕابردوودا لە سەرانسەری ئێران و کوردستان (لە مانگی سەرماوەزی ١٣٩٦ هەتا سێی ڕێبەندانی ١٤٠٣ وەک دوایین مانگرتنی کاسبکاران و بازاڕییەکانی کوردستان بە هۆی دەرکردنی حوکمی سێدارە بۆ دوو چالاکوانی مەدەنی و سیاسی ژن بە ناوەکانی پەخشان عەزیزی و وریشە مورادی، هەتا پێش نووسینی ئەم دەقە) لانیکەم چەند دروشمێکی سەرەکی بەردەوام پاتە دەبوونەوە و دەگەڵ دروشمەکانی دیکە جیاوازیان هەبوو، وەک؛ مردن بۆ دیکتاتۆر، ئیسلاح تەڵەب، ئوسولگەرا دیگە تەمومە ماجەرا، ژن، ژیان، ئازادی (زن زندگی آزادی). ئەم وێنانە تەنیا دەربڕی بێزاری یان داواکاری نین، بەڵکوو یارمەتیی دروستکردنی واقیعێکی نوێ دەدەن. دروشمەکان بە بەکارهێنانی زمان، گێڕانەوەکان و هێماکان (سووتاندن و فڕێدانی ڕووسەری، لەبەرکردنی کەواپاتۆڵی خاکی)، وێنەیەکی جێگرەوە لە بزووتنەوەکە خۆیا دەکەن و یارمەتی خەڵکی دەدەن بۆ ئەوەی ڕەخنە لە دۆخی ئێستا بگرن و باوەڕیان بە ئەگەری گۆڕانکاری هەبێت.

لە لایەکی ترەوە دروشمەکان دەتوانن بە بەکارهێنانی وشەکان، زاراوەکان و چەمکە تایبەتەکان، دەستیان بە ناخودئاگای بەکۆمەڵی تاکەکان ڕابگات و هەستەکان، بەهاکان و باوەڕە قووڵەکانی ئەوان چالاک بکەن. ئەو دروشمانەی کە پەیوەندی بە شوناس، مێژوو و کولتووری خەڵکییەوە هەیە، هێزی بەکۆمەڵکردنی زیاتریان هەیە. دروشمەکان یارمەتی دروستکردنی ناسنامەیەکی بەکۆمەڵ و هەستی هاوسۆزی لەنێوان بەشداربووانی ناڕەزایەتییەکاندا دەدەن. دروشمەکان بە دەربڕینی بەها و ئامانجە هاوبەشەکان، "ئێمە"یەک لە بەرامبەر "ئەوان"دا دروست دەکەن و هەست بە خاوەنداری و پابەندبوون بە تاکەکان دەبەخشن.

لە دەربڕینی ئەمری ڕاستەقینە (the Real)دا دروشمەکان، دەتوانن بە دەربڕینی "ئەمری ڕاستەقینە" یان هەمان ئەو شتەی کە سەرکوت کراوە، وزە و پاڵنەر ببەخشنە بزووتنەوەکان. ئەم "ئەمری ڕاستەقینەیە" دەتوانێت بریتی بێت لە ئەزموونی تاڵ، بیرەوەریی سەرکوتکراو، یان ئاواتە بەدی نەهاتووەکان. دروشمەکان بە دەربڕینی ئەم "ئەمری ڕاستەقینەیە"، یارمەتی تاکەکان دەدەن بۆ ئەوەی بەرەوڕووی ئازار و ناڕەحەتیی خۆیان ببنەوە و بۆ گۆڕینی دۆخەکە هەوڵ بدەن. بۆ میناک، دروشمی "ژن، ژیان، ئازادی" لەبەرچاو بگرن؛ ئەم دروشمە، بە پێوەری ڕوانگەی لاکانەوە، تەنیا دەربڕی داواکارییەکانی ژنان نییە، بەڵکوو واقیعێکی نوێی کۆمەڵایەتی و سیاسی بە شێوەیەکی گشتی لە بەستێنێکی مافخوازنەی هەمەلایەنە و مۆدێرن وێنا دەکات:

ژن: وەک ناسکار و سوژەیەکی چالاک و خۆسەر، نەک وەک بەرناس و ئۆبژەیەکی ڕەگەزی یان شارۆمەندێکی پلە دوو. جاڕنامەی جیهانی نەتەوە یەکگرتووەکان، یەکەم بەڵگەنامەی نێودەوڵەتییە کە باسی بەرامبەری ژن و پیاو دەکات. هیچ بەڵگەنامەیەکی حقوقی بەرلەوە، بەم شێوەیە جەخت لە یەکسانیی هەموو مرۆڤەکان ناکات. لە پێشەکیی جاڕنامەدا، ئاماژە بە بەرامبەری مافی ژن و پیاو و بەشداریکردنیان وەک یەک کراوە، هەروەها بۆ بەدیهێنانی ئەم مەبەستەش بە ڕوونی جەخت لە جیاوازیی ڕەگەز، زمان و ئایین کراوەتەوە. لە بەندی "بێ" مادەی ١٣ و بەندی "جێ" مادەی ٥٥یشدا ئەم بابەتە پاتە بووەتەوە.

ژیان: وەک مافێکی بنەڕەتی بۆ هەمووان و بەشێک لە مافە سروشتییەکانی هەر مرۆڤێک، نەک ئیمتیازێک کە لەلایەن دەسەڵاتدارانەوە دەدرێت. مادەی سێیەمی جاڕنامەی جیهانیی مافەکانی مرۆڤ، ئاماژە بە گرنگترین مافی هەر مرۆڤێک دەکات، ئەویش "مافی ژیان کردنە"، لەم خاڵەدا، بە ڕوونی باس لەوە دەکرێت کە هەر مرۆڤێک، دەبێت خاوەن مافی دیاریکراوی وەک مافی ژیان و ئازادی و ئاسایش بێت. بە واتایەکی‌تر، نابێت هیچ مرۆڤێک بکوژرێت، ئاسایش و تەناهی ئەو مەترسی بخرێتەسەر و ئازادییەکانی لێ یاساغ بکرێت.

ئازادی: وەک بەهایەکی بنەمایی و سروشتی کە هەموو لایەنەکانی ژیان دەگرێتەوە، نەک تەنیا ئازادییە کۆمەڵایەتییە سنووردارەکان. بەپێی ئەو بنەمایانەی لە جاڕنامەی نێودەوڵەتیی مافەکانی مرۆڤدا هاتووە، یەکگرتوویی ئەندامانی بنەماڵەیی مرۆڤ، کەرامەتی مرۆڤ و دەستنیشانکردنی ئەو مافانەی لێیەوە سەرچاوە دەگرن، بە بنەمای ئازادی، دادپەروەری و ئاشتی لە جیهاندا دەزانێت و دروستکردنی جیهانێک کە تێیدا، تاکەکانی مرۆڤ لە دەربڕینی بیروڕای خۆیاندا ئازاد بن و لە ترس و هەژاری ڕزگاریان بێت، وەک بەرزترین ئارمانج و ئاواتی مرۆڤایەتی ڕاگەیاندوە. لەم ڕاگەیاندنە سی ماددەییەدا، نزیکەی نیوەی خاڵە جیاوازەکانی تەرخانکراوە بۆ ئازادیی مرۆڤ و هەندێک لە خاڵەکانی دیکەش بە شێوەیەک پەیوەندی بە پرسەکانی ئازادییەوە هەیە.

ئەم دروشمە بە ئاوێتەکردنی سێ وشەی بەڕواڵەت ساکار بەڵام بەهێز کە لە ناخودئاگای بەکۆمەڵی کوردانەوە هەڵقوڵاوە و سەرانسەری بوو، توانی ببێتە ناسنامەی بەکۆمەڵی کۆمەڵگە و، هەستەکان، بەهاکان و باوەڕە قووڵەکانی ئەوان چالاک بکات. ئەم دروشمە، یارمەتی بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکانی سەرتاسەری ئێران داوە بۆ ئەوەی ناسنامەیەکی نوێ بۆ خۆیان پێناسە بکەن، ئاستەنگ و کێشەی جددی بۆ دەسەڵاتی حاکم درووست بکەن و بۆ دروستکردنی کۆمەڵگەیەکی ئازاد و دادپەروەرانە هەوڵ بدەن. بە شێوەیەکی گشتی، لە دیدگای لاکانییەوە، دروشمەکان لە ناڕەزایەتییەکان و بزووتنەوە کۆمەڵایەتییەکاندا نەک هەر ئامرازێک بۆ دەربڕینی داواکارییەکانن، بەڵکوو کەرەسە و ئامرازێکن بۆ دروستکردنی واقیعێکی نوێ، چالاککردنی ناخودئاگای بەکۆمەڵ، دروستکردنی شوناسێکی گشتی، بە ڕەخنەگرتن و ئاستەنگ درووست کردن بۆ دەسەڵاتی حاکم و دەربڕینی "ئەمری ڕاستەقینە". دروشمەکان بە بەکارهێنانی زمان، هێز، مانا دەبەخشنە بزووتنەوەکان و یارمەتییان دەدەن بۆ ئەوەی بگەن بە ئامانجەکانی خۆیان.

خاڵێکی تر لە پەیوەندیدا بە لایەنە جیاوازەکانی دروشم و ڕۆڵی ئەو لە خواست و داواکارییە بەکۆمەڵەکان لە کوردستاندا، بۆ چەند دروشمێکی گرنگ و فرەوان دەگەڕێتەوە کە لە شەقامەکانی کوردستاندا بەردەوام پاتە دەبوونەوە، بەشێک لەم ڕەوتە دوای ڕۆڵی میدیا ناوەندتەوەرەکان لە شکڵدان بە بیرکردنەوەی گشتی بۆ ئایدیایەکی تایبەت، سانسۆری سیستماتیکی چالاکییەکانی گەلانی جیاوازی ئێران و پێشێلکارییەکانی بەربەرینی مافەکانی مرۆڤ، بانگەشە بۆ گەڕانەوە بۆ ڕابردووی سیاسی و قبوڵکردنی ڕێبەریی تاکەکەسی و دروستکردنی گێڕانەوەیەکی دۆڕاو و خیچاو دەگەڕێتەوە. نەبیستنی دروشمگەلێک وەک "کوردستان کوردستان چشم و چراغ ایران"، "از کوردستان تا تهران جانم فدای ایران"، "کورد، بلوچ، آذری، ئازادی و برابری" لە لایەن کۆمەڵگەی مەدەنیی ئێرانەوە؛ دوای هەنگاو و هەوڵی ئاگاهانەی ڕەوتی ئێرانگەرای ناوخۆیی و دەرەکی و کردەوەی ئاشکرا دژ بە مافی نەتەوەکان، زەینی ناخودئاگای کۆمەڵگەی کوردی بەم دژایەتی و ناکۆکییە لە گوتاری ناوەندگەراکاندا کاردانەوەی نیشان دا و بە دروشمگەلی وەک "داگیرکەری ئێرانی تۆ قاتڵی ژینامانی" گڕوتین و خرۆشێکی نەتەوەیی بە کۆمەڵگە و تەنانەت توێژی خۆڵەمێشیی کوردستان دا و تەنانەت چاوەڕوانییەکانیان لە حیزبە سیاسییەکان بەرزتر بۆوە. لەم دروشمەدا دوو ژینا هەن، ژینایەک کە لەلایەن ناوەند، میدیاکان و ڕەوتە توندڕەوە ئێرانییەکانەوە گۆڕا بۆ "مەهسا" و جارێکی دیکە ژینای ئێمە (کوردەکان) کوژرایەوە و، ژینایەکەی تر خوازەیەکی هێمایی بوو لە خواستە دیموکراتیکەکانی کۆمەڵگە و حیزبە سیاسییەکانی کورد کە نەک تەنیا پشتگوێ خرا بەڵکوو کرایە ئامانج و دەسەڵاتی سیاسیش کەڵکی لەو دەرفەتە وەرگرت و بە مووشەک و فڕۆکەی بێفڕۆکەوان چەندین جار هێرشی کردە سەر بنکە و بارەگای حیزبە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵات لە هەرێمی کوردستان، دوای ئەوەش زۆربەی ڕەوتە سەرانسەرییە ئێرانییەکان هیچ کاردانەوەیەکیان بەرامبەر ئەم هێرشانە نەبوو و بووە هۆی پەیدابوونی ئەم جۆرە دروشمانە لەسەر شەقامەکان. ئەم کاردانەوە بەکۆمەڵەی کوردستان لەنێو بنەماڵەی شەهیدانی ڕاپەڕینیشدا بە شێوەیەکی ناخودئاگا بەرهەم هێنرایەوە و دروشمگەلێک وەک "شەهید نامرێت، کوردستان کوردستان گۆڕستانی فاشیستان، هەتا کوردێک بمێنێت، کوردستانیش هەر دەمێنێت، و بە دروشمی "کاک...(ناوی شەهید) پاڵەوانە، شەهیدی کوردستانە"، ڕیزەکانی خۆیان لە ڕەوت و لایەنە ڕادیکاڵ و دژ بە مافی نەتەوەیی و دیموکراسی جیا کردووەتەوە کە گشتی لە گێڕانەوە و دروشمەکانی سەد ساڵی ڕابردووی خەباتی ئازادیخوازانەی کوردەوە سەرچاوەی گرتوە.

بزووتنەوەی فێمینیستیی کوردی لە پەراوێزەوە بۆ دەق

د. ئارەزوو نستانی

لە ساڵانی ڕابردوو و بەتایبەت بەدوای ڕاپەڕینی ژینادا چەند پرسیارێکی جیددی لەسەر ئامادەیی کۆمەڵگەی کوردی، باروودۆخی خەباتی ژنان و ویست و ئامانجەکانیان و هەروەها کارتێکەریی دوولایەنەی کۆمەڵگە و دەستەبژێری سیاسی، لێرە و لەوێ هاتوونە گۆڕێ و بەپێی پێویست هەوڵی وڵامدانەوەیان دراوە. ئەوە پرسیارانەی ئەمن مەبەستمە بەدوای وڵامیان دا بگەڕێم ئەوانەن:

١- تاچەند دەتوانین بڵێین ڕاپەڕینی ژینا ڕاپەڕینێکی ژنانە بوو، بەو مانایەی ئایا کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵات بە کاتێگۆرییەکی فێمینیستییەوە چووە ناو ئەو ڕاپەڕینەوە؟

٢- بە سەرنجدان بەوەی ژنان بەشێوەیەکی بەرچاو هاتوونەتە مەیدان، دەتوانین بڵێین نەسلێکی نوێ لە ژنانی داواخوازی کورد سەری هەڵداوە؟

٤- ئایا ئەو ژن تەوەرییەی ئەمڕۆ لە کۆڕ و کۆبوونەوە سیاسی و ڕووناکبیری لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان باسی لێ دەکرێ بەرهەمی بزووتنەوەی سیاسیی کوردە یان کارتێکەریی ئەو بزووتنەوەیەی بەسەرەوەیە؟

٤- ئایا دەستەبژێری سیاسیی کورد و بەتایبەت حیزبەکان دەرکیان بەو گۆڕانە لە کۆمەڵگەدا کردووە و دەتوانن خۆ بگونجێنن لەگەڵ ئەو قۆناغە؟

یەکەم: گەشەی بزووتنەوەی فێمینیستی لە ڕۆژهەڵات لەو ساڵانەی دواییدا:

ئەو گۆڕانکارییە بەرچاوەی لە چەند ساڵی ڕابردوودا و بەتایبەت لەدوای سەرهەڵدانی شۆڕشی ژینا و بەرجەستە بوونی دەور و کاریگەریی ژنان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ڕووی دا ئاسۆیەکی گەشی بەڕووی مەسەلەی ژندا کردۆتەوە.

شۆڕشی ژینا وەک گەورەترین ڕاپەڕینی جەماوەریی گەلانی ئێران دژی دیکتاتۆڕی و سەرەڕۆیی کۆماری ئیسلامی، شوێندانەریی گەورەی لەسەر زۆربەی ڕەهەندەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی و سیاسی داناوە، بە جۆرێک کە توانی کەلێنی بێمتمانەیی نێوان خەڵک و دەسەڵات تەنانەت بە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییش نیشان بدا، دەسکەوتی زۆر گەورەی لێ کەوتەوە کە بەڕای من گرینگترینیان وەگەڕخستنی هێز و تواناکانی ژنان بوو.

کە دەگوترێ بزووتنەوەی ژینا بزووتنەوەیەکی فێمینیستی بوو، بەو مانایە یەکێک لە داخوازییە سەرەکییەکانی سەرشەقام بریتی بوو لە یەکسانیخوازیی ڕەگەزی یان دروستترە بڵێین جێندەری. بەشداریی ژن لە خۆپێشاندان و چالاکییەکانی سەر شەقام بەراورد بە ڕابردوو بێوێنە بوو، ژن توانی وەک تاکێکی سەربەخۆ و خاوەن ئیرادە لە ماڵەوە بێتەدەر و شانبەشانی پیاو داواکارییەکانی دەربڕێ. خواستی جل پۆشینی ئیختیاری، گۆڕینی بەها سوننەتییەکانی بنەماڵە و ڕزگاربوونی ژن لە پیاوسالاری وەک دروشم و خواستە تایبەتەکانی خەبات دژی هەڵاواردنی جێندەری، تەنیا خواستی ژنان نەبوون، خواستی پیاوانیش بوون. ئێمە لە ڕەوتی ڕاپەڕینی ژینا و ڕووداوەکانی دواتریدا ئاماژەی جۆراوجۆرمان بینی کە پیاوان تەنانەت ڕادیکاڵتر لە ژنان دەرکەوتن لە پشتیوانی و پشتگیریی مافەکانی ژنان.

ئەگەر لە نارەزایەتییەکانی پێشووتردا زیاتر لە زانکۆکان شاهیدی بەشداریی ژنان بووین لە مانگرتن و چالاکییە نارەزایەتییەکان، ئەوا لە بزوتنەوەی ژینادا ژنان توانییان شەقام کۆنترۆڵ و تەنانەت ئاراستە بکەن. ئەو دیاردە نوێیە بەهێزترین خاڵی بزووتنەوەکە بوو کە پاڵپشتییەکی نێودەوڵەتی لە ئاستی ڕای گشتیدا بەدوای خۆیدا هێنا. ئەوەش بەڕوونی لە دروشمی سەرەکی ڕاپەڕینەکە دەردەکەوێ کە بریتی بوو لە ژن، ژیان، ئازادی.

لە ئێستادا بزووتنەوەی فێمینیستی کوردستان خاوەن تایبەتمەندییەکی ناوازەیە و هاوتەریب لەگەڵ مافویستی نەتەوەیی و ئازادیخوازیی سیاسی و کۆمەڵایەتی، بەرەوپێش دەچێ. بزووتنەوەی فێمینیستی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، چیتر لە کۆنتێکستی بزووتنەوەی فێمینیستی سەراسەریدا جێگای نابێتەوە و ژنی کورد بە ناسنامەی جیاواز لە ژنی ناوەندنشین خۆی پێناسە دەکا و خولیای گەورەتری هەیە. دەغدەغەکانی ژنی کورد لەگەڵ ژنی فارس وەک نەتەوەی سەردەست جیاوازە، ئەگەر بۆ ژنێکی تارانی پرسی حیجاب و ئازادییە کۆمەڵایەتییەکان ئەولەویەتە، بۆ ژنی کورد ئەولەوییەتەکان زۆر جیاوازن، بۆ وێنە چەوسانەوەی ژنی کورد هەر لە پرسی خوێندن بە زمانی دایکەوە دەست پێ دەکا تا پرسی کۆڵبەریی ژنی کورد و هتد. بۆیە فێمینیزمی کوردی سنوورێکی زەقی لەگەڵ فێمینیزمی ناوەند هەیە (یان ئەوەی بە فێمینیزمی سەراسەری ناسراوە).

ژنی کورد دژی ستەمی نەتەوەیی و دژی ستەمی چینایەتی خەبات دەکا لە پەنا خەبات دژی ستەمی جێندەری. کەواتە کنش گری ژنی کورد کنش گرییەکی سیاسیشە و چاوێکی بە سەر بزووتنەوەی سیاسیی کوردیشەوەیە. هەر بۆیە فێمینیزمی کوردی زیاتر لەوەی وێکچوونی لەگەڵ فێمینیزمی سەراسەریی ئێران هەبێ کە هەڵاواردنی نەتەوەیی بە ڕەسمی دەناسێ، وێکچوونی لەگەڵ بزووتنەوەی نەتەوەیی و چینایەتیی کوردەوە هەیە.

دووەم : کاریگەریی بزووتنەوەی سیاسیی کورد لەسەر گەشەی داواخوازیی ژن

کاتێک دەڵێین کوردستان سیاسیترین و وشیارترین جوغرافیای ئێرانە و گەلی کورد بەر لە هەموو گەلانی دیکەی ئێران ئەو ڕێژیمەی ناسیوە و نای پێ گوتوە، بێگومان ئەو جیاوازییە بەرهەمی بزووتنەوەیەکی سیاسیی زیندوو لە چوارچێوەی حیزبایەتیدا بووە، کەواتە ڕەوایە بڵێین هەر بەو پێودانگە ژنانی کوردیش سیاسیتر و موتالبەگەرترن. ئەوەی شەقامی کوردی لە ڕۆژهەڵات لە چەند ساڵی ڕابردوودا لە پێناو ئاوێتە کردنی خەباتی مافخوازانەی ژنان بە کۆی ڕەهەندەکانی دیکەی خەباتەوە کردوویەتی، تەنیا لە لایەن ژنانەوە نەبووە و زۆرجار پیاوان دەستپێشخەر و هاندەری ڕاچڵەکاندنی کۆمەڵگە بوون لە وشیارکردنەوە و سەرنجڕاکێشان بەرەو ستەمی جێندەری.

داواخوازیی ژنان قۆناغی پاش وشیاربوونەوەیانە لە ئاست مافەکانیان، تا ئەوکاتەی ژنان تێگەیشتنێکی ڕوونیان بۆ ماف و خواستەکانیان نەبێ ناتوانن داواخواز بن. لێرەدا هەنگاوی کرداری و پراکتیک دەست پێ دەکا بۆ وەدیهێنانی ماف. بێگومان ئەو داواخوازییە، سیاسییە و لە کۆنتێکستی بزووتنەوەی سیاسیدا گەشەی کردوە. چونکە لە بنەڕەتدا حیزبی سیاسی دەرەنجامی داواخوازییە و بزووتنەوەی سیاسیی کورد و حیزبە سیاسییەکانی کوردستانیش بەدەر نین لەو واقعیەتە.

ئەگەر بمانەوێ بەشێوەی کۆنکرێت سەرنج بخەینە سەر ئەو گۆڕانەی لە هەناوی کۆمەڵگەی کوردیدا ڕووی داوە و بۆتە هۆی ئەوەی ژنی داواخواز بەرهەم بێنێ یان ژنان، داواخوازتر دەرکەون و هەروەها ئەو زەروورەتانەی لە ئەنجامی ئەو گۆڕانەوە دروست بوون، دەبێ دان بەو ڕاستییە بنێین بزووتنەوەی فێمێنیستیی کوردی لە کۆنتێکستی بزووتنەوەی سیاسی و نەتەوەیی کورددا خۆی نیشان داوە، واتە ژنی کورد هەوڵی داوە لە دەلاقەی ڕوانینێکی فێمێنیستییەوە خەمی نەتەوەکەی بخوا و ئەوەش کرۆکی ئەو خەباتە فێمێنیستییەیە کە لە ئێستادا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئارا دایە.

سێهەم: گرنگیی تۆخکردنەوەی گوتاری فیمینستی لەسەر پرسی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

فیمینیزم وەک پارادایمێک لە پەنا یەکسانی خوازیی جێندەری، کۆمەڵێک ڕەهەندی سیاسی، نەتەوەیی، فەرهەنگی و ئابووری لە خۆ دەگرێ. واتە فیمینیزم بە پێچەوانەی بۆچوونی باو، تەنیا بزووتنەوەیەکی ژنانە نییە بۆ سڕینەوەی ستەمی ڕەگەزی، بەڵکوو بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتییە کە تێدەکۆشێ کۆی کایەکانی کۆمەڵگە لە ڕوانگەیەکی ژنانەوە بگۆڕێ. گوتاری فیمینیستی گوتاری لێک کۆکردنەوەری هەر بیر و ئایدیایەکە کە بۆ ڕزگاریی نەتەوەیی، ڕزگاریی ڕەگەزی یان ڕزگاریی کۆمەڵایەتی تێدەکۆشێ.

پارادایمی فیمینیستی جێگای هەموو ئەو بۆچوونانەی دەبێتەوە، لەبەر ئەوەی گوتارێکی دیمۆکراتیک و پلورالیستە و هێڵی سووری بۆ هیچکام لەو بۆچوونانە نیە. هەر بۆیە ئەو زەرفیەتانەی لە ئێستادا لە پرسی مافەکانی ژنان، لە پێگەی ژن لە کۆمەڵگە و سیاسەت و تەنانەت بنەماڵەدا بەرجەستە بوون، دەرفەتی گەورەیان تێدا بەدی دەکرێ بۆ بنیاتنانی گوتارێکی فیمێنیستی کە هەموو بیروبۆچوون و تەنانەت ئیدئۆلۆژییەکان دەتوانن خۆی تێدا ببیننەوە.

لە لایەکی دیکەوە کۆمەڵگەی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئامادەیە بۆ وەرگرتنی پەیامەکانی ئەو چەشنە گوتارە. ئەو ئەهمیەتەش لە دوو لایەنەوە دەردەکەوێ؛ لە ئاستی نێوخۆی ڕۆژهەڵات و لە ئاستی نێودەوڵەتی. هەڵبەت دەبێ بگوترێ کە پرسی ژن سەرەڕای ئەوەی کۆمەڵێک تایبەتمەندیی نێوخۆیی هەیە لە هەمان کاتدا ڕەهەندێکی نێونەتەوەیی بەهێزیشی هەیە. هەر بەو پێیەش بزووتنەوەی فێمێنیستی بەهایەکی نێودەوڵەتیی بەهێزی هەیە و توانای ڕاکێشانی سەرنجی نێودەوڵەتی هەیە وەک پاڵپشتێک بۆ مافی مرۆڤ، مافی ژن و بەگشتی هەموو ئەو ئاریشانەی لە کۆمەڵگەدا دەبینرێن.

ئێمە لە نیوەی یەکەم و تا چارەگی کۆتایی سەدەی بیستەم شاهیدی ئەوەین کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و بەتایبەت ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان زیاتر سەرنجیان لەسەر ئەو گەلانەیە کە لەژێر سیستەمی کۆلۆنیالیزمدان و لە لایەن زلهێزانەوە داگیر کراون، بەدوای کۆتاییهاتنی داگیرکاریی کۆمەڵێک بەهای نوێ بوونەتە جێگای سەرنجی کرمەڵگای نێودەوڵەتی، وەک پرسی ژن و پرسی ژینگە

کە دەڵێین پێویستە گوتاری فێمێنیستی تۆخ بکرێتەوە بۆ ئەوەیە ئێمە دەتوانین لەو چوارچێوەیەدا دەروازەی نوێ بەرەو پرسی نەتەوەییمان بکەینەوە. دەتوانین سەرنجی وڵاتانی دیمۆکرات و پێشکەوتوو لەڕێگەی بەرجەستەکردنی ستەمی سیستماتیک و سیاسی لەسەر ژنان، بەرەو کۆی پرسی نەتەوەییمان ڕابکێشین.

لە ئاستی نێوخۆییشدا فێمینیزمی کوردی دەتوانێ ئەو ڕەگەزە هاوبەشە بێ کە ڕۆحێکی زیندوو وەبەر بزووتنەوەی سیاسی-نەتەوەیی کورد بنێ و ببێتە ژێرخانێکی بەهێز بۆ بەسیجکردن و وەگەڕخستنی سەرجەم هێزەکان بۆ بە سەرخستنی خەباتی نەتەوەیی لە چوارچێوەی پارادایمی فێمینیستی دا. خەباتی ژنان بە هەموو ڕەهەندەکانیەوە پوتانسیەلێکی بەرین و زەرفیەتێکی بەربڵاوی هەیە بۆ بە هاناوە هاتنی بزووتنەوەی سیاسیی کورد، ئەوەش ئەو گۆڕانە گەورەیەیە کە کۆمەڵگەی کوردی لە ڕۆژهەڵات بە تایبەت لە ڕەوتی ڕاپەڕینی ژینادا بەرجەستەی کردەوە و بەردەوامیش لە گەشە کردن دایە.

لە ڕەوتی ڕاپەڕینی ژینادا گۆڕانکاریی گەورەی سیاسی-کۆمەڵایەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ڕووی داوە و ئەوە هێز و لایەنە سیاسییە کوردییەکان و بە گشتی نوخبەی سیاسیی کوردە دەبێ هەنگاوە کردەییەکانی ئەو گۆڕانکارییە تەرجومە بکەنەوە لە ئاستی سیاسەت و بەڕێوەبەری و هتد. ئەوەش لە تۆخ کردنەوەی گوتاری فیمینیستیدا خۆی دەنوێنێ.

بەشێوەیەکی گشتی دەتوانین لە چەند خاڵێکدا ئەو گۆڕانکاری و زەروورەتانە ڕوون بکەینەوە کە لە دەرەنجامی بزووتنەوەی ژنان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کەوتۆتەوە:

یەکەم: ژنی کورد لە ڕاپەڕینی ژینادا سەلماندی چیتر لە حاشیە دا نییە و چ لە ستراکتۆری بنەماڵە و چ لە بیاقی گشتی دا ناتوانرێ نادیدە بگیرێ. ئەوە بەو مانایە نییە کە ڕابردووی خەباتی ژنان نەفی بکرێ یان بە کەم بگیرێ، لە ڕابردووش دا و لە ڕیزی پێشەوەی خەباتی سیاسیدا، ژنانی کورد بەشدار بوون و دەوریان هەبووە، بەڵام ڕێژەی بەشداریی ژنان، ئاستی تێگەیشتن و متمانە بەخۆ خوونیان و ئەو سەرنجە پێشتر نەدیتراوەی لە ڕای گشتیدا چ لە ئاستی ناوخۆیی و تەنانەت لە ئاستی نێودەوڵەتیدا لە سەر ژنان هەیە، دۆخێکی تەواو جیاواز لە پێشووی خولقاندوە. ئەو وەرچەرخانە پێگە و گرینگیی کەسایەتیی ژنی کوردی گواستۆتەوە قۆناغێکی نوێ.

دووهەم: پرسی ژن و بەشداریی ژنان لە بیاقی گشتیدا، ئەرزشێکی مۆدێرنی ڕۆژئاوایی و دونیای پێشکەوتوویە، بە جۆرێک کە ڕێژەی بەشداریی ژنان لە کایە سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکاندا بۆتە پێنوێنێک بۆ خەملاندنی ئاستی پێشکەوتوویی کۆمەڵگەکان. هەر بۆیە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بە وردیی چاودێریی ئەو بزووتنەوانە دەکا کە ژنان تێیدا دەوری گەورە دەگێڕن. کاتێک کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی موقاومەت و بەرگریی بێ وێنەی ژنانی کۆبانی بەرامبەر داعشی بینی، سۆزێکی گەورەی بەرامبەر پرسی کورد لە ڕۆژئاوا نواند. کەواتە گۆڕانکاری لە ڕوخساری بزووتنەوەی ئازادیخواز بەتایبەت لە کوردستان و پڕڕەنگ بوونی نەخشی ژنان تێیدا، لە هەمان کاتدا کە سۆزێکی نێودەوڵەتی بۆ کۆمەڵگەی کوردی لێ کەوتۆتەوە، لە هەمان کاتدا بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردی بەرەوپێش بردوە. مەبەستم ئەوەیە هەرچی ژنان زیاتر و بە بەرنامەتر بەرامبەر ستەمی جێندەری و ستەمی نەتەوەیی دەرکەون، لە ئاستی نێودەوڵەتیدا هەنگاوێک زیاتر بەرەو ڕاکێشانی سەرنج و متمانەی دونیای پێشکەوتوو دەهاوێن.

سێهەم: ئەگەر بزووتنەوەی سیاسیی کورد و بە دیاریکراوی حیزبە کوردییەکان لەگەڵ ئەو شەپۆلە فێمینیستییە خۆیان بگونجێنن و لە دەلاقەی پارادایمی فێمینیستییەوە بڕواننە پرسی نەتەوەیی کورد، دەتوانن سوود لە زەرفییەتێکی بەرین وەرگرن چ لە ئاستی نێوخۆ و چ لە ئاستی دەرەوەدا. بەپێچەوانەوە، بەهێندنەگرتن و بەدەمەوە نەهاتنی ئەو وەرچەرخانە مێژووییە، پەراوێز کەوتنی حیزبەکانی لێ دەکەوێتەوە.

چوارەم: زۆرێک لەوانەی تەحلیلی ڕووداوەکانی ئێران دەکەن بە ئیلهاموەرگرتن لە ڕووداوەکانی دوای گیان لەدەستدانی ژینا، پێیان وایە شۆڕشی ئیحتمالیی داهاتووی ئێران شۆڕشێکی ژنانەیە، ئەو بۆچوونە ئەگەر زێدەڕۆییشی تێدا بێ ئەوا ڕاستییەکی گەورەشی تێدایە. ئەو ڕوانگەیە ئەوەمان پێ دەڵێ ئەگەر باوەڕ بەو هێزە نەهێنین و بەرەوپیلی ئەو گۆڕانکارییە نەڕۆین ناتوانین لە داهاتووی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا شوێندانەر بین.

پێنجەم: شۆڕشی ژینا، هێما سەرەکییەکەی ژنە، دروشمە بەنێوبانگەکەی بە ژن دەست پێ دەکا و شەقامەکان بە شێوەیەکی بێ وێنە شاهیدی حوزووری ژنان بوون، ئەوەش ڕاچڵەکینێکی دروست کردوە، شەپۆلێکی دروست کردوە کە پێویستە هەموو لایەک خۆی لەگەڵیدا بگونجێنن. ئەو ڕاچڵەکینە ئەگەر لایەن و حیزبە سیاسییەکان نەگرێتەوە، نە تەنیا ناتوانن بانگەشەی پێشەنگایەتی و ڕێبەرایەتیی کۆمەڵگە بکەن، تەنانەت ناتوانن پەیامەکانی کۆمەڵگە و دەغدەغەکانی کۆمەڵگە ببیستن. بزووتنەوەی سیاسیی کورد زیاتر لە هەمیشە پێویستە ئەو گۆڕانکارییە ببینێ و بیکاتە دەرفەت بۆ کرانەوەی دەرگای نوێ بەڕووی خەباتی مافخوازانەی نەتەوەیی، فەرهەنگی و چینایەتی دا. هەر بۆیە پێویستە بە یەک پاکێج باس لە موتالبەگەریی سیاسی و جێندەری بکەین، هەر کامیان بە بێ ئەوەی تر ناتەواو و ئەبتەرە.

لە کۆتاییدا دەتوانین بڵێین تەنیا ڕێگای مانەوە و کاریگەریدانان لەسەر کۆمەڵگەی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەوەیە تێڕوانینمان سەبارەت بە مەسەلەی ژنان بگۆڕین، باوەڕ بەوە بێنین پرسە نەتەوەیی و چینایەتییەکان بە بێ بەشداریی بەرچاوی ژنان چارەسەر نابن.

***

هەڵبەی شاخ و شۆڕش

بوومە نەخشەی ئەو وڵاتە، هەر چیا دەڕوێ لەلام

شەهید سەعدوون ئاب

برایم چووکەڵی

نەتەوەی کورد نەتەوەیەکی زوڵملێکراوە، دەیان ساڵە ڕۆڵەکانی دژی زۆرداریی خەبات دەکەن و لەم پێناوەدا شەهیدی زۆریان داوە. سووتان و ماڵوێرانی و دەربەدەری، ئازار و ئەشکەنجە و زیندان هەموو بە بەژن و باڵای ئەم نەتەوەیە بڕاوە، لە پەنا ئەوەشدا گەلی کورد بە بارتەقای باڵای مێژوو لە هەموو قۆناغەکانی خەباتی ڕزگاریخوازانەی خۆیدا، ماندوویینەناسانە درێژەی بە تێکۆشان داوە و لە بەرانبەر زەبروزەنگ و ئێعدام و ڕەشەکوژی و سەرکوت و خەفەقاندا، ملی بۆ داگیرکەران و چەوسێنەران ڕانەکێشاوەو بەچۆکدا نەهاتووە. هەر بەم پێیە قورسایی بەرگری و بەگژداچوونەوە بە دژی پەلاماردەرانیش زیاتر کەوتۆتە سەر شانی لاوانی کورد.

لە ڕەوتی خەباتی سەروەریخوازیی کورددا حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەو حیزبە بووە کە لاوان بە گوڕوتینەوە پەیوەست بە ڕیزەکانی بوون و سنگی خۆیان کردوە بە قەڵغان و بەگژ پەلاماردەراندا چوونەوەتەوە؛ و یەکێک لەو لاوە بوێر و چاونەترسانەش کە ڕزگاریی نەتەوەکەی لە بیر و ڕێبازی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا دیبەوە، فەرماندەری بەتوانا شەهید سەعدوون ئاب لە ناوچەی شنۆ بوو.

شەهید سەعدوون ئاب ساڵی ١٣٣٧ی هەتاوی لەکاتێکدا ساواک بەرەبەرە پەلاماری ئەندامانی حیزبی دەدا و ڕاپێچی زیندانی دەکردن، لە ئاوایی ئیندرقاشی مەهاباد لە بنەماڵەیەکی نیشتمانپەروەردا لەدایک بوو. شەهید سەعدوون هەتا پۆلی ٥ی سەرەتایی خوێند و بە هۆی وەزعی ناڵەباری ئابووریی بنەماڵەکەی وازی لە خوێندن هێنا و دەستی بە کاری وەرزێڕی کرد، پاشان چووە شیرکەت و کوورەخانەی شارەکانی دوور و نیزیکی کوردستان و شەو و ڕۆژ کاری تاقەتپڕووکێنی دەکرد. هەر بەو کارکردنە و گەڕان لە شارەکانی دیکەی ئێران و وردبوونەوە لە ژیان و نەهامەتیی خەڵکی، هەستی بە جیاوازیی زۆر لە نێوان نەتەوەکاندا کرد.

ساڵی ١٣٥٢ ماڵی سەعدوون ئاب بەرەو شاری شنۆ کۆچیان کرد و پاش سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران و دەستپێکی تێکۆشانی ئاشکرای حیزب لەو ناوچەیە، سەعدوون لە سەربازی ڕای کرد و لەگەڵ دوو برای بە ناوی سەعید و مارف هاتنە ڕیزی ئەندامانی حیزبەوە و بە بنەماڵەوە ئاواتەکانی خۆیان و نەتەوەکەیان لەبەرنامەی حیزبی دیموکراتدا دیتەوە. بۆیە لەگەڵ براکانی ساڵی ١٣٥٨ چەکی دیفاع لە مان و مەوجوودییەتی گەلەکەیان لەشان کرد.

سەعدوون لە پێشمەرگایەتیدا ڕێکوپێک و بەنەزم و لە خۆبووردوو بوو. بەئەخلاق و لەگەڵ هاوسەنگەرانی ڕووخۆش بوو، خەڵک ڕێزیان دەگرت و خۆشیان دەویست. سەعدوون لە ڕاپەڕاندنی بەرپرسایەتیی حیزبیدا زۆر ئازایانە شانی وەبەر کار و ئەرکەکانی دا و وەک پێشمەرگەیەکی ئازا و شێلگیر و کارامە دەرکەوت. سەعدوونی شەهید بڕوایەکی پتەوی بە ئیرادەی خۆڕاگری و نەتەوایەتی گەلەکەی هەبوو. هەر ئەو هەستە نەتەوایەتییەش بوو کە گڕوتینی خستبۆ جەستەیەوە. ئەو وەک دێموکڕاتێکی دڵسۆز بە ڕێبازی حیزبەکەی بە دڵێکی گەورە و بە باوەشێکی ئاوەڵاوە حەولی دەدا و ماندوویینەناسانە تێدەکۆشا. چون باوەڕی وابوو کە گەلەکەی ڕۆژێک لە ڕۆژان، بە ئازادی دەگات و زەحمەتەکان بە فیڕۆ ناڕوات.

شەهید سەعدوون لە شەڕە حەماسیەکانی مەڵبەندی شنۆ و ورمێ ئازایەتیی نواند و ئەو ئازایەتی و ئەرکوەخۆگرییە ئازایەتی وای کرد سەرەتا بە سەرپەل لە لکی فەرزەندەی باقری دیاری بکرێ و لەو ئەرکەشدا نیشانی دا کە دەتوانێ بەرپرسایەتی قورستر وەستۆ بگرێ؛ هەر بۆیەش پاش ماوەیەک وەک فەرماندەری لک دیاری کرا.

سەعدوون ئاب لە شەڕەکانی ناوچەی شنۆیەدا ڕۆڵی بەرچاوی هەبوو و لەو هەلومەرجەدا ئازایەتییەکەی وێردی سەر زمانان بوو. پاراستنی نەزم و دیسیپلین و بەڕێوەبردنی ئەرکی حیزبی هۆکاری سەرکەوتنی بەرچاوی ئەو بوو. شەڕەکانی دوژمنتۆقێنی دەڕەی قاسملوو، نێو شاری نەغەدە، قەڵاتان، هەروەها نێو شاری ورمێ کە براکەی بە ناوی مارف ئاب لەگەڵپۆلێک پێشمەرگەی دیکە تێیدا شەهید بوون، بەشێک لە مەیدانی خەباتی بەکردەوەی ئەو دژی هێزەکانی دوژمن بوو.

سەعدوون ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ زیاتر ئۆگری ژیانی پێشمەرگایەتی دەبوو. بەردەوام هەوڵی دەدا زۆرتر لە ڕابردووی خەباتی ڕەوای گەلەکەی تێبگا و زیاتر پلەی زانیاری خۆی بەرێتە سەرێ و ئەو کردەوانە و زۆر کردەوەی شۆڕشگێڕانەی دیکە بوونە هۆی ئەوە کە ببێتە یەکێک لە فەرماندە لێهاتووەکانی ئەو ناوچەیە. ئەو لە بەڕێوەبردنی ئەرک و مەئمورییەتی حیزبیدا جیدی و ڕووسوور و بەڕاستی قارەمانی نێو سەنگەر بوو.

شەهید سەعدوون لە هاوینی ١٣٦١ بۆ مەئمورییەتێکی حیزبی چووە شاری تەورێز کرد و پاش بەڕێوەبردنی ئەرکەکەی گەڕاوە بنکەی لکەکەی. ڕۆژی ٢٧ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٦١ی هەتاوی هەواڵی پێ گەیشت کە خۆی بۆ مەئمورییەتێکی دیکە ساز بکا. ئەو لە کاتێکدا بە تراکتۆر بۆ شوێنی مەبەست ڕێ کەوتبوو، بەداخەوە بە ڕووداوی گیانی لەدەست دا و چووە ڕیزی کاروانی شەهیدانی کوردستانەوە.

یادی بەڕێز و سەنگەری خەباتی ئاوەدان.

ژن وەک بوونێکی پەراوێزخراو

حەسەن شێخانی

ئاماژە: ئەم بابەتە لە سیمینارێکدا کە بە بۆنەی هەشتی مارس، ڕۆژی جیهانیی ژن، لە لایەن یەکیەتیی ژنانی دیموکراتی کوردستانی ئێرانەوە ڕێک خرابوو، پێشکەش کراوە. هەرچەند بە هەندێک دەسکارییەوە داڕێژراوەتەوە بەڵام ڕەنگی وتاردانی ڕوو بە بەردەنگی پێوە دیارە و تا ڕادەیەک لەگەڵ وتارێک کە لە سەرەتاوە بۆ ڕۆژنامە یان گۆڤارێک دەنووسرێ، جیاوازی هەیە.

سەردێڕی ئەم وتارە بەم مانایە نیە کە شرۆڤەیەکی ستاتیک و وەک یەک بۆ ژن و پێگەی ژن لە هەموو سەردەمەکان بخرێتە ڕوو و تاکەوێنەیەک لە دۆخی ژن هەڵبگیرێ و وەسفی ئەم وێنەیە بکرێ و شی بکرێتەوە. ئەوەش نیە کە چەند وێنەیەکی لێ بگیرێ و لە پاڵ یەک دابنێرن و مۆنتاژ بکرێن و بەم شێوەیە وێنایەکی ئەبستراکت و ڕاوەستاو لە ژن پێشکەش بکرێ. لە بنەڕەتدا ڕوانینێکی" کاتی"م (نە بە مانای موقت بەڵکوو بە مانای زەمانی و زەمانمەند) بۆ ژن و پێگەی ژن هەیە و لە ڕەوتی مێژوو و لە بەستێنی گۆڕانی مێژووییدا لە ژن وەک جێندەر دەڕوانم و ڕەوت و چۆنیەتیی پەراوێزخراوبوونی ژن و ئاسۆی ڕزگاریی ژن لەم پەراوێزخراوییە دەکێشمەوە. بە دیاریکراوی ئەم بابەتە لە سێ بەش پێکدێ کە بریتین لە:

١) پێشەکییەکی بوونناسانە بۆ شوناس بەگشتی و لەم نێوەدا ژن وەک جێندەر و شوناسێک

٢) هەڵوێستە و ڕامانێک لەوەی چۆن ژن پەراوێز خراوە؛ مەعریفەناسیی پەراوێزخراوبوونی ژن و قووڵایی و چۆنیەتیی ئەم پەراوێزخراوییە

٣) ژنان چۆن لەم پەراوێزخراوییە ڕزگار دەبن؟ لێرەدا بەستێنەکان و ڕێکارەکانی ڕزگاریی ژن لێکدەدرێتەوە و بەپێی سروشتی ئەم بەشە کە باسی "دەبێ چی بکرێ" دەکەین، باسەکە بنەمایەکی نۆرماتیڤ ـ ئەخلاقی وەردەگرێ.

مرۆڤ بوونێکی بەستێنمەند و مێژوویی هەیە، زەمانمەندە، خەسڵەتێکی مێژوویی هەیە، مێژوومەندە، پێگەمەند و شوێنمەندە؛ مارتن هایدیگەر ئەم تایبەتمەندییانەی لە پێناسەی مرۆڤدا وەک دازاین هێناون. بە گوتەی ئەم فیلسووفە مرۆڤ دازاینە نەک سووژەیەکی بەرزی بانبەستێنی و بانمێژوویی.

کاتێک دەکەوینە سەر ئەم دنیایە بەرێ دەکەوین، شتی تازە ئەزموون دەکەین، لەگەڵ شتی تازە بەرەوڕوو دەبین، دیاردەی تازە بەڕووماندا دەتەقێتەوە و دەگۆڕێین، ناگووڕێین؛ چونکە ژیان تەنیا بەردەوامی و درێژبوونەوە نیە بەڵکوو دابڕانیشە، سەرەتای تازەشە، گەڕانەوەشە، بردنە ژێر پرسیاریشە؛ ژیان پێچەڵپێچترە لە فۆرمولی ڕەتدانەوە، پاراستن و سەنتێز دروستکردنی هێگڵ. ئەمە ئیلهاموەرگرتنە لە ڕەوتی گەشەی ئۆرگانیزمێکی زیندوو. ڕەوتی ژیان و کۆمەڵگە و مێژوو وەک ئۆرگانیزمی زیندوو بەڕێوە ناچن. کۆمەڵگە و مێژوو نە ماشێنن و جووڵەیەکی میکانیکیان هەیە و نە ئۆرگانیزمی زیندوون، بەڵکوو ڕەوت و پرۆسەیەکی جیا و تایبەتیان هەیە.

هەر کام لە ئێمە گۆشەنیگا و ڕوانینێکمان هەیە، سیستەمێکی بیرکردنەوەمان هەیە و لەژێر کاریگەریی پارادایمەکانی زاڵی سەردەمدا لەگەڵ جیهان و دیاردەکانی ناوی، مامەڵە دەکەین. بەم پێیە خوێندنەوە و تێگەیشتنەکانمان ڕێژەیین، ئەوەی دەیڵێین حەقیقەتی ڕەها نیە، چونکە هەر "حەقیقەتێک" گۆشەنیگایەکی لە پشتە. بە گوتەی نیچە "مامەڵەی بێگۆشەنیگا و بێلایەن"، چەمکێکی پارادۆکسیکاڵ و نامومکینە.

ئێمە بەڕێوەین، ئەوەی ئێستا دەیڵێین تێگەیشتن و هەڵوێستی ئێستامانە، ئەزموونی ئێستامانە و تا دەمرین ئەم ڕەوتە بەردەوامە. ئێمە هەرگیز کامیل نابین، کامیلبوون و کەماڵ ئاسۆن، نەک داکەوتێکی بەرهەست و بەردەست. خۆمان و شوناسمان و خوێندنەوەکانمان تا ئەو کاتەی دەمرین لە حاڵی گۆڕاندان.

شتەکان بۆخۆیان لەگەڵ ئێمە قسە ناکەن، یەکسان و وەک یەک بۆ هەمووومان دەرناکەون؛ چونکە هەر کاممان لە گۆشەنیگا و لە چاویلکەی گوتار و پارادایمی خۆمانەوە دەڕوانینە شتەکان.

ئێمە بوونێکی کاتیمان (زەمانمەند) هەیە بە تێپەڕینی کات شکڵ دەگرین و دەگۆڕێین، لەنێو بەستێن و زەمینەیەکدا دەژین و کاریگەریی ئەم بەستێنەمان لەسەرە. بەکورتی بوونێکی کاتی و بەستێنمەندمان هەیە و تێگەیشتنەکانیشمان کاتی و بەستێنمەندن. شوناسمان وەک نەتەوە، وەک کرێکار، وەک جێندەر، لەم نێوەدا شوناسی ژن وەک جێندەر، مێژوویین، مێژووکردن نەک جێگیر و زاتی، جەوهەرێکی نەگۆڕ نین. شوناسەکان مێتافیزیکی و بانمێژوویی نین، بانوێژمانی نین، شوناسەکان وێژمانین؛ چونکە هەر کام لە ئێمە لەنێو وێژمان و پارادایمەکاندا بیر دەکەینەوە و لە لێنزی وانەوە دەڕوانین. بە واتایەکی دیکە شوناسەکان لەپێشدا مەوجوود نین، دروست دەکرێن. دەمەوێ بڵێم ژن وەک جێندەر دروست کراوە؛ پێناسەمان بۆ ژن بەرهەمی مێژوو و بەستێنە جۆراوجۆرەکانە و فاکتەرگەلێک ئەم پێناسەیان شکڵ داوە.

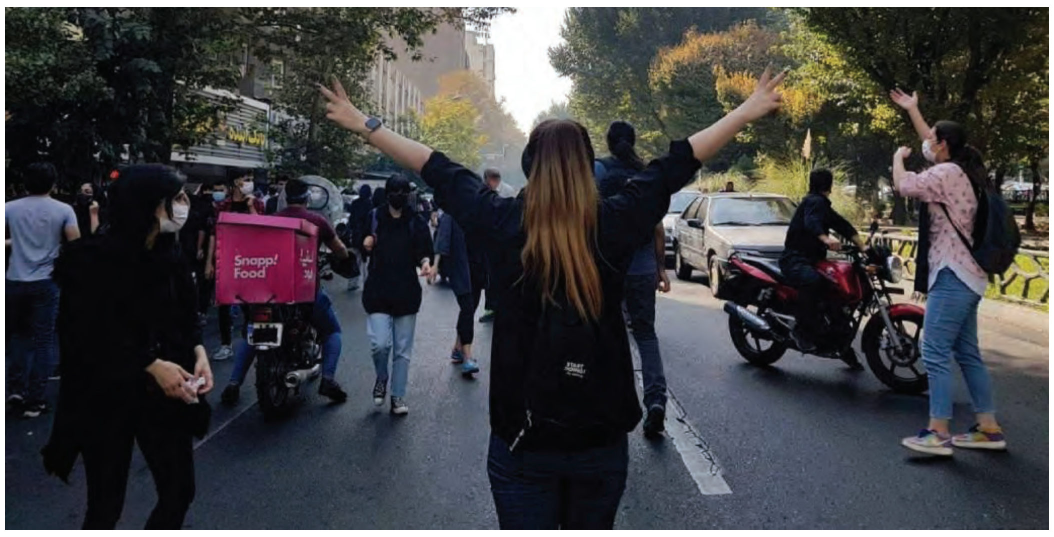

ئەم وێنای بۆ ژن هەیە وێنایەکی سروشتی نیە، دروستکراوی مێژوویە و دەسەڵات و هێژمۆنی پیاوانی لە پشتە؛ ئەم مەعریفەیەی سەبارەت بە ژن هەیە حەقیقەتێکی بەرهەست و بنەمایەکی سروشتی و زاتیی نیە

ئێمە کە دێینە سەر ئەم دنیایە بە کۆمەڵایەتی دەکرێین، نۆرمالیزە دەکرێین، نۆڕم و بایەخەکانی کۆمەڵگەمان تێدا دەچێنرێ. ئێمە وەک تاک بەرهەمی دامەزراوەکانین، بنەماڵە، قوتابخانە، ڕاگەیەنە گشتییەکان و ... تاک شکڵ دەدەن. ئێمە کە دێینە سەر ئەم دنیایە فێری زمان دەکرێین، بە فەرهەنگی دەکرێین، داب و نەریت و ڕێوڕەسمی جۆراوجۆر فێر دەبین، ئەمانەش وەک سیستەمێکی واتایی وان کە لێیانەوە دەڕوانینیە خۆمان و جیهان، خۆمان پێناسە و خەیاڵ دەکەین. شوناس وێناسازییە، ئەوەی کە چۆن خۆت دەبینی، چۆن خۆت خەیاڵ دەکەی، لە زەینی خۆتدا چۆن خۆت وێنا دەکەی و هەروەها چۆن وێنا دەکرێی. ئەمانەش میشل فوکۆ گوتەنی، بەرهەمی پێوەندییەکانی دەسەڵات و وێژمان و پێکهاتە کۆمەڵایەتییەکانن؛ فوکۆ دەڵێ خۆمان و شوناسمان بەرهەمی وێژمان و پێوەندییەکانی دەسەڵاتین. ئەوەی وەک حەقیقەتی کۆمەڵایەتی، وەک مەعریفە بە ئێمە دەگوترێ و دەقەبوولێنرێ لە پشتیەوە دەسەڵات و تێکنیکەکانی دەسەڵات هەیە، بۆیە فوکۆ باس لە ڕێژیمی حەقیقەت دەکا و ئەمەش داماڵینی پیرۆزییە لە بەناو حەقیقەتەکان و ڕێگا بۆ بردنە ژێر پرسیار و تێپەڕینیان لەبار دەکا.

هۆکاری بندەستکردنی ژنان لە لایەن پیاوانەوە سروشتی ژنانەیان نیە بەڵکوو نەبوونی پەروەردە، دەستڕانەگەیشتنی پێویست و وەک یەک بە دەرفەتەکان و نایەکسانییە لە پێگە و بوارە جۆراوجۆرەکاندا. ئەمانەش بەرهەمی ئەم نەزمە کۆمەڵایەتی و کەلتوورییەن، بەرهەمی پێوەندییەکانی دەسەڵات و مەعریفە و پێکهاتە کۆمەڵایەتییەکانن، بەرهەمی ڕەوتێکی مێژوویی و کۆمەڵایەتین نەک زاتی و سروشتی و نەگۆڕ.

شوناسی ژن لە پێوەندی لەگەڵ ئەویتردا، لە پێوەندی لەگەڵ پیاودا، دروست کراوە؛ لەسەر بنەمای جیاوازییە، خەسڵەتێکی پێوەندی هەیە. هەروەها بەستێنمەندە و لە بەستێنی کۆمەڵگە و هەلومەرجی کۆمەڵایەتیدا دروست دەکرێ و وێژمان و پێوەندییەکانی دەسەڵات شکڵی پێدەدا. جێندەر خەسڵەتێکی پێوەندی هەیە و لە پێوەندی لەگەڵ پیاودا شکڵی گرتووە و مانای وەرگرتوە. بۆیە دەبێ ئەم پێوەندییانە سەرلە نوێ دابڕێژرێنەوە و مانا بکرێنەوە.

ئەم وێنای بۆ ژن هەیە وێنایەکی سروشتی نیە، دروستکراوی مێژوویە و دەسەڵات و هێژمۆنی پیاوانی لە پشتە؛ ئەم مەعریفەیەی سەبارەت بە ژن هەیە حەقیقەتێکی بەرهەست نیە، بنەمایەکی سروشتی و زاتی نیە.

ئەگەر بەم شێوەیە لە شوناسی ژن بڕوانین، دەرگا دەکرێتەوە بۆ بردنە ژێر پرسیاری ئەو پێکهاتانەی شوناسی ژنیان وەک ڕەگەزی پلە دوو دروست کردووە. ئەمەش سوژەیەکی دیکە دروست دەکا کە لەگەڵ ئەو پێکهاتانەدا دەکەوێتە ناکۆکی و دژایەتی. ئەم ڕەوت و دیاردەیەی هەنووکە لە ئێراندا دەیبینین و بەتایبەت لە شۆڕشی "ژن، ژیان، ئازادی"دا خۆی دەرخست.

بزووتنەوەی ژینا وزەیەکی بێوێنەی ئازاد کرد کە لە دێموکراتیزە کردنی کۆمەڵگە و پاشەکشەپێکردنی دەسەڵاتدا کاریگەری هەبوو، ترسی لە حکومەت شکاند و ئاسۆیەکی نوێی کردەوە. ئەم هەڵسوکەوت و کردە و کردەوەگەلەی لە بزووتنەوەی ژینادا هاتنە ئارا، لە بیرکردنەوە و وێنای ئێمە لە تاک و کۆمەڵگە و سیاسەت گۆڕانی دروست کرد؛ ڕووداوێک بوو؛ بایەخی تازەی دروست کرد و زێهنییەتی تاکەکانی کۆمەڵگەی گۆڕی و دەسەڵاتی تووشی تەنگەژە کرد و لەگەڵ هاوکێشەی نوێ بەرەوڕووی کردەوە.

ئەوەی شۆڕشی ژینا کردی یان دوهاتەکانی شۆڕشی ژینا بریتین لە:

ـ ترس لە حکومەت شکاوە؛

ـ ترس لە داهاتوو تا ڕادەیەکی جێی سەرنج، جێگەی خۆی بە ترس لە دۆخی ئێستا داوە و ئەمەش خەبات ڕادیکاڵیزە دەکا و زەمینەی پێکهاتەشکێنی زیاتر دەکا؛ چونکە ترس لە داهاتوو کۆسپێکی بەردەم ڕادیکاڵیزەبوونی خەبات بوو. نەمانی ترس ڕزگاریدەر و ئازادیبەخشە. هێگڵ لە بەشی ئاغا و کۆیلەدا لە کتێبی فینۆمینۆلۆجی هۆشدا دەڵێ ئەوەی بترسێ شکست دەخوا و دەبێتە کۆیلە. کەواتە نەمانی ترس فاکتەرێکی گرینگە و لە ڕەوتی ڕووداوەکانی ئێراندا شوێندانەرە.

گۆڕان لە بیرکردنەوە و زێهنییەت و هەڵسوکەوتی خەڵکدا دەبێتە ڕێگەخۆشکەری گۆڕانی پێکهاتەیی و دەبێتە فاکتەری دارشتنەوەی پێوەندییەکانی دەسەڵات و هێژمۆنی؛ لە ڕادەی مومکیندا. گۆڕانێکی جۆری و جەوهەری کە لە شۆڕشی ژینادا هاتە ئارا و دەستەواژەی شۆڕشی ژینای واتادارتر کرد ئەوەیە کە ژنان و ئازادیی ژنان بوونە نوێنگە و سیمبولی ئازادی و ماف و داخوازییەکانی هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگە، بە گوتەی ئێرنستۆ لاکلاو فیلسووف و تیۆریسیەنی سیاسیی ئارژانتینی و شانتال موفی هاوسەری، ژنان بوونە ئاماژەی خاڵی، بوونە لێکگرێدەر و جومگەبەندی داخوازییەکانی شوناسەکانیتری کۆمەڵگە؛ بوونە هێژمۆن؛ وێژمان و خوێندنەوەکانیان حاڵەتێکی هێژمۆنیکی وەرگرت و هەموو داخوازییەکانی لەژێر چەتری خۆیدا کۆ کردەوە و نوێنەرایەتی کرد.

ئێستا لە ئێراندا ژن تەنیا نوێنەری خواستی خۆی نیە، نوێنەری خواستەکانیتری کۆمەڵگەشە. ئەمەیە شۆڕش، ئەمەیە خاڵی وەرچەرخان، ئەمە پێڤاژۆیەکی نوێیە.ئێستا لە ئێراندا ژنان ناوەندی سیاسەتی ڕادیکاڵن؛ لەبەر ئەوەی چەوساوەترین و پەراوێزخراوترین توێژی کۆمەڵگەن؛ لە هەموو چین و توێژەکانیتری کۆمەڵگە زیاتر سووکایەتییان پێ دەکرێ و هەژمارنەکراوترینن. ئەمەش پۆتانسیەلێکی گەورەی سیاسی دروست کردوە، هەستی هاوپێوەندی دروست کردوە، وایکردووە ژنان ببنە نوێنەر و سیمبولی ئازادی و مافی کۆمەڵگە، ببنە توێژی پێشەنگ و هەرە ڕادیکاڵی کۆمەڵگە.

ئامانجی ئێمە ڕزگاری و ئازادییە؛ ئازادی و دێموکراسییە؛ دێموکراسی واتە هاوئاسۆیی (همعرضی) تاکەکان و شوناسەکان لەگەڵ یەکتر کە هیچ کامیان بەسەر ئەویتردا فەرز نەکرێ؛ واتە یەکسانی ژن و پیاو؛ واتە نەهێشتنی پێکهاتەی ناوەند ـ پەراوێز؛ واتە نەهێشتنی باندەست و بندەست؛ ئەمانەش واتە پێکهاتەشکێنی. ئامانجی ئێمە دێموکراسییەکی ڕادیکاڵە کە پێکهاتەکانی دەسەڵاتی هەیی بگۆڕێ و هێژمۆنییەکی نوێ شکڵ بگرێ؛ وێژمانێکی یەکسانیخواز ببێتە هێژمۆن. ئەمەش پێویستی بە ڕێکخستنەوەی پێوەندییەکانی نێوان شوناسە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵگەیە، پێویستی بە ڕێکخستنەوەی پێوەندییەکانی نێوان ژن و پیاوە و، ڕەنگدانەوەی ئەمەش لە هەموو پنت و جومگە و پێکهاتەکانی کۆمەڵگەدا.

ئازادیی ژن و ئازدیی کۆمەڵگە (بۆچی دەڵێم ئازادیی ژن و ئازدیی کۆمەڵگە، بۆچی ڕیزبەندییەکە ئاوا دێنم؟ لەبەر ئەوەی ئازادیی کۆمەڵگە بە ئازادیی ژندا تێپەڕ دەبێ. تا ژن ئازاد نەبێ، کۆمەڵگەی ئازادیش چێ نابێ) پێویستی بە ئیرادەی بەکۆمەڵی هێزە دێموکراتیکە ڕادیکاڵەکان هەیە کە سەرلەبەری ئەو فاکت و فاکتەر و پێوەندییانەی ژنیان کردۆتە بوونێکی پەراوێزخراو، ببەنە ژێر پرسیار و بە ڕوانین و گۆشەنیگایەکی نوێوە مامەڵەیان لەگەڵ بکرێ و هەروەک گوتم لە پێش...

درێژە بۆ لاپەڕەی ٩

بۆچی دەبێ سوپای پاسداران تێکشکێندرێ؟

فۆرتی فایوف – مایکڵ روبین
و لە ئینگلیزییەوە: کەماڵ حەسەنپوور

ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا لێهاتوویيەکی هەیە بۆ ڕفاندنی سەرکەوتنی جووەکان بە سەر کۆماری ئیسلامیی ئێراندا.

زیاتر لە یەک دەیە لەوەپێش، سەرۆک کۆمار حەسەن ڕووحانی دانی بەوە دانا کە ئابووریی ئێران بە ڕێژەی ٪٥،٤ بچووک بووەتەوە. لەوکاتدا وەزیری کاروباری دەرەوە، جان کێری دەیتوانی کەلک لە بێهیواییە ئابوورییە وەرگرێ و مەرجەکانی بەسەر ئێران دا بسەپێنێ، بەڵام لە جیاتان بە دانی یەک میلیارد دۆلار دەستخۆشیی مانگانە بە ڕێژیمی ئێران پشتگیریی لێ کرد تا بێتە سەر مێزی دانوستان.

ئەو هەڵوێستە لە ڕوانگەی ستراتێژیکییەوە وەها دواکەوتووانە بوو کە دەکرێ وەک هۆدان بۆ بەخشینی خەڵاتی نۆبێل بە کێری بۆ قوربانیکردنی ئاسایشی نەتەوەیی ولاتە یەکگرتووەکان کەڵکی لێ وەرگیرێت. ئەگەرچی ئاکامەکەی ئەوە بوو کە ڕێککەوتنی بەرجام تەنیا ڕێککەوتنێکی سیاسی بوو نەوەک پەیماننامەیەک، کێری وەهای دارشتبوو کە هەر وەزیرێکی کاروباری دەرەوەی داهاتوو لە بیرکردنەوە لە ئەرکدارییەکەی خۆ ببوێرێ، چونکە ئەو دەستخۆشانەکەی ئێرانی لە پێشدا دابوو.

بەخشندەییە بەربڵاوترەکەی کێری بەرانبەر بە ئێران چ لە ڕوانگەی پێویستیی و هەروەها لۆژیکییەوە، دیارییەکی بەنرختر بۆ کۆماری ئیسلامی بوو، بە تایبەت کە بەشی هەرە زۆری ئەو لێشاوە نەخدینەیە دەڕژایە نێو ئەژمارەکانی سوپای پاسدارانەوە. ئەوە بە دوو هۆ ڕووی دا: یەکەم، سوپای پاسداران خاوەنی ئەو کۆمپانیا فڕۆکەوانییە بوو کە دراوەکەی تیمی ئۆباما و هاوبەشە ئورووپاییەکانی دەگواستەوە و؛ هیچ هێزێک لە نێوخۆی ئێران نەیدەتوانی ئەو کارە بکات. دووهەم، باڵی بازرگانیی سوپای پاسداران نزیکەی سەرجەم کەرتەکانی وەبەرهێنانی کۆمپانیاکانی بیانیی قۆرغ کردبوو، لە کەرتی نەوت ڕا بگرە تا دروستکردنی ئۆتومبێل و کەرتی لۆجیستیک.

بە لەبەرچاوگرتنی ئەوەی لەسەرەوە ئاماژەی پێ کرا، سیاسەتی "ئەوپەڕی زەختی" سەرۆک کۆمار ترامپ کاریگەر بوو. لۆژیکێکی مێژوویی لە پشت ئەو سیاسەتەوە بوو. بڕیاری ئایەتوڵڵا خومەینی بۆ ئازادکردنی بارمتە ئەمریکاییەکان و قبووڵی ئاگربڕ و پاشان کۆتاییهێنان بە جەنگی ئێران-عێراق، هەمووی ئەوانە کاتێک ڕوویان دا کە وڵات تەریک خرابۆوە و تێچووەکەی بۆ سەر ئابووری ئێران هێندە زۆر بوو کە نەدەکرا خۆی لە بەرانبەردا ڕاگرن. سەپاندنی گەمارۆ بە سەر سوپای پاسداران هەنگاوێکی ژیرانە بوو، چونکە ئەوە هەم تێچووی یاسایی بۆ کۆمپانیا ئورووپاییەکان دروست کرد کە خوازیاری پێشترییەتیدان بە تەماح بە سەر ئەمنییەت و بەدناوبوون بۆ ئەو وڵاتانە بوون کە دەیانەهەویست هاوسەنگییەکە ڕابگرن. لێرەدا پرۆسەی لەکیسچوونی دراوی ئێران دەستی پێ کرد.

لە تیۆریدا، سیاسەتی ئەوپەڕی زەخت دیسان دەتوانێ کاریگەر بێ، ئەگەرچی لاوازییەکانی ئەو سیاسەتە ڕوونن. نۆژەنکردنەوەی سندووقەکانی دراوی ئێران لە لایەن بەڕێوەبەرایەتیی بایدنەوە نە تەنیا قەڵخانێکی کاتیی بەخشیوەتە تاران، بەڵکو وکاربەدەستانی ئێرانی چوار ساڵ دەرفەتیان هەبوو مامەڵەکانیان لەگەڵ چین پتەو و پارێزراو بکەن. بڕیاری بایدن بۆ کۆتاییهێنان بە زەخت و ڕادەستکردنی دراو بۆ ڕێژیمی ئێران گیروگرفتێکی دیکەیە: ئێستا تاران لەو بڕوایەدایە کە دەتوانێ خۆی لە بەرانبەر هەر سیاسەتێکی ئەوپەڕی زەختدا ڕابگرێ، ڕەنگبێ ئەوان هەڵە نەبن. بۆیە ئەوپەڕی زەخت بە تەنیا بەس نییە و کەمایەسی و پەیوەندیدارنەبوونیشی بۆ ئەوە نابێ پاشگوێ بخرێن. ئەو ڕۆژەی کۆماری ئیسلامی بڕووخێ، ئێران جارێکی دیکە دێتەوە نێو کۆمەڵگەی جیهانی و دەبێتە هاوپەیمانێک. ئەگەر وڵاتە یەکگرتووەکان ئابووریی ئێران وەها تێکبشکێنێ کە لە خاڵی چاکبوونەوە تێپەڕ بێ، ئەوکات ئێرانییەکان ڕەنگبێ پێویستیان بە خەباتی دەیان ساڵە هەبێ تا بێنەوە سەر پێ، چۆن عێراقی دوای سەردەمی گەمارۆکان تووشی بوو.

گەمارۆی واتادار گرینگن؛ بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ، گەمارۆی ئامانجدار ئەو تایبەتمەندییەیان هەیە کە لایەنگرانی لە سەرەتادا زانیویانە ئەو گەمارۆیانە نابنە هۆی ئاڵوگۆڕ. بە کورتی، بەڕێوەبەرایەتییەکانی وڵاتە یەکگرتووەکان لە نێوان تەور و پەڕی مریشک یەکیان هەڵبژاردوە.

کاربەدەستانی وەزارەتی دارایی چەند گیروگرفتیان هەن کە ڕێگاچارەکانیان لە وەزارەتی دارایی گیر ناکەوێ. بەڵام، ئێران یەکێک لەو گیرو گرفتانە نییە. ئایدیۆلۆژی و پێکهاتە گرینگن. بە یەک هۆی ساکار هیچ ئاڵوگۆڕکی بەرچاو لە نێوخۆی ئێران بێ تێکشکاندنی سوپای پاسداران ڕوو نادا:

سوپای پاسداران وەک پارێزەری ڕێبەریی لە بەرانبەر خەڵکدایە. زۆر کەس سوپای پاسداران وەک هێزێکی نوخبەی سەربازی سەیر دەکەن، بەڵام ئەو لەوە زیاترە: بە پێچەوانەی سوپا کە ئەرکەکەی پاراستنی خاکە، ئەرکی سوپای پاسداران پاراستنی شۆڕشە، بۆیە بەربەرەکانی لەگەڵ دوژمنانی دەرەکی و نێوخۆیی دەکات. لە کاتێکدا کە هێندێک کاربەدەستی ساویلکە، لە جێگری وەزیری کاروباری دەرەوە ستڕۆب تالبۆت و ریچارد ئارمیتاژ تا ڕاوێژکاری ئەمنیەتی نیشتمانی سوزان رایس و جەیک سالیڤان هیوایان بە ڕیفۆرمخوازەکانی ڕێژیم هەبوو، هیچکامیان چارەسەری گیروگرفتە ئاشکراکەیان نەکرد: تەنانەت بێتوو ڕیفۆرمخوازەکان ڕاست بکەن، هیچ ئاڵوگۆڕێکی بەرچاو ڕوو نادا ئەگەر سوپای پاسداران ئیزنی پێ نەدا. کە وا بوو پرسیارەکە ئەوەیە چۆن قەناعەت بە سوپای پاسداران بهێنری یان چۆن ڕێکخراوەکە تێکبشکێندرێ.

تەنیا دیپلۆماتە هەرە ساویلکەکان بڕوا بە گۆڕانی بیر و بۆچوونی گشتیی لە نێو سوپای پاسداراندا دەکەن. ئەو تاقمە لە دەوری ئایدیۆلۆژییەک ڕێکخراوە کە ئەندامانی بەڕێوەبەرییەکەی لە منالییەوە مێشکیان شۆردراوەتەوە. هۆی بوونیان و ئەو زێدەمافانەی هەیانن بە سۆزە شۆڕشگێرانەکەیانەوە گرێ دراوە.

تێکشکاندنی سوپای پاسداران دژوارترە بەڵام، دوای ٤٥ ساڵ تەمەنی کۆماری ئیسلامی، هیچ ناوەڕۆکێکی نەماوە. ئەوانە چەند هەواڵی دڵخۆشکەرن. سوپای پاسداران یەکچەشن نییە. ئەندامە سەرەکییەکانی بڕوامەندی ڕاستەقینەن، بەڵام بەشێکیان لەبەر بەرژەوەندی یان قازانجی ماددی چوونە نێو سوپا، بە تایبەت ئەوانەی لە جیات سەربازی لەنێو ئەرتەشدا دەچنە نێو سوپای پاسداران.

کەلێنی دیکەش هەن: جیاوازیی جیلەکان لە نێوان ئەوانەی پاشخانی هەژارییان هەیە کە لە جەنگی ئێران-عێراقدا بەشدار بوون و منالی ئەوانەی ئێستا دەسەلاتیان هەیە بەڵام نایانهەوێ خۆیان بکەنە قوربانی. بەپێچەوانە، گەلێک لەوانەی سەر بە بنەماڵەی کۆنەپارێزن ڕقیان لە گەندەڵیی نوخبە ئایینییەکانە. بەشێکی بەرچاو لە بریندارانی جەنگ، لەوە تووڕەن کە ڕێژیم بە شێوەی پێویست ڕێز لە قوربانیدانەکانیان ناگرێ و بە شێوەی چاوەڕوانکراو بە ئەندامانی بنەماڵەکانیان ڕاناگات.

ئەگەر ترامپ، سەرۆکی هەواڵگریی وڵات تالسی گابارد و، وەزیری کاروباری دەروە، مارکۆ ڕوبیۆ لە کۆتاییهێنان بە هەڕەشەی کۆماری ئیسلامیی بە شێوەی یەکجاریی جیددین، هیچ کورتە ڕێگایەک بوونی نییە. بێگومان، ئەوان دەبێ پێشوازیی لە سیاسەتی ئەوپەڕی زەخت بۆ نەهێشتنی سامانەکانی سوپای پاسداران بکەن، بەڵام ئەوان هەروەها دەبێ کەلێنەکان دەستنیشان بکەن و کەلکیان لێ وەرگرن. بۆ وێنە، وڵاتە یەکگرتووەکان دەتوانێ پێشنیاری چارەسەری پزیشکیی خۆڕایی بە بریندارانی سەردەمی جەنگی ئێران-عێراق لە نەخۆشخانەی پاپۆڕیی ئەمریکایی لە دوبەی بکات. بێتوو ئەو بریندارە نارازییانە چارەسەرەکە قبووڵ بکەن، ئەوە دەبێتە سەرچاوەی هەواڵگریی و کودەتایەکی تەبلیغاتی؛ بێتوو ڕێژیمی ئێران پێش بە چوونی ئەوان بۆ دوبەی بگرێ، ئەوە تەنیا تووڕەیی نێوخۆیی زیاتر دەکات.

هەم کۆمەڵگەی هەواڵگریی وڵاتە یەکگرتووەکان و هەروەها وەزارەتی دارایی دەبێ ئەژمارەکانی سوپای پاسداران لە دەرەوە دەستنیشان بکەن، جا ئەوە دراوی سایبەری بێ، دراوی نەخد بێ یان زێڕ، دەبێ دەستی بەسەردا بگرن تا پێش بە بەکارهێنانی دوای مردنی خامنەیی بگیرێت.

لە دۆخی دیکەدا ڕێگاچارەی دیکەش بەکەڵکن: هەر وەکوو چۆن بەڕێوەبەرایەتیی ترومەن دانی بەخۆدا گرت و مافی پەنابەریی بە زانستوانە ناوکییەکانی ئاڵمانی نازی بەخشی، وڵاتە یەکگرتووەکان دەبێ پارێزراو بوون لە سزا بە پسپۆڕانی بەرهەمهێنانی چەکوچۆڵی سوپای پاسداران، بە مەرجی وازهێنانیان بەر لە ڕووخانی ڕێژیم پێ پێشنیار بکات. بێتوو وڵاتە یەکگرتووەکان ئەوانە لەگەڵ ستراتێژیی کوشتنی ئامانجدار تێکەڵ بکات و بە شێوەی کاریگەر فەرماندەکانی سوپای پاسداران تێبگەیەنێت کە یەکێک لەو بژارانە هەڵبژێرن، ئەوکات واشینگتۆن دەتوانێ پێشنیارێکی وەها بە کاربەدەستە پلەبەرزەکانی ئێران بکات کە نەتوانن خۆی لێ ببوێرن.

هیچ فۆرمولێکی سیحراوی بوونەی نییە بەڵام بە لەبەرچاو گرتنی ڕێژیمی زامبی وەک کورەی باکوور، ئێریترە، کوبا، ڤێنێزوئێلا و لە ڕابردوودا عێراقی سەددام حوسێن، بەو هۆ ساکارە لە دەسەڵاتدان کە هێزە ئەمنییەتییەکانیان گوێ نادەنە خۆشبژیویی شارۆمەندە ئاساییەکانیان، چاوەڕوانیی ڕووخانی ڕێژیمی ئێران بە هۆی نەبوونی دراوی نەخد، ساویلکەییە. کاتی ئەوە هاتوە پێشوازیی نە تەنیا لە سیاسەتی ئەوپەڕی زەخت بکرێ، بەڵکو لە ئەوپەڕی لێکهەڵوەشانی سوپای پاسدارانیش.

دریژی لاپەڕەی پێشوو

... هەموو شتێکدا بەم مەعریفەیە بگەین کە ژن وەک جێندەر مێژوویی و وێژمانییە و مەیلی دەسەڵەت، دەسەڵاتی پیاو، وای دارشتوە. خاڵێکی گرینگ ئەوەیە کە پێناسەیەکی واقعیمان بۆ سیاسەت هەبێ. سیاسەت تەنیا بریتی نیە لە گفتوگۆ، بەڵکوو شەڕکردنە، دەبێ شەڕ بکەی بۆ مافەکانت.

بێگومان گۆڕانە مێژووییەکان بەرهەمی کارتێکەریی دوولایەنەی تاک و کۆمەڵگەن. هوشیاری تاک و هەڵسوکەوتی تاکەکەسی و بەکۆمەڵ پێکهاتەکان و پێوەندییەکان و هاوکێشەکان دەگۆڕێ. دەمەوێ بڵێم تاک زیندانی و بەزیوی پێکهاتەکان نیە و دەتوانێ بیانگۆڕێ.

مێژوو خەسڵەتی ڕووداوی هەیە، تاکەکان وەک سوژە و ئەکتەری مێژوویی لە خولقاندنی ڕووداوەکان و گۆڕینی پێکهاتەکاندا کاریگەرن و ڕۆڵیان هەیە. پێکهاتەخواز نیم چونکە پێکهاتەخوازی و لۆجیکی پێکهاتەخوازی، کارایی مێژوویی و بکەربوون لە تاک دەستێنێتەوە و، لە هەمان کاتیشدا دیدێکی بانپێکهاتەییم بۆ تاک نیە، تاک لەنێو پێکهاتەکاندا کار بۆ گۆڕینیان دەکا و ئەمەش گرێدراوی دروست بوونی هوشیاری تازە و مەعریفەی تازەیە. وشیاریی ژنان و تێگەیشتنی پیاوان درز دەخاتە ئەم پێکهاتە و پێوەندییە جیاکارانە و سەرەتا و مەرجی دارشتنەوەیانە.

ژنان دەبێ خەبات بکەن بۆ ئەوەی مەترەح بن و دان بە مافەکانیاندا بنێرێ؛ ئەمەش پێویستی بە ڕێکخراوبوون، نەترسی و ڕۆحێکی پێشمەرگانە هەیە، پێویستی بە ڕۆحێکی لە مەرگ نەترسان هەیە، ئەمەیە کە ژنان لە کۆیلەتی و ڕەگەزی پلە دوو ڕزگار دەکا.

ویستگە

خاکیپۆشی خاکپارێز

ئاسۆ مینبەری

چەند مانگ پێش هاتنی نەورۆز و نوێبوونەوەی سروشت لە کوردستان، خەڵکی کوردستان لە دژکردەوە بە دەسبەسەرکران و سەرکوتی چالاکانی مەدەنی لەلایەن ڕێژیمەوە بە هۆی لەبەرکردنی جلوبەرگی خاکی، لە هەڵوێستێکی بوێرانە و یەکدەنگدا ڕایانگەیاند کە بۆ ڕێوڕەسمەکانی نەورۆزی ئەمساڵ جلوبەرگی خاکی دەپۆشن، هەر لە سەر ئەم بنەمایەش ڕایانگەیاند کە نەورزۆی ئەمساڵ بە ناوی نەورزۆی خاکیپۆشانەوە ناودێر دەکەن. ئەم ناودێرکردنە ئەگەرچی بەشێکی دژکردەوە بە سیاسەت و هەڵسوکەوتی کۆماری ئیسلامی بوو، بەڵام لایەنێکی دیکەی ڕێزگرتن لە پێشمەرگە وەک ڕۆڵەی خاکیپۆشی ئەم نیشتمانە بوو.

دوابەدوای ڕاگەیاندنی ئەم بڕیارە لەلایەن چالاکانی مەدەنی و خەڵکی نێوخۆی کوردستانەوە، وردە وردە ڕێوڕەسمە نەورۆزییەکان دەستیان پێ کرد و خەڵکی کوردستان بە لەبەرکردنی جلوبەرگی خاکی پێشوازییان لە نەورۆزی ٢٠٢٥ی کوردی کرد.

بڕیاری لەبەرکردنی جلوبەرگی خاکی، بڕیارێک بوو کە لەلایەن گەلەوە درابوو، بۆیە ئەرکی لایەن و ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستانیش ئەوە بوو کە بۆ ڕێزگرتن لە بڕیاری خەڵکی کوردستان، بە پێشوازی ئەم بڕیارەوە بچن و پشتیوانی و هاودەنگی خۆیان لە خەڵک دەرببڕن. هەر بۆیەش حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەک حیزبی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، لە یەکەم ڕۆژەکانەوە پاڵپشتیی خۆی لەم بڕیارە گشتییەی خەڵکی کوردستان ڕاگەیاند.

ئەوەی کە لەم نەورۆزەدا لەلایەن هەندێک کەسەوە زەق کرایەوە، پێوەندیی نێوان ژنی کورد و جلوبەرگی خاکی بوو. دوابەدوای بەڕێوەچوونی ژمارەیەک لە ڕێوڕیسمە نەورۆزییەکان لە کوردستان و بڵاوبوونەوەی وێنەی ژنان و کچانی کوردستان بە جلوبەرگی خاکییەوە، هەندێک کەس لێکدانەوەی خۆیان لە سیمای نەورۆز و جلوبەرگی ژنان لەم ڕێوڕەسمانەدا ڕاگەیاند و پێیان وابوو کە لەبەرکردنی جلوبەرگی خاکی لەلایەن ژنانەوە، بە مانای داماڵرانی ژنان لە ژنبوونی خۆیانە و نابێ ئەم بڕیارە بەسەر توێژی ژناندا بسەپێت و بە جۆرێ لە جۆرەکان لە ڕێگەی ورووژاندنی پرسی ژن بوون و هەست و سۆزی ژنانە، هەوڵیان دا ژنان لە پۆشینی ئەم جلوبەرگە پاشگەز بکەنەوە.

لە کوردستاندا کاتێ باس لە پێشمەرگە دەکرێ، قەت پرسی ڕەگەز زەق ناکرێتەوە، چونکە ماهییەتی خەبات لە کوردستان دژ بە هەڵاواردن و جیاکاریی ڕەگەزی بووە، کەوابوو پێشمەرگە پێشمەرگەیە بەبێ لەبەرچاوگرتنی ڕەگەزەکەی. لە مێژووی ئێمەدا پێشمەرگە چ ژن بووبێت و چ پیاو، جلوبەرگێکی فۆرمی تایبەتی هەبووە کە ئەویش ڕێک پێوەندیی بە سروشتی خەبەتەکەمانەو بووە، نەک بە مانای داماڵینی ژن لە ژنبوونی خۆی! لە ڕاستیدا ئەمجۆرە بیرکردنەوەیە بە مانای ڕەگەزبەخشین بە جلوبەرگە، جلوبەرگێک کە هێمای خەبات و شۆڕش بووە و ئەمە ڕێک بە مانای دابڕینی بەشێکی گرینگ، کاریگەر و دیاری کۆمەڵگە واتە ژن لە خەباتە.

هەر لە نەورۆزی ئەمساڵدا باس لە سەپاندنی جلوبەرگی خاکی بەسەر خەڵک و بەتایبەت ژناندا کرا، کە بێگومان ئەم بۆچوونە، هیچ لە ڕاستی نزیک نییە و بە پێچەوانەوە ئەوە بڕیارێک بووە کە لەلایەن خودی خەڵکەوە دراوە و خۆشیان جێبەجێی دەکەن. لە ساڵی ٩٦ی هەتاویدا کە نەورۆزی جامانەکان ڕاگەیەندرا، بڕیار وابوو هێمای سەرەکی لە نەورۆزی ئەو ساڵەدا جامانە بێت، بەڵام ڕێژەیەکی بەرچاو لە ژنان و کچان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە لەبەرکردنی جلوبەرگی خاکی وەک جلوبەرگی پێشمەرگە، هاوکات لەگەڵ ڕێزگرتن لە خەبات و گیانفیدایی پێشمەرگە ئەو پەیامەیان گەیاند کە ئەوان لە هەموو کاتێکدا پشتیوانی ڕۆڵەکانی خۆیانن. کەوابوو لەبەرکردنی ئەم جلوبەرگە نەک سەپاندن و نە بە زەبری هێز بەڵکوو بە خواستی خودی خەڵک و بەتایبەت ژنان بووە و ئەمەش یەکێک لە ڕێگاکانی خەبات لە کوردستانە.

کۆمەڵگەی کوردستان چەقی خەباتی ئێمەیە و خەڵکی کوردستان ئەکتەری سەرەکیی ئەم مەیدانەن، ئەوە خەڵکی کوردستانن کە بە خوێندنەوەی ڕووداوەکان و بە سەرنجدانی هەموو لایەنە جیاوازەکانی ژیان لەو کۆمەڵگەیەدا، بڕیار لەسەر پرسە هەستیارەکان دەدەن. خەڵکی کوردستان لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا لە ڕێوڕەسمی جۆراوجۆر و بۆنەی جیاوازدا بە تێگەیشتن و شعووری سیاسییان کوردستانیان کردووەتە مەیدانێک بۆ بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ داگیرکەر. لێرەدایە کە دەبێ بە بایەخەوە چاو لە هەوڵ و تێکۆشانی ژنان لەم مەیدانە بکرێت، چونکە ژنان بەتایبەت لە دوو ساڵی ڕابردوودا بە ئەزموونوەرگرتن لە شۆڕشی ژینا و قوربانیدان و گیانفیدایی خۆیان، هەر چەشنە بۆنە و کۆبوونەوەیەکی جەماوەری بە مەیدانی خەبات بۆ بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ دوژمن دەزانن و قایم و بە ئیرادە، هاوکات بڕوامەند بە ئامانجەکانیان لەم مەیدانەدا تێدەکۆشن. نەورۆزی خاکیپۆشانی ئەمساڵ، مەیدانی بەکردەوەییکردنی خواستەکانی ژنانی کوردستانە بۆیە شێڵگیرتر لە جاران و بەبێ لەبەرچاوگرتنی پێناسەی باوی پیاوسالاری و ئیدئۆلۆژیک لە خۆیان، خاکیپۆشی نیشتمانن و وەک ڕۆڵەیەکی خاکپارێز گۆڕەپانی نەورزۆیان کردووەتە سەنگەری خەبات بۆ دەستەبەرکردنی مافە نەتەوەیی و ڕەگەزییەکانیان چونکە دەزانن کە بە خاکیپۆشبوونیان هێڵێکی بەتاڵ بەسەر هەڵاواردندا دەکێشن و وەک تاکێکی ئەروەخۆگری نیشتمان هەوڵ بۆ ڕزگاری خاک و نیشتمانەکەیان دەدەن.

بۆچی "قاسملوو قاسملوو ڕێگەت درێژەی هەیە"؟

ئەلبورز ڕوویین‌تەن

هەروەک پێشبینی دەکرا بۆنە نەورۆزییەکان بە جۆش و خرۆش بەڕێوە دەچێت، تەنانەت لە ئاستێکی زۆر بەرفراوان و لە سەرتاسەری کوردستاندا یەکڕەنگ بەڕێوە دەچێت، بە جورێک جارێکی دیکە ئەوە سەلمێنرا کە کوردستان وەک یەکەیەکی جیاواز خاوەن تایبەتمەندیی خۆیەتی و لە هەر دەرفەتێک کەلک وەردەگرێ بۆ ئەوەێ ئازادیخوازی خۆی نیشان بدات، پەرەی پێ بدات و زیاتر بیکاتە خەباتێکی جەماوەری کە ویستی بێ ئەملا و ئەولای بزاڤی سیاسیی کوردستانیشە.

ئەوەی جێگای سەرنج بوو ڕێژیم بە هەموو شێوەیەک هەوڵی دا بۆ ئەوەی پێشی پێ بگرێ، ترسی کاردانەوەی زیاتری خەڵک و هەروەها گەورەتربوونی لەوەی کە هەیە وای کرد بە دوای فێڵێکی دیکەدا بێ بۆ پێشگرتن بە نەورۆزی خاکی‌پۆشان، هەر وەک حکوومەتە هەمیشەییەکانی ناوەندی ئێران کە لە فێڵ و فریو کەس لە دوویان ناکا، ویستیان خۆیان نەورۆز بەڕێوە ببەن، خۆیان ئاڵترناتیوی نەورۆز دروست بکەن، و خۆیان ببنە خاوەنی نەورۆز، بەس بە ڕەنگی کۆماری ئیسلامی! بۆ ئەو مەبەستە تەنانەت ویستیان کەلک لە گۆرانیبێژ و هونەرمەندی کوردیش وەرگرن.

بێگومان هەر وەک چاوەڕوان دەکرا خەڵک بە وشیاریەوە دژی ئەو شەڕە نەرمە وەستانەوە و نەورۆزی خۆیان کە مۆرکی نەتەوەی کوردایەتی بەسەرەوەیە لە نەورۆزی دیکتاتوری داگیرکەر جودا بکەنەوە، هەر بۆیەش لە نەورۆزی خاکی‌پۆشانی کوردستان هەر زوو تەنیا بە دانی دروشمی "قاسملوو قاسملوو ڕێگەت درێژەی هەیە" بە تەواوی ڕیسەکەی ڕێژیمیان کردە خوری و مۆرکی نەتەوەیی و سیاسیی خۆیان لە نەورۆزی خاکی‌پۆشان دا کە ئیلهامی لە سەمبولی پێشمەرگە و بزاڤی سیاسیی کوردستان وەرگرتوە.

"قاسملوو" ئەو ڕێبەرە زانا و لێهاتوویەی کوردە کە ڕێژیمی دیکتاتور سی‌وشەش ساڵ پێش ئێستا لەسەر مێزی وتوویژ تێرۆری کرد بۆ ئەوەی گورزێکی گران لە بزووتنەوەی سیاسیی کورد و حیزبی دێموکرات و خەباتی ئازادیخوازی کورد بدات. بەڵام ئێستا دوای سی‌وشەش ساڵ لە گۆڕەپانەکان و شەقام و کۆبونەوەکان، گەلی کورد لە شوێنی جیا جیای کوردستان بە بەرزکردنەوەی ئەو دروشمە توانیویەتی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە شەڕی نەرمدا بێوێنەیە شکست بدات.

بەڵام بۆچی "قاسملوو قاسملوو ڕێگەت درێژەی هەیە؟

چونکە ئەو ڕێبەرە هەموو ژیانی بۆ ئازادیی گەل و نیشتمانەکەی تەرخان کرد و بۆ ساتێکیش لە خەبات نەوەستا و نەک هەر شاخ و دۆڵ و ئەشکەوتی کوردستان بەڵکوو هەموو دەرفەت و شوێنیکی لە دنیادا کرد بە سەنگەری خەبات بۆ کورد. چونکە ئەو لە خەباتەکەیدا ئیلهامی لە پێشەوای نەمر قازی محەمەد و هەموو شۆڕشەکانی پێش خۆی وەرگرتبوو و ئاوێتەی بە زانست و زانین سەردەمی کردبوو، بۆ ئەوەی تێزێکی پێشکەوتوو بۆ ڕۆژی خۆی و تەنانەت دواڕۆژی کورد دابهێنێ. چونکە ئەو لە هەر دێڕی زانستی سەردەمدا بە دوای ئەو وشەیە دەگەڕا کە خزمەت بە کوردستان و کورد بکات و ئەو بوو کە وەبیری هێناینەوە کە نابێ ببین بە کوێلەی ئایدۆلۆژییەکان بەڵکوو پێویستە ئایدۆلۆژییەکان بکەینە پەیژە بۆ گەیشتن بە ئامانجی خەباتی نەتەوەیی و ئازادی کە لە سەرووی هەموو شتێکە، چونکە ئەو بە ژیان و کردەوە و خەباتی دەکرد بۆ ئەوەی بسەلمێنێ کە بە مردنی ئەو کورد نامرێ، هەر وەک لە سەر کێلی قەبرەکەی نوسراوە، "ئەمن کە مردم کورد نامرێ". بەڵێ کورد نەمردوە بۆ ئەوەی بڵێت ئازادی دەوێ و خەبات دەکا بۆ گەلەکەی دەڵێ "قاسملوو، قاسملوو ڕێگەت درێژەی هەیە"

حەوشین چۆن بوو بە هەفت سین؟

تاهیر قاسمی

لە ڕۆژی نەورۆزدا کە هێشتا بەفر بە تەواوی ناتوێتەوە و دار سێوەکان تەنانەت گوڵیشیان نەکردوە، دانیشتووانی سەد ساڵ و دوو سەد ساڵ لەوە پێشی ئەو چیا و کوێستانانە سێویان لەکوێ بووە تا سفرەی حەوسینی پێ برازێننەوە؟

بەرچاوترین نەریتی جێژنی نەورۆز لەنێو ئێرانییەکاندا، ڕاخستن و ڕازاندنەوەی سفرەی حەوسینە. ئەویش بریتییە لە خوانێک کە شەش خواردەمەنیی لەسەر داندراوە و سەرجەمیان بە پیتی "سین" دەست پێ دەکەن. خواردنەکانیش بریتین لە سرکە، سماق، سەمەنی، سنجوو، سێو و سیر کە ئەم شەش خواردنە لەگەڵ گیایەک کە لە قاپێکدا شین کراوەتەوە و "سەبزە"ی پێ دەڵێن، سفرەی هەفت سین پێکدەهێنن. لە پاڵ ئەوانەدا بڕێک وردە پووڵ یان سکە، چەند مۆم، قورئان یان دیوانی شاعیرێک، ئاوێنە، نانێکی پان و قاپێک ئاو دادەندرێ و سفرەکە بە شیرنی، بتڵێکی شووشەیی پڕ لە ئاو کە ماسی سووری تێدایە، دەفرێک شیر و چەند هێلکەی ڕەنگکراو دەڕازێندرێتەوە.

وەک سروشتی هەر نەتەوەیەکی بندەست، فەرهەنگی نەتەوەی باڵادەست شەقڵی بەسەر کولتووری کوردەکانی ڕۆژهەڵاتیشدا بەجێ‌هێشتوە و فەرهەنگی ڕاخستن و ڕازاندنەوەی سفرەی حەوسین بە تایبەت لە شارەکانی کوردستانیشدا کەم و زۆر باوە.

بەڵام ئاخۆ حەوسین هیچ پێوەندی بە کوردەوە هەیە؟

سەبارەت بە بنەما و مێژووی ڕاخستنی سفرەی حەوسین لەنێو ئێرانیەکاندا باس و خواسی جۆراوجۆر هاتووەتە ئاراوە. ئەوەندەی دەگەڕێتەوە سەر ژمارەی ٧، ئەوە لە ئایینە کەوناراکانی وەک میترایی و زەردەشتیدا ژمارەیەکی پیرۆز بووە. لە میترایيدا پلەکانی ئایینی ٧ پلەن کە حەوتەمینیان، گەورەترین پلەیە و پێگەی میترا خۆیەتی. لە ئایینی زەردەشتیشدا، حەوت، ژمارەی ئەمشاسپەندانی پیرۆزە. ئەمانە یان یەک لەوان دەکرێ لە دانانی ژمارە ٧ی حەوسیندا ڕەنگی دابێتەوە. بەڵام لەسەر واتا و هۆی هەڵبژاردنی پیتی "سین" بۆچوونی جیاواز هەیە

کەسانێ پێیان وایە ئەمە هەمان وشەی "سینی" بە واتای مەجۆعمەیە کە خواردنەکانی لەسەر دادەندرێ. "سینی"ش هەمان دەفر و ئامانی چینی یان صینی‌یە کە لە وڵاتی چینەوە دەهات و لە سەردەمی کۆندا دەفری بەنرخ و بەها بوو. بۆچوونی دیکە کە هی ئەبووڕەیحانی بیروونی‌یە، دەڵێ وشەکە لە "هەفت صنف" کەوتووەتە کە "صنف" وشەیەکی عەرەبییە بە مانای دانەوێڵە. دواتر ئەم هەفت صنفە بووە بە هەفت صن و پاشان هفت سین. بۆچوونێکیش پێی وایە لە بنەڕەتدا حەوت "شین" بووە کە بە شەراب و شەکر و شیر و تاد.. دەڕازایەوە، بەڵام چونکە دوای هاتنی ئیسلام شەراب حەرام کرا، حەوشینیش جێگای خۆی بۆ حەوسین بەجێ هێشت.

کۆنترین بەڵگەیەک کە سەبارەت بە حەوسین هەیە، هی ئەبوڕەیحانی بیروونی‌یە. بیروونی لە کتێبی "آثار الباقیە"دا کە بە زمانی عەرەبی نووسیویەتی، دەڵێ؛ "دوای ئەوەی جەمشید بە سەر ئەهریمەندا سەرکەوت کە بەری خێر و بەرەکەت و بارانی شینبوونەوەی گژ و گیای گرتبوو، دیسان باران دایکردەوە و گیا شین بوونەوە، خەڵک گوتیان ڕۆژی نوێ (واتە ڕۆژێکی نوێ و چاخێکی تازە) هاتوە. بۆیەش هەر کەس قاپێک جۆی چاند و خەڵک لە ڕۆژی نەورۆزدا، لە حەوت قاپدا، حەوت جۆرە دانەوێڵەیان چاند و شین کرد."

ڕەنگە ئەبورەیحان خۆشی نەیزانیبێ کە ئەوەی ئەو باسی دەکا، "حەوت شین"ە کە تەنیا لە زمانی کوردیدا واتای هەیە؛ حەوت دانەوێڵەی شینبوو. یەک لە واتاکانی "شین بوون" لە زمانی کوردیدا، ڕوانەوە، سەوزبوون و چەکەرەکردنی گژ و گیایە. حەوت شین ئەو حەوت قاپە بوون کە بە وتەی بیروونی، هەر یەکەی جۆرێک دانەوێڵەیان تێدا چێندرابوو.

بەشێک لەو کەسانەی پێیان وایە حەوسین لە بنەڕەتدا حەوشین بووە، بێجگە لە حەرامبوونی شەراب، هۆیەکی دیکەش بۆ گۆڕانی شین بە سین دێننەوە کە ئەویش نیزیکبوونی شوێنی دەرکەوتنی دوو پیتی س و ش لەکاتی گوتنیدایە. دیارە ئەوان هۆکارە سەرەکییەکە نازانن کە "شین"ی "حەوشین" مانای لە زمانی کوردیدا هەیە و لە زمانی فارسیدا بێ واتایە. فارس وشەی شینی بە هیچکام لە واتاکانی ڕەنگی شین، گریان بۆ مردوو یا سەوزبوونی گژ و گیا وەرنەگرتوە. لە بەرامبەر شیندا، ئەوان "سەبز" بەکار دێنن کە وشەیەکی هاوبەشی کورد و فارسە. هەر بۆیەش بەو شین و شینکە نەورۆزیانەیان وتووە "سەبزە". جا چونکە سەبزە بە پیتی "سین" دەست پێ دەکا و شینیش لایان بێ واتا بووە، سەرەتا "حەوت شین"یان کردوە بە "حەوت سەبزە" و لەوەشەوە "هەفت سین"یان لەجیێ حەوت شین داناوە کە دەزانین هیچ پێوەندیەکی لەگەڵ وشە و نەریتە سەرەکییەکەدا نەماوە.

بەپێچەوانەی زۆربەی نەریتەکانی جێژنە کەوناراکانی دانیشتوانی زنجیرە چیاکانی زاگرۆس کە دەگەڕێنەوە سەر ژیانی ئاژەڵداری بە تایبەت مەڕداری، حەوشین پتر پێوەندی بە ژیانی کشتوکاڵ و جووتیاریەوە هەیە. ئەو شینبوونەوانە ڕۆڵی تاقیکارییان هەبووە. بەو واتایە کە هەر کام لە دانەوێڵەکان زووتر، باشتر و جوانتر شین بووبا، نیشانەی ئەوە بووە کە ئەو ساڵە دەبێ زیاتر گرینگی بە چاندنی ئەو جۆرە دانەوێڵەیە بدرێ. لە بەرامبەریشدا ئەگەر یەک یان چەند لە دانەوێڵەکان خراپ شین بووبن یان کوێرەیان زۆر بووبێ، ئەوە ئەو ساڵە بەروبوومی ئەو جۆرە دانەوێڵەیە خراپ دەبێ و باشترە زۆر خۆی پێوە ماندوو نەکەن. شینبوونەوەی هەر حەوت دانەوێڵەکە مزگێنییەکی خۆشی بۆ وەرزێری خاوەن مووچە و مەزرا پێ بووە. جووتیار ئەم شینبوونەی وەک بەرکوتێک لە خەرمانی پڕ بەرەکەتی ساڵ پەژراندوە و بە هومێدی زیاترەوە سەرەتای ساڵ و سەرەتای وەرزی کشت‌وکاڵی دەست پێ کردوە. هەڵبەت جووتیارانی زاگرۆس هەتا ئێستاش، لە پەنا کاری کشتوکاڵدا، بە ڕاگرتنی چەند سەر مەڕ و بزن یان گا و گامێش، ئاژەڵداریشیان کردوە. لە بەر و بوومی ئەم ئاژەڵانە و لەو خواردنانەی کە لە دانەوێڵەکان وەک سەرەکیترین سەرچاوەی خۆراک و خواردەمەنی، سازیان کردوە، سفرەی حەوت شین‌یان ڕازاندووەتەوە. جا چ خواردنەکانی سەر ئەو سفرەیە بە پیتی "ش" دەستیان پێ کردبێ یان هەرچییان بۆ ئامادە کرابێ لە سەر خوانی نەورۆز دایانناوە.

ئەو خواردنانەی کە لە سەر خوانی حەوسین دادەندرێن، ئەگەرچی ڕەنگە فەلسەفە و واتای جۆراوجۆریان بۆ داتاشیبن، بەڵام لەگەڵ خواردنی ڕاستەقینە و خواردەمەنییەکانی سەر سفرەی کۆتایی زستان و سەرەتای بەهاری ناوچەیەکی کوێستانی ناتەبان. بۆ وێنە لە ڕۆژی نەورۆزدا کە هێشتا بەفر بە تەواوی ناتوێتەوە و دار سێوەکان تەنانەت گوڵیشیان نەکردوە، دانیشتووانی سەد ساڵ و دوو سەد ساڵ لەوە پێشی ئەو چیا و کوێستانانە سێویان لەکوێ بووە تا سفرەی حەوسینی پێ بڕازێننەوە؟ لە لایەکی دیکە بەشێک لە سینەکان وەک سرکە و سماق و سیر لە بنەڕەتدا بۆ تامدان بە خواردن کەلکیان هەیە و بە تەنێ پێخۆر نین. سفرەیەکیش کە خواردنەکانی سرکە و سنجوو و سیر و سماق و سێو بێ، هیچ ژەمێک پڕ ناکاتەوە. ئاقڵیش نایبڕێ کۆمەڵانی خەڵک کە نیزیک بە تەواویان نەخوێندەوار بوون، تەنیا بە هۆی بارە فەلسەفیەکە و پیتی دەسپێکی ناوی خواردنەکە، سفرەی خۆیان بەو خواردنانە ڕازاندبێتەوە.

لە بەرامبەر قاتی و قڕیی پیتی سین‌دا، کورد بۆ ڕازاندنەوەی خوانێک کە خواردنەکانی بە پیتی "شین" دەست پێ دەکەن، لە ڕابردوو و ئێستاشدا دەستی زۆر ئاوەڵاترە. بە هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی هەنبانە بۆرینە تووشی کۆمەڵێکی زۆر چێشت و خواردەمەنی دەبین کە بە پیتی "ش" دەست پێ دەکەن و لە سەرتەنوور و چێشتخانەی کوردی بە سانایی دەستەبەر دەبن. شیو، شۆرباو، شلە، شلکێنە، شیر یان شۆت(١)، شیربرینج، شەلەمین(٢)، شنگال(٣)، شڤار(٤)، شەمبەلووت(٥)، شفتە یا شامی کەباب، شردان(٦)، شۆرمەزە، شۆرتان(٧)، شیرێژ، شۆرجە(٨)، شوڤاڵ(٩)، شەشترنگە، شەکرپەنیر(١٠)، شەکربادام(١١)، شۆتینە(١٢)، شۆک، شەربەت، شەراو، شەکراو و شو(١٣) بەشێک لەو خواردن و خواردنەوانەن کە بە پیتی شین دەست پێ دەکەن و بۆ هەر کامیان دەکرێ فەلسەفە و واتای تایبەت بدۆزرێتەوە. بە سەرنجدان بە دەسپێکی زاوزێی مەڕ لە ڕۆژی نەورۆزدا، "شیرێزنج" یان فرۆ کە لە ژەک وەک یەکەم شیری مەڕ ساز دەکرێ، دەتوانێ یەک لە خواردنە گرینگەکانی ئەو ڕۆژە بێ.

خۆ ئەگەر لە پێکهاتەی سفرەی حەوسینی ئێستاش ورد بینەوە، دەبینین ناوی زۆربەی کەلوپەلی سەر سفرەکە لە زمانی کوردیدا نە بە پیتی سین بەڵکوو بە پیتی شین دەست پێ دەکەن. بۆ وێنە شەم (مۆم)، شینکە (سەوزە)، شایی (کۆنترین وردەپووڵ، سکە)، شاووت (سووره ماسی)، شیر و شیرینی. هەروەها لە سەر خوانی حەوسین نانێکی پان و گەورە دادەندرێ و ئەمەش شاتە، شکەڤا یان شلکی‌یە کە لەنێو کوردەواریدا هەر کامیان ناوی کولێرە یان جۆرێک نانی تەنکی پانن. بۆ مناڵانیش شاتەلی (نانە قەیسی) یان شڵانەکوت (وشکە قەیسی) ڕەنگە یەک لەدەستهاتووترین دیاری بووبێ کە بنەماڵەکان توانیویانە وەک نەورۆزانە بە مناڵانی بدەن. دەستڕۆیشتووانیش دەیانتوانی بە شیرانی و شەکرۆکە پێشوازی لە میوانە نەورۆزییەکانیان بکەن.

نەبوونی فەرهەنگی سەربەخۆ و تایبەت بۆ ڕازاندنەوەی سفرەی نەورۆزی، ڕەنگە کەمایەسییەکی ئەو جێژنە مەزنە بێ کە لەنێو کورددا هەیە. خاتوونی کورد وەک هەر کابانێک حەز دەکا هونەر و شارەزایی خۆی بۆ هەرچی جوانتر ڕازاندنەوەی خوانێکی نەورۆزی پێشان بدا. کورد ناکرێ جێژنی نەورۆز تەنیا لە هەڵکردنی ئاگر یان بەستنی جامانە و هەڵپەڕکێ و شتی ئاوادا کورت بکاتەوە. فەرهەنگی سفرەداری و خوان ڕازاندنەوە یارمەتی بە کۆبوونەوەی ئەندامانی بنەماڵە و خزمان و دەروجیران بە دەوری یەکتردا دەکا. هەر بۆیەش کورد دەبێ لەم بارەوە بە سەر کولتوور و فەرهەنگی خۆیدا بچێتەوە، ڕەگ و ماکەی ڕاستەقینەی داب و نەریتەکانی خۆی بدۆزێتەوە و ئەوانەی کە لێی دزراوە و لێی شێوێندراوە، ڕاستیان بکاتەوە. ئەو داب و نەریتانەی کە بە هۆی نەبوونی دەسەڵاتی سیاسی و فەرهەنگی، ناچار بووە جارێکی دیکە بەڵام بە شێواوی و دەستکاری کراوی لە نەتەوەی باڵادەستی وەربگرێتەوە.

فەرهەنگۆکی خواردنەکان:

١. شۆت: شیری خواردنەوە. ٢. شەلەمین: چێشتی ترخێنە. ٣. شنگال: کەلانە. ٤. شڤار: ساوار. ٥.شەمبەلووت: شابەلووت، شابەڕوو، دەنکی گەورەی بەڕوو کە لەسەر ئاور دەیبرژێنن. ٦– شردان: گۆشتی وشککراو بۆ زستان. ٧– شۆرتان: پەنیری پێستە. ٨– شۆجە: چێشتی بەربەسێڵ یان قوڕاو. ٩– شوڤاڵ: جۆرێک ئاش. ١٠– شەکرپەنیر: جۆرێک هەڵوا. ١١– شەکربادام: جۆرێکی دیکە هەڵوا. ١٢– شۆتینە: فڕنی یان محەللەبی. ١٣– شو: هەنگوینی نەپاڵێوراو. ١٤– شاتە: نانی تیری. ١٥– شلکی: نانی سێڵی. ١٦– شلکێنە: جۆرێک کولێرە بە هێلکە و زەردەچێوە، جۆرێک نانی چەور، جۆرێک چێشت. ١٧– شۆک: گەزۆ، دۆشاوی ترێ، ترێ.

نەورۆزی خاکیپۆشان

پشتئەستوور بە بنەماکانی بزووتنەوە فکری و جەماوەرییەکان

ناسر سالحیئەسڵ

لیباسی خاکی و جامانە و هەوری لە بۆنەکانی نەورۆز لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، ڕێگایەکە بۆ مەترحکردنی ویست و داخوازییە سیاسی و نەتەوایەتییەکان و بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ ستەمکاری و هەڵاواردنی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، تا بەم شێوەیە نەتەوەی کورد بتوانێ بەرگری لە مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی خۆی بکات. هەرچەند نماد و سەمبولەکانی خەبات و نارەزایەتیدەربرینی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەر لە سەرەتای دامەزرانی ڕێژیمی خومەینییەوە، چ لە بەرگریی پێشمەرگانە شاخ و لە خەباتی شار و شەقام بە بەردەوامی نمادی خەباتی ڕەوا بووە. هەروەها لیباسی خاکی، و جامانە و هەوری نمادی دەیان ساڵ خەباتی سیاسی و چەکداریی خوێناوی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوون و ئێستا بوونەتە نمادی بەرخۆدان بۆ لاوان و نەوجەوانان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. لە سۆنگەی ئەوەشەوە کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران لە لایەک باوەڕی بە واقعییەتی فرەنەتەوە، ئێتنیکی و ئایینزابوونی ئێران و لە لایەکی دیکەوە باوەڕی بە مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد نەبووە، هەمیشە هەوڵی داوە هەر دەنگێکی نارەزایەتیی گەلی کورد، بە شێوەی توندوتیژانە سەرکوت بکات. بەڵام خەڵکی کورد لە بەرانبەر ئەو سەرکوت و توندوتیژییانەی ڕێژیمدا لە بۆنە و ڕێوڕەسمەکاندا لە نماد و سەمبولەکانی خەباتی ڕەوای شاخ و شار بۆ نارەزایەتی دەربڕین کەڵکی وەرگرتوە.

لێرەدا ئاماژە بە هێندیک تایبەتمەندیی بنەماکانی بزووتنەوەی فیکری و جەماوەریی وەکوو هۆکارگەلێکی سەرەکی و کارا لە بزووتنەوە جەماوەرییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئاماژەی بەم چەند فاکتە دەکەین:

دەوری مێدیا و تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان

لە کۆمەڵگە ئازاد و دیمۆکراتیکەکاندا، تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان، ڕاگەیاندن و میدیای ئازاد ڕەنگدانەوەی ویست و داواکاری کۆمەڵانی خەڵکن. بەڵام لە سیستەمی داخراوی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیدا، ڕاگەیاندن بە تەواوی لە خزمەت دەسەڵاتدایە و دەسەڵاتیش هەوڵ دەدا بۆ یەکڕەنگکردن و یەکدەنگکردنی کۆمەڵگەی گەلانی ئێران و هەرچەشنە ڕاگەیاندنی ئازاد، کەشی کراوە و پلۆرالیزمی کولتووری و فیکری و سیاسیی بە شێوەیەکی ڕەها ڕەت دەکاتەوە. بەو پێیەش ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، هەمیشە لە هەوڵی سەپاندنی فەرهەنگی دەسەڵات لە کۆمەڵگەی ئێراندا بووە و بە هیچ شێوەیەک دانی بە فرەدەنگی، فرەڕەنگی، فرە کولتووری و فرەنەتەوەیی بوونی وڵاتی ئێران دانەناوە، بەڵکوو بەردەوامی هەوڵی داوە کولتووری نەتەوەی باڵادەست بە سەر نەتەوەکانی دیکەی ئێراندا زاڵ بکا و بتوانن بەم چەشنە لە فەرهەنگی نەتەوەی باڵادەستدا بیانتوێنێتەوە. دیارە نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێتەوە کە ئەم مەسەلەیە تەنیا کاتێک دەتوانێ کاریگەریی هەبێ کە خەڵک تەنیا میدیاکانی نێوخۆی وڵات بە سەریاندا زاڵ بێ و لە کەش وهەوایەکی داخراودا بژین و دەستیان بە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و ڕاگەیاندن و میدیای ئازاد ڕانەگات.

بەڵام لە سەردەمی شۆڕشی زانیاری و دیجیتاڵی و ئینترنیتدا ئۆتۆریتەی چاوەدێری و کۆنترۆڵی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی تێکشکاوە و شۆرشی زانیاری و ئینترنیت لە ڕاگەیاندندا کارێکی وای کردوە کە خەڵکی هەموو جیهان بتوانن بە شێوەیەکی زۆر ساکار پێکەوە پێوەندییان هەبێت و ئەم شەپۆلە بەهێزەی شۆڕشی زانیاری و دیجیتاڵی، گەلی کوردیشی گرتەوە. گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە تا ساڵی ١٣٨٤ی هەتاوی تەنیا میدیاکانی حیزبی هەبوو، لە دوو دەیەی ڕابردوودا هەم مێدیای حیزبەکان بەتایبەت حیزبی دیموکرات فرەچەشن و پەرەپێدەر بووە و هەم ڕاگەیاندنی دیکەش بۆ وەرگرتنی هەواڵ و زانیاری خراونەتە بەردەست. بۆیە لە سەردەمی ئێستادا فەزای م تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و ئینترنیت توانیویانە خودئاگای نەتەوەیی خەڵک بەرز بکاتەوە و یەکدەنگی و یەکڕیزییەکی وەها دروست بکا کە ئاکامەکەی نەورۆزی سەمای جامانە، بزووتنەوەی ژینا "ژن ژیان ئازادی"، نەورۆزی مەشغەڵانی ئازادی و نەورۆزی خاکیپۆشانی لێ بکەوتەوە.

بەرزبوونەوەی ئاستی زانستی و خودئاگایی نەتەوەیی

ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران لە سەرەتاوە یەکێک لەو ئامرازانەی دژی نەیارانی خۆی لە سەراسەری ئێران و لە کوردستان بە تایبەت کەلکی لێوەرگرتوە، شۆڕشی فەرهەنگی بوو. ڕێژیمی ئیسلامی زۆر بە باشی دەیزانی کە زانستگا و خوێندکار لە هەر کۆمەڵگەیەک، گرینگترین و سەرەکیترین کەرەسەی گۆڕان و پێشکەوتنن، لە هەمان کاتیشدا هێزێکە کە دەتوانێ ببێتە کۆسپ و لەمپەر لە بەرانبەر ویست و ئارەزووی ڕێژیمدا. بۆیە لە سەرەتاوە بە شۆرشی فەرهەنگی هەوڵی دا زانستگاکان بخاتە پاوانی خۆیەوە، بە شێوەیەک کە ئەو کەسانەی پێی وابوو خودین، ئەوە بۆیان هەبوو بچنە زانکۆ و، غەیرە خودییەکانیش لە خوێندنی بەرز بێبەش دەکران. ئەم پرسەش بووە هۆی هاتنە ئارای دیاردەی هەڵاتنی مێشکەکان (فرار مغزها)و لە ئاکامدا ژمارەیەکی زۆر مامۆستا، خوێندکار و ڕووناکبیر وڵاتیان ڕوویان کردە هەندەران. بێگومان ئەم پرۆسەیە واتە "حەزف"کردنی غەیرە خودییەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە شێوەیەکی بەرفراوانتر جێبەجێ کرا، بە چەشنێک کە بۆ ماوەی نزیک بە ١٠ ساڵان ژمارەیەکی یەکجار کەم لە لاوانی کورد، پاش تێپەرکردنی چەندین فیلتێر، بۆیان هەبوو پێ بنێنە زانستگا و درێژە بە خوێندن بدەن.

لە قۆناغێکی دیکەدا کە زەخت و گوشارە نێوخۆیی و دەرەکییەکان بۆ سەر ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ پەرەیان دەسەند، ڕێژیمی ناچار بە پاشەکشە لە هەندێ بڕیارەکانی خۆی کرد. هەر لە ئاکامی ئەو زەخت و گوشارانەشدا ڕێژیمی ئیسلامی ئێران ناچار بوو ئەو بەربەستانەی لە بەرانبەر لاوانی ئێران بە گشتی و کوردستان بە تایبەت بۆ چوون بۆ زانستگا دایتابوو، هەڵگرێت. ئەمەش کەشوهەوایەکی خوڵقاند، بۆ ئەوەی لاوانی کورد بتوانن، توانا و لێهاتوویی خۆیان نیشان بدەن. پاش چەند ساڵ لە هەموو شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە لێشاو لاوان بۆ زانستگاکان قەبووڵ دەبوون و ئەم پرسەش وای کرد کە ئاڵوگۆڕێکی قووڵ و بەرینی فەرهەنگی و نەتەوایەتی و خودئاگایی نەتەوایی لە کوردستان ڕوو بدا.

لاوانی کورد پاش ئەوەی کە دەچوون بۆ زانستگا، توانیان هەم باشتر و زیاتر دەوروبەری خۆیان بناسن و هەم ئاستی خودئاگایی نەتەوەییان بەرز بۆوە تا بە شێوەیەکی بەرچاوتر هەست بە زوڵم و زۆری دەرحەق بە نەتەوەکەیان بکەن. هەر ئەمەش وای کرد کە ئەم توێژە لە هەموو شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان پتانسییەلێکی کارا و چالاک پێک بێنێ و ببێتە دینامیزمێکی خەیاتگێڕانە لە کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا. بە واتایەکی ڕوونتر توێژی خوێندکار لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە دەیەی حەفتادا لە بواری نەتەوەیی، سیاسی، فیکری و ڕۆشنبیرییەوە قەڵەمبازێکی گەورەی لە شار و شەقامی کوردستاندا لێ کەوتەوە.

دامەزرانی ئەنجۆمەنی ئەدەبی و ڕوشنبیرییەکان

لە دەیەی حەفتادا و پاش ئەوەی کە حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە سەرووی هەموشیانەوە حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران، بە هۆی بارودۆخێکی هەستیاری ژێئۆپۆلۆتیکی کە لە ناوچەکەدا ڕووی دابوو، و ئاودیوی باشووری کوردستان ببوون، بۆشاییەکی ڕێژەیی لە پێوەندیی ڕاستەخۆ لەنێوان حیزبەکان و کۆمەڵگەی کوردیدا پێک هاتبوو. بەڵام پاش ئەوەی کە لە زۆربەی شارەکانی کوردستان لە لایەن کۆمەڵێک لە خەڵکانی ڕووناکبیر و ئەدەبدۆستەوە، ئەنجومەنە ئەدەبی و ڕووناکبیرییەکان پێک هاتن، توانییان ئەو هاوسەنگییەی جاران ڕابگرن و ئیزن نەدەن کە پێوەندیی بەگوڕی شەقام- شار و شاخ بپچرێت. هەر ئەو مەسەلەیەش بووە هۆی ئەوەی کە ئەنجۆمەنەکان بتوانن کۆمەڵێکی زۆر لە لاوان و ڕووناکبیرانی کورد بە دەوری خۆیان کۆبکەنەوە و ئاستی ئاگایی نەتەوەییان بەرنە سەرەوە. کەواتە لە سێ لایەنەوە کاری ئەنجۆمەنە ئەدەبی و ڕوشنبیرییەکان جێگەی سەرنج و تێرامانە:

- ڕاکێشانی کۆمەڵێک لە لاوان بۆ لای خۆیان و بارهێنانیان بە بیرۆکەیەکی نەتەوەییەوە.
- پەرەپێدان و گەشەپێدانی فەرهەنگ و ئەدەب و کولتووری نەتەوەیی.
- لێکگرێدانی خەباتی شار و شاخ.

گەورەبوونەوەی شارەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

لە دەیەی شەستەکاندا بە هۆی شەڕی ئێران و عێراقەوە، ڕێژەی دانیشتووانی شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە باری چەندایەتییەوە زۆر نەبوو، بەڵام پاش تەواوبوونی شەڕ بەشێک لە خەڵکی گوندەکان، بە هۆی کەمداهاتی و هۆکاری جۆراوجۆری دیکە، ڕوویان لە شارەکان کرد. بەم شێوەیەش شارەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان گەورە بوونەوە و بەو پێیەش ڕێژەی دانیشتووانی شارەکانیش پەرەی سەند. زۆربوونی ڕێژەی دانیشتووانی شارەکان ئاستی داواکاری خەڵکیشی لەگەڵ خۆی بەرز کردەوە. لەگەڵ ئەوەشدا گەورەبوونەوەی شارەکان بووە هۆی ئەوەی کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی نەتوانێ وەک جاران کونترۆڵی تەواوی بە سەریاندا هەبێ، چونکە ملیتاریزەکردنی شارێکی بچووک ئاسانترە تا شارێکی گەورە بە حەشیمەتێکی زۆرەوە. کەواتە گەورەبوونەوەی شارەکان لەگەڵ ئەو سێ هۆکارە، بواری بۆ نارەزایەتیدەربرینی جەماوەری لە شێوەی بۆنە نەورۆزییەکانی ئەم ساڵانەی دوایی و بزوتنەوەی " ژن ژیان ئازادی" ڕەخساند.

کەوابوو شۆڕشی زانیاری و خودئاگایی نەتەوەیی، ئاستی خودئاگایی و ئاستی زانستی، دامەزرانی ئەنجوومەنە ئەدەبییەکان و گەورە بوونەوەی شارەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان قەڵەمبازێکی مەزنی لە خەباتی سیاسی _ نەتەوایەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێکهێنا کە لە لایەک ڕق و بێزاری چەندین ساڵەی گەلی کوردی بەرانبەر بە ستەمکاری و هەڵاواردنی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی زۆر کردوە و لە لایەکی دیکەوە ترس و دڵەڕاوکێی خەڵکی کوردی بەرانبەر بە ڕێژیم شکاندوە و بۆتە هەوێنی یەکدەنگی، یەکهەڵوێستی و یەکڕیزیی نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان. لەو پێوەندییەدا دەتوانین ئاماژە بە ئاخێزە مانگرتنەکانی شار و بۆنە نەتەوەییەکان و شۆڕشە جەماوەرییەکەی "ژن ژیان ئازادی" لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکەین، کە لە ئاکامدا خەڵکی کورد سەلماندیان کە بۆ ویست و داخوازییە ڕەواکانیان یەک ئامانج و یەک هەڵوێستیان هەیە.

***

دارسمە
دەنووکی لە سمین ناپارێزێ

ڕیزبوون لەپێناو گەیشتن به مریشکی بێحیجابدا

ئەمە تارانە. تاران "کەلانشار"ە و شاری شارانە. تاران شارە و فشەی پێناکرێت. تەنیا ڕیزبوونی کڕیارانی مریشکی ئاوەکوڵکراوی فرێشی ڕووت لە فرۆشگەیەکی گەورەی سەر بە زنجیرە فرۆشگەکانی سوپای پاسداران پێیەوە دیارە؛ ئەم شارە نێوەندی شارستانیەت و هزری هەرامەیە.

کاتێک لە فرۆشگەیەکی لەم جۆرە وەژوور دەکەوی و تەماشا دەکەی خەڵکێکی زۆر وەک پوورەی هەنگ تێکەوەداوێن و لەپێناو شتێکی نادیاردا وەک کەڵەشێری جەنگی خۆداوێنە سەر یەکتر، سەرەتا بیرێکی خوار و بەلاڕێداچوو بۆ ماوەیەکی کورت بەمێشکت دادێت و وا دەزانی هەندێک دەیانهەوێت لاسایی کەڵەشێری نێو مریشکان بکەنەوە. بەڵام دوای ڕێکخرانەوەی ئاپۆرەکە لە ڕیزێکی ڕێکوپێکدا، تێدەگەی لە فرۆشگەیەکی شارێکی خاوەن شوناسی شارستانیی وەک ئەم تارانەی خۆمانی و لە پێشکەوتنی دانیشتووانی ئەم شارە سەرت سوڕ دەمێنێت

چەند پۆلیسێک لە نێو ئاپۆرەکەدا بەرچاوتر دەردەکەون. سەرەتا وادیارە دەیانهەوێت خەڵکەکە لە ڕیزێکی ڕێکوپێکدا ڕێکبخەنەوە، بەڵام زوو دەردەکەوێت ئەم پۆلیسە ژن و پیاوانە خەریکن بە پەنجەی شایەتمانی هەڕەشە لە ژنانی نێو ئاپۆرەکە دەکەن و یادیان دەخەنەوە قژی خاوی سەرشانان کۆ بکەنەوە و داپۆشن. پۆلیسەکان لە ترسی وەزاڵەهاتنی خەڵکەکە و نەدانی بڕوبیانوو بە زیددی ئینقلاب و تێکدەرانی ئەمن و ئاسایش و تەناهیی ئەم دەوروبەرە، وردەوردە ئەنگوستی شایتمانی دەنووشتێننەوە و خەڵکەکەش دەکەوێتەوە یادیان ئەوان بۆ کڕینی مریشکی "فرێشی زێڕین" ڕوویان کردووەتە ئێرە و لە ئاکامدا ڕیزی خۆیان ڕێکدەخەنەوە و لە پێناو گەیشتن بەو مریشکانە بێدەنگ و ڕێکوپێک ڕیز دەبنەوە.

ئەو کاتەی ئاپۆڕەی نێو فرۆشگە لە ڕیزێکی ڕێکوپێکدا دەنگیان نزم کردووەتەوە و بە ئاسانی گوێیان لە قسەی یەکتر و دەنگی ئەملاوئەولا دەبێت، لە بەرانبەریاندا دوو تەلەڤزیۆن لە تەنیشت یەک لەبن میچەوە هەڵواسراون و دوو دیمەنی جیاواز پیشان دەدەن. تەلەڤزیۆنی یەکەم هەموو کامێراکانی نێو فرۆشگە پیشان دەدات و ڕووبەرکەی بەگوێرەی ژمارەی کامێراکان بەسەر چەندین چاوەدا دابەش کراوە و هەر چاوەیەکیان وێنەی یەکێک لە کامێراکانی ئەم فرۆشگەیە پیشان دەداتەوە. بەڵام ئەو چاوەیەی "مریشکی فرێش"ی پێدا دیارە، لە هەموو چاوان ڕوونترە و ئەو دەرفەتە بۆ بەشداربووانی نێو ڕیزەکە دەڕەخسێنێت؛ بێئەوەی بەسەرشانی یەکتردا بیکەن بە شەڕ و هەراو هۆسە، لەو هەموو مریشکە سەربڕاوە خاوێنکراوانە بڕوانن.

لێرەدا کەمبوونەوەی ژمارەی مریشکەکانی نێو بەفرگرە شووشەبەندەکە ئەم نیگەرانییە دەخاتە ڕیزی "ئوممەتی هەمیشە دەرسەحنەی" نێو فرۆشگاکە نەکا پێش ئەوەی هەرکامیان بگەنە شوێنی وەرگرتی مریشکان، بەشیان نەمێنێت و بە ناچاری بیر لە بەشداربوون لە ڕیزی مریشکخوازانی ڕۆژانی داهاتووی نێو فرۆشگەکان بکەنەوە

تەلەڤزیۆنەکەی دیکە دەنگی بەرزکراوەتەوە و جارناجارێک بەرپرسێکی بە ڕواڵەت قووڵ و مەند، قورس و قایم دەردەکەوێت و وەک ئەوانە دەچێت لە دوورەوە ناڕاستەوخۆ بەسەر بەڕێوەبەرانی ئەم جۆرە فرۆشگەیانە ڕادەگەن و دڵنیایی دەدەنە خەڵکەکە بۆ ئاسایشی خۆراک و ژیانی ڕۆژان و تەنانەت ساڵانی داهاتووش هیچ هەڕەشەیەک نایانخاتە مەترسییەوە.

سەرەڕای هەموو ئەمانە، خەڵکەکە غەڵبەغەڵب و دەنگە دەنگێکیان لێوە دێت و هێندێکیان بێئەوەی زیان بە ئاسایشی ڕیزە یەکگرتووەکە بگەیەنن، هێندێک شت دەڵێن. یەک دەڵێت سزاکانی شەیتانی بزورگ وەک بارانێکی بێئەمان بەسەر ئابووریی ئێراندا دەبارێت. یەکی دیکە دەڵێت نرخەکان جێگەی مووشەکیان گرتووەتەوە و زۆر بەپەلەن. یەکێکی دیکەتر دەڵێت مووشەکی کێ؟ هی خۆمان یان هی حووسییان؟ خاتوونێکی دەنێوەچوو دیارە کەمێکیش بە قژی دانەپۆشراوی پەخشانی سەرشانییەوە دەنازێت، چاوێکی مانادار لە پۆلیسە بێدەنگەکانی "ئەمری بە مەعرووف" دەکات و دەڵێت وا دیارە هەموومان تەنیا پارەی کڕینی ئەم مریشکانەی نێو پاکەتی بریقەدارمان لایە، بۆیە سەیری هیچ کاڵایەکی نێو ئەم فرۆشگایە ناکەین. بە تەمەنێک چەند کەس ئەولاتر وڵامی دەداتەوە، فرۆشگەش هەر فرۆشگەی هێزە چەکدارەکان پڕە لە کاڵای دوژمنان. کابرای بەویقاری نێو تەلەڤزیۆنی پاڵ تەلەڤزیۆنی پیشاندەری کامێراکان بۆ ماوەی چەند چرکە دەنگی لە دەنگی ئاپۆرەی نێو فرۆشگەکە بەرزتر دەبێتەوە دەڵێت، "ئوممەتی هەمیشە دەرسەحنە ئەرخەیان دەکەین هەموو شتێک لەجێگەی خۆیدایە و ئێمە بەردەوامین" بۆ بینەران و بیسەران پشتڕاستیشی دەکاتەوە دابەزینی نرخی ئەم تومەنەی خۆمان تەنیا لەبەر نەزانیی وەزیری لەکار لادراوی ئابووریی پێشوو بوو.

بەشدارانی ڕیزی دوور و درێژی کڕینی مریشکی فرێشی بریقەداری نێو ویترینە خوێنشرینەکەی فرۆشگەی زنجیرەیی هێندێکیان خەریکی مۆبایلەکانیانن و دەنگی تەپڵ و دووزەلە و گۆرانی و هۆتاف کێشانی ژن و پیاوانی نێو هەڵپەڕینی بەرەو نەورۆزی شارەکانی کوردستان لە ترسی پۆلیسەکانی دەوروبەریان نزم دەکەنەوە. یەکێکیان لەوانە لە "جمعیت کردهای مقیم مرکز" یان کارمەندی دوورخراوەی زێدی خۆی بێت، هەر بە هەوەس بەشێک لە دەنگی مۆبایلەکە بەرز دەکاتەوە و هەموو گوێیان لەم دروشمە دەبێت و بە بیستنی دەنگی ئەمڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە لە مۆبایلەکەوە دەکەونەوە یادی نەورۆز و سەیری ئەو ماسیە سوور و جوانانە دەکەن لە لایەکی فرۆشگەکدا لە نێو ئەو ئاوەدا هەڵدەپەڕن بە شووشەیەکی ڕوون گەمارۆ دراوە.

ماسییە بەستەزمانەکان وەک ئەوە وان لە نێو تۆڕە کۆمەڵایەتییەکانەوە بڕواننە جیهان و هەموو شوێنێک دەبینن و دەستیشیان بە هیچ شوێنێک ناگات.

KURDISTAN

Publishing by Democratic Party of Iranian Kurdistan

NO:891 20 March 2025

ناونیشانی ڕۆژنامەی «کوردستان» و ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێتدا:

www.kurdistanmedia.com
info@kurdistanmedia.com
www.kurdch.tv: Yahsat 1A @ 52.5° East MHz 12594
polarization: Vertical -27500 FEc : 2/3
Radiodk59@gmail.com

ئیمەیلی ڕۆژنامەی کوردستان:
info@kurdistanmedia.com
ئیمەیلی تەشکیلاتی نهێنی:
Tashkilat.kdp92@gmail.com

کوردستان ڕۆژژمێری ساڵی ٢٧٢٥ی کوردی

خاکەلێوە

رمضان / شوال / ١٤٤٦ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — March / April / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
۳۰ (19/۱۸)	۳۱ (20/۱۹)					۱ (21/۲۰)
۲ (22/۲۱)	۳ (23/۲۲)	۴ (24/۲۳)	۵ (25/۲۴)	۶ (26/۲۵)	۷ (27/۲۶)	۸ (28/۲۷)
۹ (29/۲۸)	۱۰ (30/۲۹)	۱۱ (31/۱)	۱۲ (1/۲)	۱۳ (2/۳)	۱۴ (3/۴)	۱۵ (4/۵)
۱۶ (5/۶)	۱۷ (6/۷)	۱۸ (7/۸)	۱۹ (8/۹)	۲۰ (9/۱۰)	۲۱ (10/۱۱)	۲۲ (11/۱۲)
۲۳ (12/۱۳)	۲۴ (13/۱۴)	۲۵ (14/۱۵)	۲۶ (15/۱۶)	۲۷ (16/۱۷)	۲۸ (17/۱۸)	۲۹ (18/۱۹)

١ی خاکەلێوە، نەورۆز و سەری ساڵی نوێی کوردی
١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦، لەسێدارەدانی پێشەوا قازی و هاوڕێیانی، ڕۆژی شەهیدانی کوردستان
٢١ی خاکەلێوەی ١٣٧٦، ڕۆژی دەرکردنی بڕیاری مێژوویی دادگای میکۆنۆس
٢٢ی خاکەلێوەی ١٣٢٢، ڕۆژی دامەزرانی یەکیەتیی لاوانی دیموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

بانەمەڕ

شوال / ذیقعدە / ١٤٤٦ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — April / May / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
		۱ (21/۲۲)	۲ (22/۲۳)	۳ (23/۲۴)	۴ (24/۲۵)	۵ (25/۲۶)
۶ (26/۲۷)	۷ (27/۲۸)	۸ (28/۲۹)	۹ (29/۱)	۱۰ (30/۲)	۱۱ (1/۳)	۱۲ (2/۴)
۱۳ (3/۵)	۱۴ (4/۶)	۱۵ (5/۷)	۱۶ (6/۸)	۱۷ (7/۹)	۱۸ (8/۱۰)	۱۹ (9/۱۱)
۲۰ (10/۱۲)	۲۱ (11/۱۳)	۲۲ (12/۱۴)	۲۳ (13/۱۵)	۲۴ (14/۱۶)	۲۵ (15/۱۷)	۲۶ (16/۱۸)
۲۷ (17/۱۹)	۲۸ (18/۲۰)	۲۹ (19/۲۱)	۳۰ (20/۲۲)	۳۱ (21/۲۳)		

٢ی بانەمەڕ، ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردی
٣ی بانەمەڕی ١٣٢٥، ئیمزاکردنی پەیمانی دۆستایەتی و هاوکاری لەنێوان کۆماری کوردستان و کۆماری میللی ئازەربایجان
١ی مەی، ڕۆژی جیهانیی کرێکاران
١٢ی بانەمەڕ، ساڵرۆژی شەهیدکرانی سمایل شەریفزادە (ڕۆژی خوێندکاری کورد)

جۆزەردان

ذیقعدە / ذیحجە / ١٤٤٦ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — May / June / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
۳۱ (21/۲۳)					۱ (22/۲۴)	۲ (23/۲۵)
۳ (24/۲۶)	۴ (25/۲۷)	۵ (26/۲۸)	۶ (27/۲۹)	۷ (28/۱)	۸ (29/۲)	۹ (30/۳)
۱۰ (31/۴)	۱۱ (1/۵)	۱۲ (2/۶)	۱۳ (3/۷)	۱۴ (4/۸)	۱۵ (5/۹)	۱۶ (6/۱۰)
۱۷ (7/۱۱)	۱۸ (8/۱۲)	۱۹ (9/۱۳)	۲۰ (10/۱۴)	۲۱ (11/۱۵)	۲۲ (12/۱۶)	۲۳ (13/۱۷)
۲۴ (14/۱۸)	۲۵ (15/۱۹)	۲۶ (16/۲۰)	۲۷ (17/۲۱)	۲۸ (18/۲۲)	۲۹ (19/۲۳)	۳۰ (20/۲۴)

١ی ژوئەن، ڕۆژی جیهانیی منداڵان
١٢ی جۆزەردان، ساڵرۆژی ئێعدامی بەکۆمەڵی ٥٩لاوی مەهاباد
٢٧ی جۆزەردانی ١٣٥٩، دەستبەکاربوونی ڕادیۆی دەنگی کوردستانی ئێران
٣١ی جۆزەردان، تیرۆرکرانی سمایل‌ئاغای سمکۆ

پووشپەڕ

ذیحجە ١٤٤٦ / محرم ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — June / July / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
	۱ (22/۲۶)	۲ (23/۲۷)	۳ (24/۲۸)	۴ (25/۲۹)	۵ (26/۳۰)	۶ (27/۱)
۷ (28/۲)	۸ (29/۳)	۹ (30/۴)	۱۰ (1/۵)	۱۱ (2/۶)	۱۲ (3/۷)	۱۳ (4/۸)
۱۴ (5/۹)	۱۵ (6/۱۰)	۱۶ (7/۱۱)	۱۷ (8/۱۲)	۱۸ (9/۱۳)	۱۹ (10/۱۴)	۲۰ (11/۱۵)
۲۱ (12/۱۶)	۲۲ (13/۱۷)	۲۳ (14/۱۸)	۲۴ (15/۱۹)	۲۵ (16/۲۰)	۲۶ (17/۲۱)	۲۷ (18/۲۲)
۲۸ (19/۲۳)	۲۹ (20/۲۴)	۳۰ (21/۲۵)	۳۱ (22/۲۶)			

٧ی پووشپەڕ، بۆمبارانی شیمیایی شاری سەردەشت
١٨ی پووشپەڕی ١٣٨٤، ڕاپەڕینی خەڵکی مەهاباد بەدوای کوژرانی "شوانە سەید قادر" کە زنجیرەیەک خۆپیشاندانی جەماوەری لە پێشدا لە مەهاباد و دواتر لە شارەکانی پیرانشار، سەردەشت، شنۆ، مەریوان، دیواندەرە، بانە، سەقز و جوانڕۆ لێ کەوتەوە
٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٨، تیرۆری سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات د. قاسملوو و هاوڕێیانی لە ڤیەنا
٣٠ی پووشپەڕ، کۆڕەوی مێژوویی خەڵکی مەریوان

گەلاوێژ

محرم / صفر / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — July / August / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
				۱ (23/۲۷)	۲ (24/۲۸)	۳ (25/۲۹)
۴ (26/۱)	۵ (27/۲)	۶ (28/۳)	۷ (29/۴)	۸ (30/۵)	۹ (31/۶)	۱۰ (1/۷)
۱۱ (2/۸)	۱۲ (3/۹)	۱۳ (4/۱۰)	۱۴ (5/۱۱)	۱۵ (6/۱۲)	۱۶ (7/۱۳)	۱۷ (8/۱۴)
۱۸ (9/۱۵)	۱۹ (10/۱۶)	۲۰ (11/۱۷)	۲۱ (12/۱۸)	۲۲ (13/۱۹)	۲۳ (14/۲۰)	۲۴ (15/۲۱)
۲۵ (16/۲۲)	۲۶ (17/۲۳)	۲۷ (18/۲۴)	۲۸ (19/۲۵)	۲۹ (20/۲۶)	۳۰ (21/۲۷)	۳۱ (22/۲۸)

٢٤ی جولای، مۆرکردنی پەیمانی لۆزان / ٧ی گەلاوێژی ١٣٧٥، هاتنی هێزێکی دووهەزار کەسیی کۆماری ئیسلامی بۆ نێو قووڵایی خاکی هەرێمی کوردستان و هێرش بۆ سەر بنکەکانی حیزب لە نیزیک شاری کۆیە / ١٢ی ئاگوست، ڕۆژی جیهانیی لاوان
٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤، دامەزرانی حیزبی دێموکرات لە شاری مەهاباد لەسەر بنەمای کۆمەڵەی ژ. ک
٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨، ڕاگەیاندنی فەرمانی جیهادی خومەینی دژی گەلی کورد
٣٠ی گەلاوێژی ١٤٠١، یەکگرتنەوە و وەسەریەککەوتنەوەی ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات

خەرمانان

صفر / ربیع الاول / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — August / September / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
۱ (23/۲۹)	۲ (24/۳۰)	۳ (25/۱)	۴ (26/۲)	۵ (27/۳)	۶ (28/۴)	۷ (29/۵)
۸ (30/۶)	۹ (31/۷)	۱۰ (1/۸)	۱۱ (2/۹)	۱۲ (3/۱۰)	۱۳ (4/۱۱)	۱۴ (5/۱۲)
۱۵ (6/۱۳)	۱۶ (7/۱۴)	۱۷ (8/۱۵)	۱۸ (9/۱۶)	۱۹ (10/۱۷)	۲۰ (11/۱۸)	۲۱ (12/۱۹)
۲۲ (13/۲۰)	۲۳ (14/۲۱)	۲۴ (15/۲۲)	۲۵ (16/۲۳)	۲۶ (17/۲۴)	۲۷ (18/۲۵)	۲۸ (19/۲۶)
۲۹ (20/۲۷)	۳۰ (21/۲۸)	۳۱ (22/۲۹)				

١١ی خەرمانان، کۆمەڵکوژیی گوندی قاڕنێ
١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧، پەلاماری مووشەکیی سپای پاسداران بۆ سەر پلینۆم و بنکەکانی حیزبی دێموکرات لە کۆیە
١٩ی خەرمانانی ١٣٩٧، مانگرتنی سەراسەریی خەڵکی کوردستان بۆ مەحکومکردنی هێرشی مووشەکیی ١٧ی خەرمانان
٢٥ی خەرمانانی ١٤٠١، شەهیدکردنی ژینا ئەمینی لە تاران
٢٦ی خەرمانانی ١٣٧١، تیرۆری د.سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی لە بێرلین

ڕەزبەر

ربیع الاول / ربیع‌الثانی / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — September / October / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
			۱ (23/۳۰)	۲ (24/۱)	۳ (25/۲)	۴ (26/۳)
۵ (27/۴)	۶ (28/۵)	۷ (29/۶)	۸ (30/۷)	۹ (1/۸)	۱۰ (2/۹)	۱۱ (3/۱۰)
۱۲ (4/۱۱)	۱۳ (5/۱۲)	۱۴ (6/۱۳)	۱۵ (7/۱۴)	۱۶ (8/۱۵)	۱۷ (9/۱۶)	۱۸ (10/۱۷)
۱۹ (11/۱۸)	۲۰ (12/۱۹)	۲۱ (13/۲۰)	۲۲ (14/۲۱)	۲۳ (15/۲۲)	۲۴ (16/۲۳)	۲۵ (17/۲۴)
۲۶ (18/۲۵)	۲۷ (19/۲۶)	۲۸ (20/۲۷)	۲۹ (21/۲۸)	۳۰ (22/۲۹)		

٦ی ڕەزبەری ١٤٠١، دەسپێکی هێرشی مووشەکیی سپای پاسداران بۆ سەر بنکە و بارەگاکانی حیزب
٩ی ڕەزبەری ١٤٠١، مانگرتنی سەراسەریی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ مەحکومکردنی هێرشی مووشەکیی ٦ی ڕەزبەر
٢٢و ٢٣ی ڕەزبەری ١٣٦٨(١٤و ١٥ی ئۆکتوبری ١٩٨٩)، پێکهاتنی یەکەمین کۆنفرانسی نێونەتەوەیی (کۆنفرانسی قاسملوو) لەسەر مەسەلەی کورد لە پاریس بە دەسپێشخەریی فرانس لیبێرتێ و ئەنستیتۆی کورد لە پاریس

خەزەڵوەر

ربیع‌الثانی / جمادی‌الاول / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — October / November / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
					۱ (23/۱)	۲ (24/۲)
۳ (25/۳)	۴ (26/۴)	۵ (27/۵)	۶ (28/۶)	۷ (29/۷)	۸ (30/۸)	۹ (31/۹)
۱۰ (1/۱۰)	۱۱ (2/۱۱)	۱۲ (3/۱۲)	۱۳ (4/۱۳)	۱۴ (5/۱۴)	۱۵ (6/۱۵)	۱۶ (7/۱۶)
۱۷ (8/۱۷)	۱۸ (9/۱۸)	۱۹ (10/۱۹)	۲۰ (11/۲۰)	۲۱ (12/۲۱)	۲۲ (13/۲۲)	۲۳ (14/۲۳)
۲۴ (15/۲۴)	۲۵ (16/۲۵)	۲۶ (17/۲۶)	۲۷ (18/۲۷)	۲۸ (19/۲۸)	۲۹ (20/۲۹)	۳۰ (21/۳۰)

٢ی خەزەڵوەری ١٣٢٤، پێکهاتنی کۆنگرەی یەکەمی حیزبی دێموکرات / ١١ی خەزەڵوەری ١٣٨١، بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمی ١٠ساڵەی تیرۆرکردنی دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانی لە ساڵۆنی پارلمانی فەرانسە بە بەشداریی ڕێبەران و نوێنەرانی کوردی چوار پارچە و چەندین حیزب و ڕێکخراوی سیاسی و کۆمەڵە و ئەنجومەنی مرۆڤ دۆستی فەرانسەیی و ئورووپایی
٢٣ی خەزەڵوەر و ٣٠ی خەزەڵوەر١٤٠١، شەپۆلی دووهەم و سێهەمی هێرشی مووشەکیی سپا بۆ سەر بنکە و بارەگاکانی حیزبی دێموکرات
١٨ی خەزەڵوەر، دەرچوونی یەکەم ژمارەی ڕۆژنامەی "کورد" لە قاهیرە

سەرماوەز

جمادی‌الاول / جمادی‌الثانی / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — November / December / 2025

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
۱ (22/۱)	۲ (23/۲)	۳ (24/۳)	۴ (25/۴)	۵ (26/۵)	۶ (27/۶)	۷ (28/۷)
۸ (29/۸)	۹ (30/۹)	۱۰ (1/۱۰)	۱۱ (2/۱۱)	۱۲ (3/۱۲)	۱۳ (4/۱۳)	۱۴ (5/۱۴)
۱۵ (6/۱۵)	۱۶ (7/۱۶)	۱۷ (8/۱۷)	۱۸ (9/۱۸)	۱۹ (10/۱۹)	۲۰ (11/۲۰)	۲۱ (12/۲۱)
۲۲ (13/۲۲)	۲۳ (14/۲۳)	۲۴ (15/۲۴)	۲۵ (16/۲۵)	۲۶ (17/۲۶)	۲۷ (18/۲۷)	۲۸ (19/۲۸)
۲۹ (20/۲۹)	۳۰ (21/۳۰)					

٧ی سەرماوەزی ١٣٩٤، وەرگیرانی حیزبی دێموکرات بە ئەندامی هەمیشەیی ئینتەرناسیۆناڵ سۆسیالیست
١٠ی نۆڤامبر، ڕۆژی جیهانیی مافی مرۆڤ
١٦ی سەرماوەز، ڕۆژی کەمئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٤، هەڵکردنی ئاڵای کوردستان لە مەهاباد، ڕۆژی پێشمەرگەی کوردستان
٣٠ی سەرماوەزی ١٣٩٤، هێرشی تیرۆریستی و دانانی بۆمب بۆ ڕێوڕەسمی شەوی یەلدا لە بەردەم قەڵای دێموکرات

بەفرانبار

جمادی‌الثانی / رجب / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — December 2025 / January 2026

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
		۱ (22/۱)	۲ (23/۲)	۳ (24/۳)	۴ (25/۴)	۵ (26/۵)
۶ (27/۶)	۷ (28/۷)	۸ (29/۸)	۹ (30/۹)	۱۰ (31/۱۰)	۱۱ (1/۱۱)	۱۲ (2/۱۲)
۱۳ (3/۱۳)	۱۴ (4/۱۴)	۱۵ (5/۱۵)	۱۶ (6/۱۶)	۱۷ (7/۱۷)	۱۸ (8/۱۸)	۱۹ (9/۱۹)
۲۰ (10/۲۰)	۲۱ (11/۲۱)	۲۲ (12/۲۲)	۲۳ (13/۲۳)	۲۴ (14/۲۴)	۲۵ (15/۲۵)	۲۶ (16/۲۶)
۲۷ (17/۲۷)	۲۸ (18/۲۸)	۲۹ (19/۲۹)	۳۰ (20/۳۰)			

١٩ی بەفرانباری ١٣٩٦، کۆبوونەوەی پێنج حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە قەڵای دێموکرات و دانانی بەردی بناغەی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران
٢٩ی بەفرانباری ١٣٢٤، دەرچوونی یەکەم ژمارەی کوردستان، زمانحاڵی حیزبی دێموکرات
بەفرانباری ١٩٣٩ (١٣١٨ی هەتاوی)، دامەزرانی حیزبی هیوا لە باشووری کوردستان وەک گرنگترین و گەورەترین ڕێکخراوی سیاسی لە سەردەمی خۆیدا

ڕێبەندان

رجب / شعبان / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — January / February / 2026

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
				۱ (21/۱)	۲ (22/۲)	۳ (23/۳)
۴ (24/۴)	۵ (25/۵)	۶ (26/۶)	۷ (27/۷)	۸ (28/۸)	۹ (29/۹)	۱۰ (30/۱۰)
۱۱ (31/۱۱)	۱۲ (1/۱۲)	۱۳ (2/۱۳)	۱۴ (3/۱۴)	۱۵ (4/۱۵)	۱۶ (5/۱۶)	۱۷ (6/۱۷)
۱۸ (7/۱۸)	۱۹ (8/۱۹)	۲۰ (9/۲۰)	۲۱ (10/۲۱)	۲۲ (11/۲۲)	۲۳ (12/۲۳)	۲۴ (13/۲۴)
۲۵ (14/۲۵)	۲۶ (15/۲۶)	۲۷ (16/۲۷)	۲۸ (17/۲۸)	۲۹ (18/۲۹)	۳۰ (19/۱)	

٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤، ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان لە مەهاباد
١٥ی ڕێبەندانی ١٤٠٣، گرتنی کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان
ڕێبەندانی ساڵی ١٣٤٩، دەرچوونی یەکەم ژمارەی دەورەی ئێستای ڕۆژنامە"کوردستان"، ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب، لەوکاتەوە تا ئێستا "کوردستان" ٨٩١ ژمارەی بە دوو زمانی کوردی و فارسی بڵاو بۆتەوە.
٢٦ی ژانویەی، ڕۆژی ئازادکرانی کۆبانی لەدەست داعش

ڕەشەمە

شعبان / رمضان / ١٤٤٧ — ٢٧٢٥ - ١٤٠٤ — February / March / 2026

شەممە	یەکشەممە	دووشەممە	سێشەممە	چوارشەممە	پێنجشەممە	هەینی
						۱ (20/۲)
۲ (21/۳)	۳ (22/۴)	۴ (23/۵)	۵ (24/۶)	۶ (25/۷)	۷ (26/۸)	۸ (27/۹)
۹ (28/۱۰)	۱۰ (1/۱۱)	۱۱ (2/۱۲)	۱۲ (3/۱۳)	۱۳ (4/۱۴)	۱۴ (5/۱۵)	۱۵ (6/۱۶)
۱۶ (7/۱۷)	۱۷ (8/۱۸)	۱۸ (9/۱۹)	۱۹ (10/۲۰)	۲۰ (11/۲۱)	۲۱ (12/۲۲)	۲۲ (13/۲۳)
۲۳ (14/۲۴)	۲۴ (15/۲۵)	۲۵ (16/۲۶)	۲۶ (17/۲۷)	۲۷ (18/۲۸)	۲۸ (19/۲۹)	۲۹ (20/۳۰)

٢١ی فێبریوەری، ڕۆژی جیهانیی زمانی دایک
١١ی ڕەشەمەی ١٣٥٧، ڕاگەیاندنی تێکۆشانی ئاشکرای حیزبی دێموکرات لە مەهاباد
٢٣ی ڕەشەمەی ١٣٧١، بۆمبارانی بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات و نەخۆشخانەی ئازادی لە بناری قەندیل
٢٤ی ڕەشەمەی ١٣٥٧، ڕۆژی دامەزرانی یەکیەتیی ژنانی دێموکراتی کوردستانی ئێران
١٦ی مارسی ١٩٨٨، ساڵرۆژی بۆمبارانی شیمیایی شاری هەڵەبجە

ئامادەکردن: ڕۆژنامەی "کوردستان"ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران   دیزاین: ڕاگەیاندنی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان

www.kurdistanmedia.com info@kurdistanmedia.com www.kurdch.tv www.lawan.com Kurd.channel Kurdch1 Kurdchanneltv Kurdchannel.tv Kurdchannel_tv